

ผลของการอบรมเลี้ยงดู และบรรยากาศในครอบครัวที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์
ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในกรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
นางสาวชัชวราภรณ์ มอนต์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
กันยายน 2546
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

152.4
ว153ผ
ร.3

ผลของการอบรมเลี้ยงดู และบรรยากาศในครอบครัวที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์
ของเด็กวัยร่นตอนต้นในกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

นางสาววชิราภรณ์ มอนเต้

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
กันยายน 2546

-ท ๔30162

13 พ.ค. 2546

✓ [วชิราภรณ์ มอนเต. (2546). ผลของการอบรมเลี้ยงดู และบรรยากาศในครอบครัวที่มีต่อ
ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : อาจารย์ สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์.]

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบ
รักสนับสนุน แบบควบคุม และแบบใช้เหตุผล กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น
2) เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์กับตัวแปร เพศ ขนาดครอบครัว และบรรยากาศ
ในครอบครัวของวัยรุ่นตอนต้น กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ปีการศึกษา 2546 ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร
จำนวน 250 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม
บรรยากาศในครอบครัว แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์และแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู วิเคราะห์
ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ t -test, การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการหาค่าสัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ
ความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และ
การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05, นักเรียนวัยรุ่นเพศหญิงและเพศชาย และนักเรียนวัยรุ่นที่มีขนาดครอบครัว
ต่างกัน มีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน, ส่วนนักเรียนวัยรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัว
ต่างกัน มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

THE EFFECTS OF CHILD REARING AND FAMILY CLIMATE ON EMOTIONAL
INTELLIGENCE OF EARLY ADOLESCENTS IN BANGKOK

AN ABSTRACT
BY
MISS WACHIRAPORN MONTE

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Development Psychology
at Srinakharinwirot University
September 2003

Wachiraporn monte. (2003). *The Effects Of Child Rearing And Family Climate On Emotional Intelligence Of Early Adolescents In Bangkok*. Master ' s Project, M.Ed. (Developmental Psychology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor : Somkiat Thipyathusn.

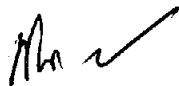
The purposes of this research were 1) to study the relationship between three different patterns of child-rearing practices (love-oriented, control-oriented, reasoning-oriented) and emotional intelligence of early adolescents, and 2) to compare emotional intelligence of early adolescents on their sex different, family size and family climate.

For this study a sample 250 Mathayom Suksa 1 students in academic year 2003 was drawn from the secondary schools under the department of general education by a multistage random sampling technique. The instruments for collecting the data from the students were the questionnaires on child-rearing practices, family climate and emotional intelligence. The statistical procedures for analyzing the data were t-test, one-way analysis of variance and Pearson's product moment correlation.

From the analysis of the data it was found that love-oriented of child rearing were positively correlated with emotional intelligence of early adolescents at the .01 level significantly, control-oriented and reasoning-oriented of child rearing were positively correlated with emotional intelligence of early adolescents at the .05 level significantly, no significantly different in emotional intelligence was found in terms of sex differences and family size, and significantly different in family climate of early adolescents at the .05 level in this study.

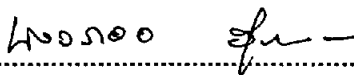
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

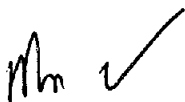
(อาจารย์ สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

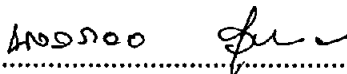
(รองศาสตราจารย์ ดร. นวลละออ สุภาพล)

คณะกรรมการสอบ

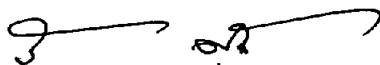
(อาจารย์ สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์)

ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. นวลละออ สุภาพล)

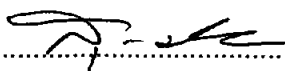
กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัดนา ศรีสัตย์วาจา)

กรรมการ

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิตสาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ สุภา ปานเจริญ)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

วันที่ ๒๑ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์สมเกียรติ ทัพยทัศน์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. นวลละออ สุภาพล ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัฒนา ศรีสัตย์วาจา กรรมการควบคุมสารนิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ ความรู้ ข้อคิดเห็น และช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการ และครูอาจารย์ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ขอบใจนักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนๆร่วมชั้นปีเดียวกับผู้วิจัย (วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ) ทุกท่าน ที่เป็นที่ปรึกษา และช่วยเหลือเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณของ บิดามารดา และครอบครัวของผู้วิจัยที่ให้การสนับสนุนเป็นกำลังใจและคอยให้ความช่วยเหลือทุกๆ ด้านทำให้การทำสารนิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี ขอระลึกถึงพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านที่เคยถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้ผู้วิจัยได้นำมาใช้เพื่อการศึกษาจนถึงทุกวันนี้

วชิราภรณ์ มอนเต้

สารบัญ

บทที่

หน้า

1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการศึกษา.....	6
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	6 - 7
ตัวแปรที่ศึกษา.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
นิยามปฏิบัติการ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	11
สมมุติฐานในการวิจัย.....	12
 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	 13
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์.....	13
ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์.....	13
กระบวนการทางสมองที่เป็นปฏิกิริยาของความฉลาดทางอารมณ์.....	16
ความสำคัญและประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์.....	17
แนวคิดเชิงทฤษฎีและองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์.....	18
ลักษณะของคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์.....	28
การวัดความฉลาดทางอารมณ์.....	30
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู.....	31
แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู.....	31
ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู.....	31
ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู.....	33
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่าง การอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์.....	42
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่าง ตัวแปรเพศกับความฉลาดทางอารมณ์.....	47
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่าง ตัวแปรขนาดของครอบครัวกับความฉลาดทางอารมณ์.....	51

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

2 (ต่อ) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างตัวแปรบรรยากาศในครอบครัว กับความฉลาดทางอารมณ์.....	52
3 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	55
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	55
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	55
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	70
ความมุ่งหมาย ของการวิจัย.....	70
สมมุติฐานของการวิจัย.....	70
วิธีดำเนินการวิจัย.....	70
สรุปผลการวิจัย.....	72
อภิปรายผล.....	73
ข้อเสนอแนะ.....	76
บรรณานุกรม.....	78
ภาคผนวก.....	86
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	99

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ความฉลาดทางอารมณ์ของคนทั่วไปในแต่ละองค์ประกอบด้านที่แตกต่างกัน โดยแบ่งตามเพศ.....	49
2	แสดงค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ของตัวแปร เพศ ขนาดของครอบครัวของเด็กวัยรุ่นตอนต้น.....	64
3	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาระดับของบรรยากาศ ในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของเด็กวัยรุ่นตอนต้น.....	65
4	แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล กับความฉลาดทางอารมณ์.....	65
5	แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม กับความฉลาดทางอารมณ์.....	66
6	ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นเพศชาย และหญิง.....	66
7	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนวัยรุ่นที่มีขนาดของครอบครัวต่างกัน.....	67
8	ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มี ขนาดของครอบครัวต่างกัน.....	67
9	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนวัยรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกัน.....	68
10	ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มี บรรยากาศในครอบครัวต่างกัน.....	68
11	ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มีบรรยากาศ ในครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่.....	69

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา จึงเล็งเห็นความจำเป็นในการเร่งรัดพัฒนาประเทศ เพื่อความอยู่รอดของชาติ และเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตแก่ประชาชน แต่การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปได้ด้วยปริมาณ และคุณภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของพลเมืองส่วนใหญ่ในประเทศนั้นเป็นสำคัญ กล่าวคือการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อุตสาหกรรม และอื่นๆ นั้นจะดำเนินไปได้ดีเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะต่างๆ ของประชาชนในประเทศนั้นเป็นอันดับแรก ฉะนั้นการพัฒนาบุคคลจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ และจุดประสงค์ที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลคือ การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะ และพฤติกรรมไปในทางที่สอดคล้อง และสนับสนุนกับการพัฒนาประเทศ

เนื่องจากแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทำให้การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดให้พัฒนาคนเป็นจุดเน้น โดยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของคน เพราะตระหนักว่า “คน” เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนาอย่างแท้จริงการพัฒนาศักยภาพของคนจะพัฒนาในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับตนเอง ครอบครัว และสังคม โดยให้ทุกคนได้พัฒนาตามศักยภาพอย่างเต็มที่ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ปัญญา และทักษะฝีมือ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2541 : 12) ซึ่งการสนองตอบต่อแผนพัฒนานี้ควรเริ่มพัฒนาคนตั้งแต่เด็ก เนื่องจากเด็กเป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อประเทศชาติ การที่จะพัฒนาให้เด็กมีคุณภาพได้ต้องเริ่มจากบุคคลที่อยู่รอบข้างเด็ก ได้แก่พ่อแม่ และผู้ปกครอง ต้องให้การดูแลให้ความรัก ความเข้าใจแก่เด็ก เพื่อให้เด็กเติบโต และเป็นประชากรที่มีคุณภาพ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งพ่อแม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มักจะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางด้านสติปัญญาให้แก่เด็ก พยายามเสริมสร้างทุกวิถีทางให้เด็กฉลาดและเก่งโดยการสนับสนุนให้ลูกหลานให้เรียนสูงๆ เพราะการศึกษาทำให้บุคคลแตกต่างกันในหน้าที่การงานฐานะ และเกียรติยศชื่อเสียง ผู้ปกครองจำนวนมาก ให้ความสำคัญทางด้านสติปัญญา จากการศึกษาของวันเพ็ญ พิศาลพงศ์ พบว่า บิดามารดาส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างทั่วกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด รายงานว่าสิ่งที่ตนเน้นมากที่สุดในการอบรมเลี้ยงดูบุตร คือการให้บุตรของตนมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด รองลงมาได้แก่การให้กินอิ่มนอนอุ่น มีร่างกายแข็งแรง มีจิตใจปลอดโปร่ง อารมณ์ดี เข้าใครเข้าได้ และมีคุณธรรมประจำใจ โดยให้ความสำคัญเรียงตามลำดับ (วันเพ็ญ พิศาลพงศ์, 2541 : 68-71) ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีเด็กจำนวนมากถูกอบรมเลี้ยงดูให้มีความฉลาดทางสติปัญญา ขาดการพัฒนาทางด้านอารมณ์ และจิตใจ ขาดระเบียบวินัย การอดทนรอคอย การยับยั้งชั่งใจ และการควบคุมตนเอง ไม่คำนึงถึงจิตใจผู้อื่น มีปัญหาในด้านมนุษยสัมพันธ์ ไม่สามารถแก้ไขข้อขัดแย้งทางอารมณ์ของตนเอง หรือ

เด็กบางคน ไม่สามารถที่จะเผชิญกับความกดดัน ความผิดหวัง ความเสียใจ และหาทางออก หรือ แก้ปัญหาโดยการทำลายตนเอง นอกจากนี้ แพทย์หญิง วันเพ็ญ บุญประกอบ จิตแพทย์เด็ก กล่าวไว้ว่า เด็กเติบโตขึ้นในปัจจุบัน มีปัญหาทางด้านอารมณ์ และจิตใจมากขึ้น โดยเฉพาะ โรคซึมเศร้าวิตกกังวล ติดสารเสพติด มีความก้าวร้าวรุนแรง มีปัญหาในการปรับตัว และมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ต่ำ (วันเพ็ญ บุญประกอบ. 2543 : 43) จากการศึกษาทางจิตวิทยาพบว่า คนที่มีสติปัญญาสูงมาก ประสบความล้มเหลวในด้านการทำงาน และชีวิตครอบครัว เช่น ผลการศึกษาของมหาวิทยาลัย ฮาร์วาร์ด ที่ทำการศึกษาย้อนหลังเกี่ยวกับความสำเร็จในการทำงาน โดยศึกษาจากนักเรียนที่เรียนในช่วงปี 1940 จำนวน 95 คน เป็นการศึกษาระยะยาวติดตามจนถึงวัยกลางคน พบว่า นักศึกษาที่จบการศึกษา และได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมักไม่ค่อยประสบความสำเร็จเมื่อเทียบกับนักศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่า ทั้งในด้านหน้าที่การงาน และความสุขในครอบครัว (ทศพร ประเสริฐสุข. 2542 : 23) ผลการวิจัยหลายเรื่องพบว่า สติปัญญาเป็นส่วนประกอบต่อความสำเร็จในด้านต่างๆ ของบุคคลเพียง 20 เปอร์เซ็นต์ อีก 80 เปอร์เซ็นต์ เป็นเรื่องของ การเข้าสังคม ความสัมพันธ์กับผู้อื่น การรับรู้อารมณ์ของตนเอง สามารถจัดการอารมณ์ และความตึงเครียด ซึ่งอาจถือได้ว่าสิ่งเหล่านี้คือความฉลาดทางอารมณ์ (จอม ชุ่มช่วย. 2540 : 57) ในการดำเนินชีวิตของบุคคลในปัจจุบัน คนส่วนใหญ่ต้องการความสุขและความสำเร็จในชีวิต และนิยามของคำว่าความสุขและความสำเร็จก็จะมีแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล คนที่มีความสุข และจะประสบความสำเร็จได้ ก็ต้องเป็นคนที่เก่ง โดยมักมุ่งไปที่สติปัญญา (Intelligence) และดัชนีชี้วัดระดับสติปัญญาของมนุษย์เราใช้ไอคิว (Intelligence Quotient) เป็นตัวบ่งชี้ ซึ่งพบว่าคนที่มีความสามารถทางสมรรถนะ มีความคิดความอ่านที่ปราดเปรื่อง เรียกว่า มีไอคิวสูง เรียนเก่ง และประสบความสำเร็จในการเรียน (Study Success) สามารถผ่านการทดสอบคัดเลือกเข้าไปทำงานในตำแหน่งดีๆ ในองค์กรได้ แต่ไม่ได้เป็นหลักประกันว่า คนที่มีไอคิวสูงเหล่านี้จะประสบความสำเร็จในอาชีพ (Career Success) เสมอไป-บางคนก็ล้มเหลวในเรื่องการทำงาน(วีรวัฒน์ ปันนิตมัย. 2542 : 13) จึงเกิดความสนใจว่า สิ่งทีนอกเหนือไปกว่าความฉลาดทางสติปัญญา ที่จะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิต และมีความสุขนั้นคือสิ่งใด และก็พบว่าสิ่งนั้นคือความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence)

สำหรับหลายปีที่ผ่านมา มีการศึกษาในเรื่องความฉลาด ซึ่งเน้นหนักเรื่องการปรับตัว โดยใช้สติปัญญา ดังที่เวคสเลอร์ (วรณดี หมูเย็น. 2544 : 1 ; อ้างอิงจาก Wechsler. 1939) ได้นำเสนอไว้ในระยะประมาณ 10 ปีมานี้ นักจิตวิทยาทางตะวันตกอย่าง การ์ดเนอร์และสเติร์นเบิร์ก (วรณดี หมูเย็น. 2544 : 1 ; อ้างอิงจาก Gardner. 1983 and Sternberg. 1988) ได้เสนอแนวคิดที่มุ่งทำความเข้าใจในเรื่องความฉลาด ซึ่งเป็นความฉลาดอีกรูปแบบหนึ่งคือความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) เป็นแนวคิดที่เน้นประสบการณ์ และการแสดงออกในแง่ที่ก่อให้เกิดความเฉลียวฉลาด มีปฏิภาณไหวพริบ

ปีเตอร์ สโลเวย์ (Peter Salovey) นักจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยเยล และ จอห์น เมเยอร์ (John Mayer) จากมหาวิทยาลัย นิวแฮมเชียร์ได้นำคำว่า Emotional Intelligence มาใช้เมื่อปี 1990 โดยใช้เพื่ออธิบายถึงความสามารถเข้าใจในความรู้สึกของตนเอง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ความสามารถของบุคคลในการที่จะตอบสนองอารมณ์ และความต้องการของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง ความสามารถรับรู้อารมณ์ของตนเอง พร้อมจัดการนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม ความฉลาดทางอารมณ์นี้ควรพัฒนาให้เด็กเช่นเดียวกับพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การพัฒนาทักษะความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยให้เด็ก มีไหวพริบ มีการปรับตัวเข้ากับสังคม มีความเข้าใจอารมณ์ของตนเอง และผู้อื่น และมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ดังคำกล่าวที่ว่า คนฉลาดเท่าใดก็ตามจะเอาตัวไม่รอด ถ้าไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ในยามคับขัน

ในชีวิตจริงคนเราใช้อารมณ์มากแต่ไม่ค่อยได้พัฒนาอารมณ์อย่างจริงจัง เพราะให้ความสำคัญด้านความรู้ ความคิด และทักษะความชำนาญมากกว่า (นันทนา วงษ์อินทร์. 2543 : 20) จะเห็นได้ว่าในโลกปัจจุบันเราคงไม่ได้ต้องการให้คนเรามีแต่ไอคิวสูงควรฝึกเรื่องอีคิวด้วย โดยเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เพราะอีคิวเป็นความสามารถในการพัฒนาเชิงอารมณ์ และปรับตัวทางสังคมเป็นตัวเน้นให้บุคคลประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ทั้งสามารถนำตัวเองให้เกิดการใช้ศักยภาพได้อย่างสร้างสรรค์ เด็กที่มีความฉลาดทางอารมณ์ จะมีรากฐานที่ดีพร้อมเรียนรู้ และนำไปสู่ความสำเร็จในการศึกษา การดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม และสามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เพราะฉะนั้นคุณค่าของคนไม่ได้ขึ้นอยู่กับด้านสติปัญญา แต่ด้านจิตใจอารมณ์ก็มีส่วนสำคัญที่จะทำให้เด็กฉลาด และเด็กเก่ง (นิตยา คชภักดี. 2542 : 109-112) ดังที่ Weisinger (1998) กล่าวว่า “ ไอคิวจะช่วยคนหนึ่งหางานทำได้ หรือได้งานทำอีคิวจะเป็นตัวช่วยให้คนที่ได้งานทำประสบความสำเร็จในการทำงาน และใช้ชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ” ดังนั้นความฉลาดทางอารมณ์จึงช่วยพัฒนาเด็กให้เป็นคนทั้งเก่ง คนดีที่สังคมต้องการ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีความสุข และประสบความสำเร็จในด้านการศึกษา การทำงานและชีวิตครอบครัว (เทอดศักดิ์ เดชคง. 2542 : 8) ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลขาดความฉลาดทางอารมณ์แล้ว จะเป็นบุคลิกภาวะทางอารมณ์ต่ำ ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ไม่มีความอดทน อดกลั้น ต่อสภาพที่กดดันอยู่ มุ่งแต่จะสนองความต้องการของตนเองเป็นใหญ่ ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับบุคคลอื่น และไม่สามารถรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่นไว้ได้ นายแพทย์ เทอดศักดิ์ เดชคง จิตแพทย์โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ กล่าวว่าพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่างๆ ของเด็กวัยรุ่น เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเพศสัมพันธ์ ก่อนวัยอันควร การวิวาทชกต่อย ล้วนเป็นผลมาจาก เด็กขาดความฉลาดทางอารมณ์ (เทอดศักดิ์ เดชคง. 2542 : 20-24)

จากข้อมูลนี้ทำให้ปัจจุบันหลายวงการทางการศึกษาหันมาให้ความสนใจ เรื่องของการพัฒนาอีคิวของเด็กตั้งแต่ยังเล็กกันมากขึ้น และให้การยอมรับว่าอีคิวมีความสำคัญมากควบคู่ไอคิวทีเดียว (ชัยวัฒน์ คุประตกุล. 2542 ก : 16-17) สำหรับแนวทางการพัฒนาอีคิวนั้นควรเริ่มจากการฝึกวินัย เรียนรู้การอดทนอดกลั้นเมื่อไม่ได้สิ่งที่ต้องการ (วราภรณ์ พันธุ์พงศ์. 2539 : 41-47) กระบวนการพัฒนานี้จะต้องอาศัยพ่อแม่ และบุคคลในครอบครัวสอนให้เด็กเรียนรู้อารมณ์ตนเอง เข้าใจมุมมองของผู้อื่น (นัยพินิจ คชภักดี. 2542) การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดวัยเด็ก และการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะมีผลบางประการต่อพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเลี้ยงดูของพ่อแม่ในสถาบันครอบครัวอันเป็น

สถาบันแรกของสังคมที่เด็กเป็นสมาชิก ผลการอบรมเลี้ยงดู และประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้รับ ในระยะต้นของชีวิตจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการวางรากฐานชีวิตของเด็กต่อไป การอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เด็กเติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติสืบไปในอนาคต เด็กที่จะมีความฉลาดทางอารมณ์นั้นจะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างดีจนเขาเกิดความเข้าใจ และรู้จักตนเองดีสามารถจัดการกับตนเองได้ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถแก้ไขความขัดแย้งทางจิตใจของตนเอง และผู้อื่นได้ ซึ่งนอกจากพ่อแม่จะต้องดูแลเอาใจใส่ สนองความต้องการอย่างเหมาะสมแล้ว ยังต้องการความสม่ำเสมอต่อเนื่อง และไม่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยเกินไป รวมทั้งการให้เขามีโอกาสทำ โอกาสลอง และแก้ไขปัญหาคด้วย (ชนิกา คูจินดา, 2541 : 71-74) เมื่อพวกเขาเติบโตขึ้น จะกลายเป็นวิธีการดำเนินชีวิตในภายภาคหน้า ซึ่งเขาจะต้องเผชิญกับความกดดันต่างๆ นานา ตั้งแต่ความกดดันจากเพื่อน เลี้ยงที่จะไม่นำตัวเองไปเสี่ยงกับเรื่องล่อแหลมอันตราย หรือมีอารมณ์ข่มขู่แข่งพ้อที่จะรับมือกับสถานการณ์รุนแรงต่างๆ อย่างมั่นใจ (นิมิต ศัลยา, 2541 : 128-129) ความฉลาดทางอารมณ์เป็นคุณภาพเฉพาะบุคคลที่เกิดจากการสั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เป็นผลลัพธ์ของทั้งการทำงานของสมอง การรับรู้ของเด็ก และที่สำคัญเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูจากทางบ้าน ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ เพราะครอบครัวมีส่วนสำคัญต่อการอบรมสั่งสอนบุตร การที่บุตรอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีได้รับความอบอุ่นความเข้าใจจากพ่อแม่ ย่อมทำให้เขามีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจตลอดจนอารมณ์ และพัฒนาการทางสติปัญญาของบุตร

โกลแมน กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ว่า ไม่ได้ถูกกำหนดตายตัวจากพันธุกรรม แต่เกิดจากการเรียนรู้ระดับประสบการณ์ของบุคคล สามารถส่งเสริม และพัฒนาให้เพิ่มขึ้นได้จากองค์ประกอบหลายๆ อย่าง เช่น ครอบครัว โรงเรียน ภาวะแวดล้อม วัฒนธรรม การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องต้องใช้ความอดทนเอาใจจริงเอาใจสั่งการฝึกอบรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตามหลักสูตรระยะสั้น หรือปฏิบัติตามคู่มือจะไม่สามารถพัฒนา ความฉลาดทางอารมณ์ได้มากเท่ากับ การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวันโดยเริ่มตั้งแต่เด็ก (Goleman, 1998 : 7) โดยเฉพาะบิดา มารดาเป็นผู้ใกล้ชิดกับบุตรตั้งแต่อายุยังน้อยจนกระทั่งเติบโตเป็นวัยรุ่น การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ย่อมกระทำได้จากการอบรมเลี้ยงดู การเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ รวมทั้งการสอนทักษะทางอารมณ์ลักษณะต่างๆ ที่เหมาะสมกับเด็กจะช่วยให้เด็กพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และใช้ศักยภาพทางของอารมณ์อย่างเต็มที่ (จอม ชุ่มช่วย, 2540 : 60-61)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความฉลาดทางอารมณ์ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูว่า การอบรมเลี้ยงดู 3 รูปแบบ ได้แก่ แบบรักสนับสนุน แบบควบคุม และแบบให้เหตุผล ซึ่งเป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่พบในประเทศไทยว่า รูปแบบใดจะช่วยให้เด็กพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทางความคิด สติปัญญา ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ได้ดี ผู้วิจัยสนใจศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุประมาณ 11-13 ปี เพราะเป็นช่วงวัยที่พ่อแม่จะต้องให้การ

ดูแลเอาใจใส่มากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากเด็กวัยนี้กำลังจะเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อรับกับสภาพใหม่ของการเป็นผู้ใหญ่ จึงเป็นช่วงหนึ่งที่มีความสำคัญของชีวิต ดังที่ อิริคสัน (Erickson, 1959 : 91) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่สำคัญซึ่งถือได้ว่าเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ เป็นวัยที่กำลังก้าวสู่ความเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว เป็นวัยแห่งการปรับตัว เป็นวัยแห่งปัญหา เป็นวัยที่มีความเครียดทางอารมณ์ และเป็นวัยที่พร้อมจะแสวงหา และพัฒนาเอกลักษณ์ของตน สอดคล้องกับคำกล่าวของ ประสาท อิศรปริดา ที่ว่าวัยรุ่นมีพัฒนาการอยู่ระหว่างความเป็นเด็ก และผู้ใหญ่ จึงมักมีปัญหาการกำหนดบทบาทให้กับตนเอง และการปรับตัวเข้าสู่สังคม ทำให้เป็นวัยที่มีความเคร่งเครียดทางอารมณ์ มีการตัดสินใจเร็วและรุนแรง ทั้งที่มีสาเหตุเพียงเล็กน้อย (ประสาท อิศรปริดา, 2523 : 61) ด้วยเหตุนี้วัยรุ่นจึงมีความยากลำบากเรื่องการปรับตัว เช่น มีปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว หรือพัฒนาไปเป็นอาชญากรรมในวัยผู้ใหญ่ บิดามารดาที่มีความอดทน ยอมรับ เห็นอกเห็นใจ จะช่วยให้วัยรุ่นมีพัฒนาการทางอารมณ์ที่มั่นคง สามารถควบคุมการแสดงออกของอารมณ์ให้เหมาะสม และสามารถระงับอารมณ์ได้ดีเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่าง

จากลักษณะของวัยรุ่นและสภาพปัญหาการปรับตัวของเด็กวัยรุ่นตอนต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์ เนื่องจากความฉลาดทางอารมณ์เป็นส่วนสำคัญทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน ครอบครัวยุคใหม่ และการดำเนินชีวิต ช่วยลดความขัดแย้ง ความก้าวร้าวรุนแรงในสังคม และจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัย พบว่าการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของบุตร ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นแนวทางกระตุ้นเตือน แนะนำให้ความรู้บิดามารดา ให้เห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู และได้ตระหนักถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กเพื่อให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าจะมีทั้ง ความฉลาดทางสติปัญญา และความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีต่อไปในอนาคต และเป็นกำลังสำคัญสำหรับประเทศชาติต่อไป

✓ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นตอนต้น ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์กับตัวแปร เพศ ขนาดของครอบครัว และบรรยาภาสในครอบครัว ของเด็กวัยรุ่นตอนต้น ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เมื่อได้รับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน
2. ผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบใดที่เหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะความฉลาดทางอารมณ์
3. ผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับบิดา มารดา ผู้ปกครองได้ตระหนักถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ซึ่งจะส่งผลให้เด็กประสบความสำเร็จ ในชีวิตครอบครัว และการทำงานต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการศึกษานี้ได้แก่ นักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสหศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ได้แก่ นักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสหศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) จำนวน 250 คน

✓ ตัวแปรที่ศึกษา

ตอนที่ 1 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์
ตัวแปรที่ศึกษา

1. การอบรมเลี้ยงดู
 - 1.1 แบบรักสนับสนุน
 - 1.2 แบบควบคุม
 - 1.3 แบบใช้เหตุผล

2. ความฉลาดทางอารมณ์

ตอนที่ 2 ศึกษาเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์กับตัวแปรดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ แบ่งเป็นดังนี้
 - 1.1 เพศ
 - 1.1.1 เพศหญิง
 - 1.1.2 เพศชาย

1.2 ขนาดของครอบครัว

1.2.1 ครอบครัวบุตรหรือธิดาคนเดียว

1.2.2 ครอบครัวขนาดเล็ก

1.2.3 ครอบครัวขนาดใหญ่

1.3 บรรยากาศในครอบครัว

1.3.1 บรรยากาศในครอบครัวดี

1.3.2 บรรยากาศในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง

1.3.3 บรรยากาศในครอบครัวไม่ดี

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วัยรุ่นตอนต้น หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนสหศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร

2. ขนาดของครอบครัว หมายถึง จำนวนสมาชิกในครอบครัว แบ่งเป็น

2.1 ครอบครัวบุตรหรือธิดาคนเดียว หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อแม่ และบุตรหรือธิดาหนึ่งคน

2.2 ครอบครัวขนาดเล็ก หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อแม่ และบุตรหรือธิดา 2-3 คน

2.3 ครอบครัวขนาดใหญ่ หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อแม่ และบุตรหรือธิดา ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป

นิยามปฏิบัติการ

1. ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึงความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึก และอารมณ์ของตนเอง มีความสามารถในการจัดการบริหารอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม มีแรงจูงใจในตนเองสามารถเผชิญกับปัญหา และอุปสรรคได้อย่างไม่ย่อท้อจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย รวมทั้งสามารถรับรู้เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม มีทักษะทางสังคมในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จในชีวิต

ความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบดังนี้

1.1 การตระหนักรู้ในตนเอง คือการรู้จักอารมณ์ของตนเอง การรู้ว่าอารมณ์ของตนเป็นเช่นไรทั้งตามปกติ และรู้ถึงลักษณะการแสดงออกของอารมณ์ที่ไม่ปกติ (อารมณ์ชั่ววูบ) รวมผลย้อนกลับของอารมณ์ต่างๆของตนการรู้จักอารมณ์ตนเองเป็นพื้นฐานที่สำคัญของความฉลาด

ทางอารมณ์ทำให้สามารถจัดการอารมณ์ ที่ไม่ดีออกไปได้ แล้วรู้จักปรับใช้อารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ ผลที่ตามมาจะทำให้รู้สึกสบายใจมีความสุขขึ้น มีประสิทธิภาพในการใช้ความคิดเพิ่มขึ้น มีการแสดงออกที่ดีขึ้น

การรู้จักอารมณ์ตนเอง สังเกตได้จากลักษณะดังต่อไปนี้

- 1.1.1 ทบทวนลักษณะการแสดงออก
- 1.1.2 ทบทวนผลย้อนกลับจากการแสดงอารมณ์
- 1.1.3 ทบทวนความรู้สึกกับผลย้อนกลับ
- 1.1.4 ทบทวนความคิดกับผลย้อนกลับ

1.2 ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเอง คือ การจัดการ (บริหาร) อารมณ์ของตนเอง และแสดงออกได้อย่างเหมาะสมกับบุคคล สถานที่ เวลา และเหตุการณ์ ทั้งอารมณ์ดี และอารมณ์ไม่ดีให้เกิดความสมดุล ในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองนี้จะทำได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ การรู้จักอารมณ์ของตนเอง

การจัดการอารมณ์ได้เหมาะสมเพียงใด สังเกตได้จากสิ่งต่อไปนี้

- 1.2.1 ควบคุมได้ ไม่แสดงอารมณ์อย่างทันทีทันใด มีความรู้ตัวไม่ถูกครอบงำโดยอารมณ์
- 1.2.2 มีเหตุผลสามารถอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผลถึงการเกิด และการแสดงอารมณ์
- 1.2.3 ก่อให้เกิดพฤติกรรม และผลย้อนกลับในแง่บวก
- 1.2.4 แสดงออกเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบุคคล สถานที่ เวลา และสถานการณ์

1.3 การสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง เป็นการมองแง่ดีของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และสร้างความเชื่อมั่นว่า เราสามารถอยู่กับสิ่งนี้ได้ สามารถทำได้ สามารถผ่านพ้นไปได้ ด้วยดี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกำลังใจที่จะสร้างสรรค์สิ่งดี มุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้ที่มีความสามารถ และทักษะในด้านนี้มีแนวโน้มว่าจะเป็นผู้ปฏิบัติงาน หรือกระทำการสิ่งต่างๆ ให้ชีวิตได้อย่างมีคุณค่า

1.4 ความสามารถในการหยั่งรู้ความรู้สึก และความต้องการของผู้อื่น เป็นความสามารถในการรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น มีความเข้าใจเห็นใจผู้อื่น สามารถปรับความสมดุลของอารมณ์ตนเอง ตอบสนองต่อผู้อื่นได้อย่างสอดคล้องกัน ความสามารถในด้านนี้เป็นทักษะทางสังคม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตอยู่ทั้งในครอบครัว ในงานอาชีพ ในสังคมทั่วไป เพราะต้องพบปะมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น

การหยั่งรู้อารมณ์ผู้อื่น สังเกตได้จากลักษณะดังต่อไปนี้

- 1.4.1 ให้ความสนใจการแสดงออกของผู้อื่นโดยการสังเกตสีหน้า แววตา ท่าทาง การพูดถ้อยคำ น้ำเสียง ตลอดจนการแสดงออกอื่นๆ
- 1.4.2 อ่านอารมณ์ความรู้สึกของเขาจากสิ่งที่สังเกตเห็นว่า เขากำลังมีอารมณ์ ความรู้สึกใด

1.4.3 ทำความเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ของบุคคลตามสภาพที่เขาเผชิญอยู่คือ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา

1.4.4 แสดงการตอบสนองอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นที่เป็นการแสดงว่าเข้าใจเห็นใจ ทำให้เกิดอารมณ์ และความรู้สึกที่ดีต่อกัน

1.5 ทักษะทางสังคม เป็นการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเป็นความสามารถ ในการอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกันกับผู้อื่นโดยมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ ผู้ที่มีความสามารถ และทักษะด้านนี้สามารถใช้ทั้งความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกัน มีความสามารถ แก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างบุคคลได้ดี และทำงานร่วมกับบุคคลต่างๆ ได้อย่างราบรื่น

การวัดความฉลาดทางอารมณ์ วัดจากการประเมินตนเอง โดยที่ผู้วิจัยนำมาจากแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของ ญาดา หลาวเพชร (2544 : 143-144) ซึ่งประกอบไปด้วยข้อคำถามจำแนกตามองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ 5 องค์ประกอบ ดังกล่าวข้างต้น

2. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการที่บิดามารดา หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อบุตรทั้งวาจา และการกระทำ ทำให้บุตรได้รับรู้ทั้งความรู้สึก และการกระทำดังกล่าว แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาแสดงความรักต่อบุตร เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขของบุตร มีความใกล้ชิดกับบุตร

2.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรในทำนองที่เป็นการออกคำสั่งให้บุตรปฏิบัติตาม ตรวจสอบว่าบุตรทำตามคำสั่งหรือไม่ และการตอบสนองโดยการลงโทษ หากไม่ทำตามที่บิดามารดาสั่งไว้

2.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรในทำนองที่เป็นการกระทำอย่างมีเหตุผลอันสมควร โดยการที่บิดามารดาให้คำอธิบายแก่บุตรในเวลาที่สนับสนุนหรือห้ามปรามมิให้บุตรกระทำสิ่งต่างๆ และมีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติเช่นนี้เหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูทั้ง 3 แบบ สามารถวัดได้จากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูที่ผู้วิจัยนำมาจากแบบสอบถามของ บุษกร คำคง (2542 : 121-123) คะแนนที่ได้จากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบ คือการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล แทนปริมาณการอบรมเลี้ยงดู ที่นักเรียนได้รับจากบิดามารดา หรือผู้ปกครอง

3. บรรยากาศในครอบครัว หมายถึง สภาพแวดล้อมทางสังคมของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความรู้สึกของสมาชิกในครอบครัว ที่มีต่อ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของครอบครัว การแก้ปัญหาความขัดแย้งของสมาชิกในครอบครัว การพักผ่อนร่วมกันในครอบครัว และการมีกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน

การวัดบรรยากาศในครอบครัววัดจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยนำมาจากแบบสอบถาม
บรรยากาศในครอบครัวของ วจิราภรณ์ ไชยรัตน์ (2539 : 104 -106)

การวัดบรรยากาศในครอบครัวตามแบบสอบถามของวจิราภรณ์ ไชยรัตน์ (2539)
วัดโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

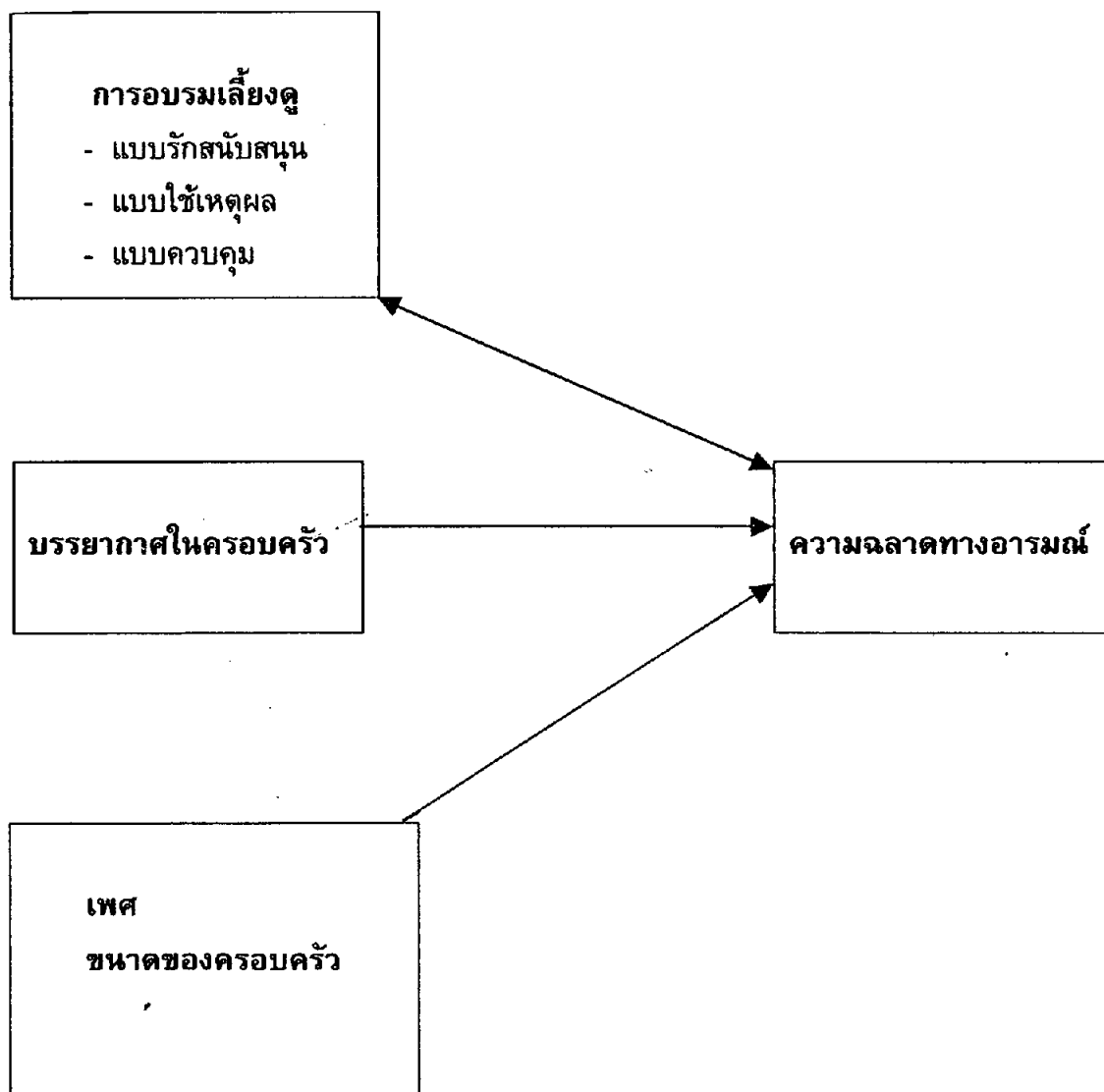
เกณฑ์ในการแปลความหมายบรรยากาศในครอบครัว (วิเชียร เกตุสิงห์. 2538 : 9)

คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33 หมายถึงบรรยากาศในครอบครัวไม่ดี

คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.66 หมายถึงบรรยากาศในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.67-5.00 หมายถึงบรรยากาศในครอบครัวดี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์
2. นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์
3. นักเรียนวัยรุ่นเพศหญิงมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเพศชาย
4. นักเรียนวัยรุ่นที่มีขนาดของครอบครัวต่างกัน มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน
5. นักเรียนวัยรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกันมีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ความฉลาดทางอารมณ์
 - ✓ 1.1 ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์
 - 1.2 กระบวนการทางสมองที่เป็นบ่อเกิดของความฉลาดทางอารมณ์
 - ✓ 1.3 ความสำคัญและประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์
 - ✓ 1.4 แนวคิดเชิงทฤษฎีและองค์ประกอบพื้นฐานของความฉลาดทางอารมณ์
 - ✓ 1.5 ลักษณะของคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์
 - ✓ 1.6 การวัดความฉลาดทางอารมณ์
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ การอบรมเลี้ยงดู
 - 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู
 - 2.2 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู
 - 2.3 ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่าง การอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่าง ตัวแปรเพศกับความฉลาดทางอารมณ์
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่าง ตัวแปรขนาดครอบครัวกับความฉลาดทางอารมณ์
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่าง ตัวแปรบรรยากาศในครอบครัวกับความฉลาดทางอารมณ์

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

✓ 1.1 ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์มาจากคำในภาษาอังกฤษ คือ Emotional Intelligence หรือ Emotional Quotient เรียกย่อว่า EQ ส่วนในภาษาไทยยังไม่มีคำบัญญัติศัพท์คำนี้อย่างเป็นทางการ มีแต่ผู้ที่แปลมาจาก Emotional Intelligence ใช้คำว่า เชาว์อารมณ์ หรือ ความฉลาดทางอารมณ์ และสมาคมจิตวิทยาแนะแนวแห่งประเทศไทยใช้คำว่า ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยใช้เรียก Emotional Intelligence ในการวิจัยครั้งนี้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นคำที่กระชับ และให้ความหมายเข้าใจง่าย และใช้เรียกย่อว่า EQ ถึงแม้ว่าในภาษาอังกฤษยังมีคำอื่นๆ ที่มีความหมายใกล้เคียงอีกมากมาย

ในต่างประเทศได้มีนักจิตวิทยา และนักวิชาการได้ให้คำนิยามไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

เอ็ดเวิร์ด เอล ธอนไดค์ บิดาแห่งจิตวิทยาการศึกษา นำมาใช้อธิบาย ในปี 1920 และ ไอเซนค นำมาอธิบายอีกในปี 1985 (วรรณดี หมู่เย็น. 2544 : 14 ; อ้างอิงจาก Edward L. Thronidike. 1920 and Eysenck. 1985) โดยใช้คำว่า Social Intelligence และให้ความหมายว่า เป็นความสามารถในการเข้าใจ และสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเฉลียวฉลาด ต่อมา สเติร์นเบอร์กและการ์ดเนอร์ (วรรณดี หมู่เย็น. 2544 : 21 ; อ้างอิงจาก Sternberg. 1996 : 119 ; citing Gardner. 1983) ได้ให้ความหมายของ EQ คือความสามารถหรือศักยภาพทางอารมณ์ของแต่ละคน และได้จำแนกความฉลาดทางอารมณ์เป็นสอง ลักษณะคือ ความฉลาดต่อบุคคลอื่น (Interpersonal Intelligence) หมายถึงความสามารถในการรับรู้ และตอบสนองต่ออารมณ์ และความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม และอีกลักษณะคือความฉลาดในตนเอง (Intrapersonal Intelligence) หมายถึงการรับรู้อารมณ์ของตนเอง และสามารถแยกแยะตลอดจนจัดการกับอารมณ์ของตนเอง นำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับบาร์ออน (ทศพร ประเสริฐสุข. 2543 : 8 ; อ้างอิงจาก Bar-on.1992) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ไว้ว่าเป็นองค์ประกอบของความสามารถด้านส่วนตัว อารมณ์ และสังคมของบุคคลที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างประสบความสำเร็จ อีก 5 ปีต่อมา เมเยอร์ นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยเยล และสโลเวย์ นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก (Mayer and Slovey. 1997 : 10) ให้คำจำกัดความว่า EQ คือความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองและรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น มีความตระหนักรู้เท่าทันในอารมณ์เหล่านั้น และสามารถใช้ประโยชน์จากการตระหนักรู้ทางอารมณ์ และความรู้สึกเป็นแนวทางในการแสดงออกทางด้านความคิด และพฤติกรรมของบุคคลอย่างเหมาะสม EQ เกี่ยวข้องกับความสามารถในการรับรู้อารมณ์อย่างถูกต้อง ชื่นชม และการแสดงออกอย่างเหมาะสม นอกจากนั้นยังสามารถประเมิน และแยกแยะอารมณ์ส่งผลต่อความคิดความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ และความรู้สึก รวมทั้งความสามารถควบคุมอารมณ์ เพื่อพัฒนาสติปัญญา และอารมณ์ให้เจริญสมวัย ในปีเดียวกัน คูเปอร์ และซาวาฟ (Cooper and Sawaf. 1997 : 15-17) ได้ให้ความหมายของ EQ ไว้ว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการที่จะรับรู้ เข้าใจ และประยุกต์ใช้พลังของตนเอง การรู้จักอารมณ์เป็นรากฐานของพลังงานข้อมูล การสร้างสายสัมพันธ์เพื่อนำผู้อื่นได้ ส่วนโกลแมน (Goleman. 1995 : 12) นักจิตวิทยาให้นิยามของ EQ ว่าประกอบไปด้วยความสามารถในการควบคุมตนเอง มีใจจดจ่อ เพียรพยายาม และสามารถจูงใจตนเอง นอกจากนี้โกลแมนได้เสนอว่า EQ เป็นความฉลาดที่เกิดจากการประสานงานระหว่างอารมณ์ (Emotion) กับเหตุผล (Rational) หรือการทำงานของจิตใจ (Heart) กับสมอง (Head) อีก 3 ปีต่อมา โกลแมน (Gloman. 1998 : 317) ได้ให้ความหมายของ EQ ชัดเจนขึ้นกว่าปี 1995 ว่าหมายถึงความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่น เพื่อการสร้างแรงจูงใจในตนเอง บริหารจัดการอารมณ์ต่างๆ ของตนเอง และอารมณ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์อื่นๆ ได้ โดยเขาเชื่อว่าความฉลาดทางอารมณ์นั้นแตกต่างจากความฉลาดทางด้านสติปัญญา (IQ) แต่เสริมเกื้อกูลกันคนที่เก่งแต่หนังสือ แต่ขาด EQ มักทำงานให้คนที่ระดับ IQ ต่ำกว่าตน แต่มีความเป็นเลิศทางด้าน

ความฉลาดทางอารมณ์ และในปีเดียวกัน เวสซิงเจอร์ นักจิตวิทยา (Weisinger. 1998 : 13) ได้ให้ความหมายของ Emotional Intelligence ว่าเป็นการใช้อารมณ์อย่างชาญฉลาด โดยความตั้งใจใช้อารมณ์ทำงานให้เรานั้นคือ ใช้อารมณ์นำพฤติกรรม และความคิดไปในทิศทางที่ส่งเสริมตนเอง

ส่วนในประเทศไทยมีนักจิตวิทยา และนักวิชาการได้ให้คำนิยามไว้หลายท่านดังต่อไปนี้

พระราชวรณีย์ (2542 : 21) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นการ ใช้ปัญญาควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์อย่างมีเหตุผล ในปีเดียวกัน ชัยวัฒน์ คุประตกุล (2542 ข : 173-174) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นความมั่นคงของอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ และการพัฒนาอารมณ์ ทั้งในเรื่องของการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิต ส่วน นิตยา คชภักดี (2542 : 109) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า คือการรู้จักแยกแยะควบคุมความรู้สึก และควบคุมการแสดงออกของอารมณ์ พร้อมทั้งจัดการอารมณ์ของตนเองได้ รับรู้เข้าใจตนเอง สามารถแสดงอารมณ์ออกมาอย่างสร้างสรรค์ และยังเข้าใจถึงอารมณ์และความรู้สึกผู้อื่นด้วย ซึ่ง ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 21) อาจารย์ประจำภาควิชาแนะแนวจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มศว. ประสานมิตร ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า คือความสามารถของบุคคลที่ตระหนักรู้ความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ของตนเอง และผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์ และแรงกระตุ้นภายในตลอดจนสามารถรอคอยการตอบสนอง ความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมทุกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญข้อขัดแย้งต่างๆ ได้อย่าง ไม่คับข้องใจ รู้จักจัดความเครียดที่จะขัดขวางความคิดสร้างสรรค์อันมีค่าของเราได้ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในฐานะผู้นำ หรือผู้ตามได้อย่างมีความสุข จนประสบความสำเร็จในการเรียน (Study Success) ความสำเร็จในอาชีพ (Career Success) ตลอดจนประสบความสำเร็จในชีวิต (Life Success) และ นายแพทย์ เทอดศักดิ์ เดชคง จิตแพทย์โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ (2542 : 62-65) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นความสามารถทางอารมณ์ของบุคคล มีความมุ่งมั่น อดทน รอคอยเพื่อไปสู่เป้าหมาย มีสติรู้ในตนเอง มีความเข้าใจจิตใจผู้อื่น และสามารถที่จะกำจัดความขัดแย้งในอารมณ์ของตัวเองได้ และต่อมา กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2543 : 1) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นความสามารถทางอารมณ์ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ และมีความสุข

จากนิยามดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้ เข้าใจอารมณ์ และความรู้สึกของตนเอง สามารถบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง ควบคุมอารมณ์ของตนเองให้แสดงออกอย่างเหมาะสม ตามกาลเทศะ สามารถกระตุ้น จูงใจของตนเองได้ มีความอดได้ รอได้ ขณะเดียวกันต้องมีความสามารถในการรับรู้ และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น คือ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น สามารถแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างบุคคล มีความสามารถที่จะตอบสนองอารมณ์ และความต้องการของผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีทักษะทางสังคมในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จในชีวิต

1.2 กระบวนการทางสมองที่เป็นบ่อเกิดของความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์เป็นผลการศึกษาอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับโครงสร้าง และหน้าที่ของสมองส่วนต่างๆ โดยมีลำดับพัฒนาการดังต่อไปนี้ (วีรวัฒน์ บัณฑิตามัย. 2542 : 15-17)

ในปี ค.ศ. 1950 พอล แมคคลี (วรณดี หมู่เย็น. 2544 : 15 ; อ้างอิงจาก Paul Maclean. 1950) แห่งสถาบันสุขภาพจิตแห่งชาติของอเมริกาได้เสนอผลการศึกษาของสมองของคนเรามี 3 ชั้น ชั้นในสุดเรียกว่า Reptilian เกี่ยวข้องกับสัญชาตญาณ อุปนิสัยดั้งเดิมที่ไม่ขัดเกลา สมองส่วนกลางเรียกว่า Limbic System ที่มี Amygdala เป็นศูนย์ของการรับรู้ตอบสนองต่ออารมณ์ โกรธ กลัว ของมนุษย์ เป็นบริเวณที่เกิดของอารมณ์ที่ส่งผลต่อการทำงานของสมองชั้นนอกสุดที่เรียกว่า Neocortex หรือ Cerebral System ทำหน้าที่ คิด รับรู้ พุด วางแผน ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ประเภทอื่นๆ เป็น " The Thinking Brain " (สมองที่ใช้ในการคิด) 10 ปีต่อมาในปี ค.ศ. 1960 โรเจอร์ สเปนรอย (วรณดี หมู่เย็น. 2544 : 15 ; อ้างอิงจาก Roger Speroy. 1960) แห่งสถาบันเทคโนโลยีแคลิฟอร์เนีย ได้ศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งส่วนของสมองซีกซ้าย และซีกขวา เขาพบว่า สมองทั้งสองส่วนมีหน้าที่เป็นเอกเทศ และความเชี่ยวชาญแตกต่างกัน สมองซีกซ้ายมีหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนไหวของด้านขวา โดยรับผิดชอบเกี่ยวกับภาษา ถ้อยคำ คำพูด การเรียน หนังสือ เน้นการคิดวิเคราะห์ การคิดวางแผน การคิดตามความเป็นจริง คิดเป็นลำดับขั้นตอนของความเป็นเหตุเป็นผล ส่วนสมองซีกขวามีหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายด้านซ้าย รับผิดชอบเกี่ยวกับการคิดเป็นภาพ คิดแบบคาดคะเน โดยใช้ญาณ หรือการรู้จัก โดยประมวลสิ่งเร้าต่างๆ พร้อมๆ กัน คิดรับรู้จินตนาการในลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ คิดแบบทันทีทันใด สมองซีกขวาคิดในสิ่งที่ปรากฏรวมในเชิงของมิติสัมพันธ์ ขณะที่สมองซีกซ้ายจะคิดอะไรในลักษณะที่เป็นลำดับขั้นตอน 16 ปีต่อมา เนด เฮอแมน (วรณดี หมู่เย็น. 2544 : 16 ; อ้างอิงจาก Ned Hermann. 1976) ซึ่งสนใจเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ได้เสนอความคิด " The Whole Brain Model " ขึ้นมาโดยรวมเอาแนวคิด The Truine Brain ของ แมคคลี และของสเปนรอย ไว้ด้วยกัน (วรณดี หมู่เย็น. 2544 : 16 ; อ้างอิงจาก Maclean and Speroy. 1960) ส่วนหนึ่งอยู่ในรูปแบบการคิดของ Cerebral อีกส่วนหนึ่งอยู่ภายใต้การทำงานของ Limbic Mode นอกจากนี้แนวคิดของเฮอแมน (Hermann) ได้เสนอความโดดเด่นของสมองมนุษย์แต่ละคนว่า เอียงไปด้าน Cerebral (สมอง ความคิด ความเข้าใจ) หรือโน้มเอียงไปทางด้านของ Limbic (อารมณ์ ญาณหยั่งรู้ทันทีทันใด) นำไปสู่ความเชื่อว่า สมองของมนุษย์แต่ละคนจะมีด้านใดด้านหนึ่งที่เด่นกว่าด้านอื่น (วีรวัฒน์ บัณฑิตามัย. 2541 : 15) ต่อมาในปี ค.ศ. 1993 โจเซฟ เลอดอก (วรณดี หมู่เย็น. 2544 : 16 ; อ้างอิงจาก Joseph Ledoux. 1993) นักประสาทวิทยา จากมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก ได้พบว่า สมองส่วนลิมบิก (Limbic System) ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์โดยเฉพาะมีวงจรที่ชัดเจน โดยมี Amygdala และ Hippo Campus เป็นตัวสำคัญในการรับรู้ และทำให้ร่างกายตอบสนองในรูปแบบต่างๆ Amygdala เปรียบเสมือนเป็นศูนย์กลางอารมณ์ (Emotional Center) ส่วน Hippo Campus เป็นศูนย์กลางอารมณ์ (Emotional Memory)

สมองส่วนลิมบิกนี้มีวงจรประสานงานกับ นีโอคอร์เท็กซ์ (Neocortex) ซึ่งเป็นสมองที่พบเฉพาะในสัตว์ชั้นสูงเท่านั้น สมองส่วนนี้จะทำหน้าที่ในการเรียนรู้ การวางแผน และจดจำในบางภาวะ สมองส่วน Limbic สามารถทำงานตามลำพัง เช่น เมื่อตอนเจอ เราเกิดความรู้สึกกลัว และทำให้เกิดการตอบสนอง คือการหนีโดยทันที หรือมีเหตุการณ์ทำให้เราไม่พอใจเราตอบสนองโดยการต่อหยากทั้งสองเหตุการณ์ Neocortex ร่วมทำงานด้วยเราอาจไม่ตอบสนองโดยการหนีหรือ ต่อหย เพราะเราใช้เหตุผลประกอบ และตอบสนองไปอย่างเหมาะสม จากการค้นพบวงจรของสมองส่วนอารมณ์นี้ ช่วยยืนยันปรากฏการณ์ธรรมชาติของมนุษย์ที่ว่ามักใช้อารมณ์หรือเกิดอารมณ์ก่อนการใช้สติปัญญาเสมอ จากเหตุผลที่ว่า วงจรลิมบิกนี้สั้นกว่า และซับซ้อนน้อยกว่าที่จะประสานงานกับส่วนเหตุผลบ่อยครั้งที่มนุษย์ตัดสินใจโดยใช้อารมณ์ (Limbic System) และต้องเสียใจภายหลังเมื่อใช้เหตุผล (Neocortex) (Goleman. 1995 : 14-19) ต่อมาในปี ค.ศ.1998 โกลแมน (Goleman. 1998) นักจิตวิทยา เชื่อว่าการสอนบุคคลให้มีความสามารถทางด้านอารมณ์ (Emotional Intelligence Competencies) นั้นต่างจากการสอนทักษะด้านสมอง (IQ) หรือเทคนิคทางวิชาชีพใดๆ ซึ่งเรียนรู้ได้เร็วโดยใช้สมองส่วนของ Neocortex รู้จักเชื่อมโยงคิด ทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับ แต่ในเรื่องของ EQ เป็นการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทักษะทางอารมณ์นั้นเกี่ยวข้องกับนิสัยการคิด การรู้สึกซึ่งคนจะสะสมต่อเนื่องมานาน การที่จะพัฒนาได้จะต้องลบพฤติกรรมหรือนิสัยไม่ดีเสียก่อน แล้วจึงเรียนรู้พฤติกรรมที่พึงประสงค์เข้าแทน ซึ่งต้องใช้เวลาในการฝึกฝนโดยประสบการณ์ และการมีแรงจูงใจที่ดีต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงซึ่งถือเป็นหน้าที่สำคัญของ Emotional Brain โดยเฉพาะ Amygdala ซึ่งเชื่อว่าเป็นศูนย์ของความจำที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ และปฏิกิริยาต่างๆ ที่เกี่ยวกับอารมณ์ และการรับรู้อารมณ์ที่นำไปสู่การตอบสนองที่จะสู้ หรือถอย

✕ 1.3 ความสำคัญและประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์

เดิมเรามีความเชื่อว่า คนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องมีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด และคนทั่วไปมักจะมอง ความเฉลียวฉลาดในแง่ของความคิดอ่าน การคิดริเริ่ม ความมีเหตุผล การรู้จักวางแผน ความคิดร่วมยอด ความจำ /ซึ่งความฉลาดในแง่มุมเหล่านี้ และมีแบบทดสอบทางจิตวิทยาที่ได้รับการพัฒนามาเป็นเวลานานหลายแบบ ให้ผลสรุปออกทางในรูปของ IQ โดยสรุปว่าคนที่มีความ IQ สูง คือคนฉลาด และคนฉลาดควรจะประสบความสำเร็จในการทำงาน ในการเรียน หรือด้านอื่นๆ ที่เขาจะสนใจจะทำ มีการศึกษาพบว่าคนมีความ IQ สูง จำนวนมากประสบความสำเร็จทั้งทางด้านการงาน และชีวิตครอบครัว อย่างเช่น การศึกษาในอเมริกาพบว่า สิ่งที่ทำให้ผู้บริหารดาวเด่นไม่ประสบความสำเร็จ มิใช่เรื่องของความสามารถทางสติปัญญา แต่กลับเป็นความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เพราะการที่ใครบางคนทำงานร่วมกับผู้อื่นไม่ได้ เขาก็จะมีผู้บริหารที่ดีแน่ แม้ว่าเขาจะฉลาดเพียงใด (เทอดศักดิ์ เดชคง. 2541 : 16)

ปัจจัยที่ทำให้คนประสบความสำเร็จ มิใช่ความฉลาดอย่างเดียว เพราะจะเข้าตำราความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด สิ่งที่สำคัญกว่า IQ ก็คือ EQ หรือความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเกิดจากแนวคิดของจอห์น เมเยอร์ และปีเตอร์ สโลเวย์ (วรรณดี หมู่เย็น. 2544 : 18 ; อ้างอิงจาก John Mayer

and Peter Slovey. 1997) แห่งมหาวิทยาลัยเยล เป็นผู้บัญญัติศัพท์นี้ กล่าวว่า ผู้ที่มี EQ ดี จะต้องประกอบไปด้วย 1) ต้องตระหนักรู้จักตนเอง 2) จัดการอารมณ์ตนเองไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม 3) มีความสามารถในการจูงใจตนเอง หรือสร้างแรงบันดาลใจ 4) รับรู้อารมณ์ของผู้อื่น 5) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

การประยุกต์ใช้หลักการของ EQ เข้าสู่ชีวิตประจำวัน และงานในหน้าที่ จะมีประโยชน์ดังนี้

1. พัฒนาด้านบุคลิกภาพของเด็กๆ EQ มีบทบาทในการกำหนดบุคลิกภาพที่พึงปรารถนา สร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เจริญสมวัยได้ดี
2. การสื่อสารแสดงความรู้สึกอารมณ์ของตนได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ เข้าอกเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น
3. การปฏิบัติงาน EQ เกื้อกูลการยอมรับ ความคิดริเริ่ม ก่อให้เกิดการสร้างผลิตผลที่สนอง เป้าหมาย ลดการลา ขาดงาน หรือย้ายงาน เนื่องจากข้อขัดแย้งระหว่างบุคคลลดลง
4. การให้บริการ EQ ก่อให้เกิดการทำความรู้จักลูกค้า รับฟังความต้องการของลูกค้า และตอบสนองได้ดี สร้างความจงรักภักดีในการใช้สินค้า และบริการของหน่วยงาน
5. การบริหารจัดการ EQ ช่วยส่งเสริมอัจฉริยภาพของความเป็นผู้นำ ที่มีศิลปะในการรู้จักใช้คน และครองใจคนได้เปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้เรียนรู้ และพัฒนาคน
6. การเข้าใจชีวิตของตน และของผู้อื่น EQ เป็นเรื่องของการศึกษาทำความเข้าใจตน การมองเข้าไปในตนก่อน (Insight) ทำความเข้าใจผู้อื่น เมื่อเข้าใจตน เข้าใจคนอื่นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน จึงเป็นการมุ่งใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ อย่างสูงสุด ชีวิตครอบครัวก็จะเป็นสุขด้วยความเข้าใจกัน (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2541 : 9-10) จะสร้างเกียรติภูมิชื่อเสียงของตนได้เช่นไร จัดความสำคัญจำเป็นของตนให้สอดคล้องกับสิ่งที่ยึดถือให้ความสำคัญ โน้มน้าวให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญเห็นดีเห็นงามด้วย

1.4 แนวคิดเชิงทฤษฎีและองค์ประกอบพื้นฐานของความฉลาดทางอารมณ์

ปัจจุบันได้มีรูปแบบของความฉลาดทางอารมณ์หลายรูปแบบ ซึ่งนักทฤษฎีต่างๆ ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ โดยที่กรอบแนวคิดต่างๆ เหล่านี้มีลักษณะที่สอดคล้องกัน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

แวกเนอร์ และสเตอร์นเบิร์ก (Wagner and Sterberg. 1985 : 439) เสนอว่า ผู้มีสติปัญญาด้านการปฏิบัติ (Practical Intelligence) คือผู้ที่สามารถใช้ความรู้และประสบการณ์ให้เป็นประโยชน์เชิงปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพการบริหารและความสำเร็จในชีวิต สามารถแบ่งเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. การครองตน (Managing Self) หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการตนเองใน แต่ละวันให้มีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายสูงสุด เช่น การจัดลำดับกิจกรรมที่ต้องทำการ กระตุ้นตนเองให้ มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์

2. การครองคน (Managing Other) หมายถึง ทักษะความรู้ในการบริหารผู้ใต้บังคับ

ปัญญา และความสัมพันธ์ทางสังคม สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ มอบหมายงานให้ตรงกับทักษะความรู้ความสามารถของ ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน ให้รางวัลตามผลงานที่จะปฏิบัติ

3. การครองงาน (Managing Career) หมายถึงสร้างผลงานที่ดีที่ส่งผลต่อสังคมองค์กร และประเทศชาติ สามารถจัดความสำคัญของตน ให้สอดคล้องกับองค์กร และโน้มน้าวให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นดี เห็นงานด้วย

บาร์ออน (วรรณดี หมู่เย็น. 2544 : 22 ; อ้างอิงจาก Bar-on. 1992) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของ EQ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน 15 คุณลักษณะที่สำคัญๆ ดังนี้

1. ความสามารถภายในคน ซึ่งเป็นความสามารถที่มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้
 - 1.1 ความสามารถในการเข้าใจภาวะอารมณ์ของตน
 - 1.2 มีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของตน
 - 1.3 การตระหนักรู้งาน คือมีสติ
2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ได้แก่
 - 2.1 ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
 - 2.2 มีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น (Concern)
 - 2.3 ตระหนักรู้เท่าทันในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น
3. ความสามารถในการปรับตัว ประกอบด้วย
 - 3.1 ความสามารถในการตรวจสอบความรู้สึกของตน
 - 3.2 เข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ และสามารถตีความได้ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง
 - 3.3 มีความยืดหยุ่นในความคิด และความรู้สึกของตนเป็นอย่างดี
 - 3.4 มีความสามารถในการแก้ปัญหา และสถานการณ์เฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี
4. มียุทธวิธีในการจัดการกับความเครียด ประกอบด้วย
 - 4.1 การจัดการกับความเครียด บริหารความเครียด
 - 4.2 ควบคุมอารมณ์ได้อย่างดี แสดงออกได้อย่างเหมาะสม
5. การจงใจตนเอง และสภาวะทางอารมณ์ ได้แก่
 - 5.1 การมองโลกในแง่ดี
 - 5.2 การแสดงออก และมีความรู้สึกที่เป็นสุขที่สามารถสังเกตเห็นได้
 - 5.3 สร้างความสนุกสนานให้เกิดแก่ตนเอง และผู้อื่น

สโลเวย์ และเมเยอร์ (Slovey and Mayer. 1994 : 313-316) เป็นคนแรกที่น่าคำว่า Emotional Intelligence มาอธิบายความฉลาดทางอารมณ์ และได้แสดงทักษะความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นเรื่องของทักษะการปรับตัวซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. ขั้นรู้ตน การประเมินภาวะอารมณ์ได้ถูกต้อง และแสดงออกได้อย่างเหมาะสมสามารถรับรู้ และจำแนกอารมณ์ของตนเองได้ ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวที่แสดงออกทางอารมณ์ เช่น เด็กสามารถรับรู้อารมณ์ที่แสดงออกทางสีหน้าได้อย่างถูกต้อง และเมื่อโตมากขึ้นก็จะรับรู้อารมณ์ได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

2. **ขั้นควบคุมอารมณ์** กำกับดูแลภาวะอารมณ์ของตน และผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ ทั้งทางกาย ทางใจ และทางความคิด ซึ่งในบางอาชีพจำเป็นต้องฝึกมากเป็นพิเศษ เช่น พนักงานต้อนรับ บนเครื่องบินที่ต้องรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของผู้โดยสาร

3. **ขั้นใช้ความฉลาดทางอารมณ์** แต่ละคนจะมีความสามารถใช้ประโยชน์จาก ภาวะอารมณ์ของตนแตกต่างกันในด้านการแก้ปัญหา เช่น ถ้าอารมณ์ดีก็จะช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และคิดอย่างมีเหตุผลในการทำข้อสอบกฎหมาย ขณะที่อารมณ์เศร้าความคิดเปรียบเทียบกับจะลดลง

ต่อมา สโลเวย์ และเมเยอร์ (Salovey and Mayer, 1997 : 10-11) นักจิตวิทยาได้ปรับปรุง แบบแนวคิดของความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเน้นกระบวนการคิด หลักการของความฉลาดทางอารมณ์จะอยู่ในองค์รวมของการใช้ความสามารถทางด้านสติปัญญา และอารมณ์ที่เจริญเติบโต มีวุฒิภาวะ การปรับปรุงแบบแนวคิดที่มี 4 องค์ประกอบ คือ

1. **การรับรู้ (Perception) การประเมิน (Appraisal) การแสดงออก (Expression)** ซึ่งภาวะของอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย

1.1 ความสามารถในการบอกอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้

1.2 ความสามารถในการระบุอารมณ์ของผู้อื่นได้ โดยดูจากการอ่านงานออกแบบงานศิลป์ ภาษา เสียง พฤติกรรม และรูปภาพต่างๆ

1.3 ความสามารถในการแสดงอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะ สอดคล้องกับความรู้สึก

1.4 ความสามารถในการจำแนกความรู้สึกต่างๆ ออกได้ว่า จริงหรือไม่จริง เช่น การขอบคุณหรือการแสดงความเสียใจ ทำไปโดยมารยาทหรือออกมาจากใจจริง

2. **การใช้อารมณ์เกื้อหนุนความคิด (Emotional Facilitation of Thinking)** ประกอบด้วย

2.1 การใช้อารมณ์ในการจัดลำดับความคิดโดยชี้ให้เห็นความสำคัญก่อนหลัง

2.2 การใช้อารมณ์ให้เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม เกื้อหนุนต่อการตัดสินใจและจดจำความรู้สึกต่างๆ ได้

2.3 การใช้อารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดมุมมองที่กว้างมากขึ้น จากการมองสิ่งต่างๆ ในแง่ดีไปสู่การมองในด้านอื่นๆ

2.4 การเกิดภาวะอารมณ์ที่เปลี่ยนไปที่หลากหลาย ทำให้สามารถมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาความรู้สึกเป็นสุข ทำให้เกิดความคิดอย่างสร้างสรรค์ และมีเหตุผล

3. **การเข้าใจ วิเคราะห์ และใช้ความรู้จากอารมณ์ที่เกิดขึ้น** ประกอบด้วย

3.1 ความสามารถในการระบุความรู้สึก และอารมณ์โดยให้สัมพันธ์กับถ้อยคำต่างๆ

3.2 ความสามารถในการตีความหมายของอารมณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเนื่องมาจากอารมณ์หนึ่งได้ เช่น ความเสียใจ เนื่องมาจากสูญเสียสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3.3 ความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกที่ซับซ้อนที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน เช่น ทั้งรัก ทั้งเกลียด

3.4 ความสามารถในการเข้าใจการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ เช่น เปลี่ยนจากความโกรธเป็นความพอใจ

4. ความสามารถในการคิดพิจารณา รับรู้ และควบคุมอารมณ์ เพื่อพัฒนาสติปัญญา และอารมณ์ซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนมากที่สุด ประกอบด้วย

4.1 ความสามารถในการเปิดใจให้กว้าง ยอมรับความรู้สึกที่ดี และไม่สิ่งที่เกิดขึ้นได้

4.2 ความสามารถในการปลดปล่อยอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ โดยพิจารณาจากข้อมูล และประโยชน์ที่จะได้รับ

4.3 ความสามารถในการคิดพิจารณาภาวะอารมณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และผู้อื่น เห็นอารมณ์ความรู้สึกนั้นอย่างชัดเจนมีเหตุผล ซึ่งส่งผลต่อตนเอง และผู้อื่นอย่างไร

4.4 ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และผู้อื่นได้ ลดและควบคุมอารมณ์ที่ไม่ดี และแสดงออกซึ่งอารมณ์ที่ดีได้อย่างเหมาะสมโดยไม่บิดเบือนจากความเป็นจริง

ทั้ง 4 องค์ประกอบใช้เป็นแนวพื้นฐานในขณะที่การสะท้อนถึงการควบคุมอารมณ์นั้นเป็นขั้นตอน ที่ซับซ้อน นอกจากนี้แล้วองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบยังมีความเกี่ยวเนื่องเป็นลำดับขั้น ซึ่งแต่ละบุคคล มีลำดับขั้นของความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันไป

ในปีเดียวกัน คูเปอร์ และซาวาฟ (Cooper and Sawaf. 1997 : 26) ได้เสนอโครงสร้าง EQ ไว้เพื่อสะดวกแก่การวัดที่เรียกว่า EQ Map ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ความรู้รอบในอารมณ์ (Emotional Literacy) ซึ่งจะเป็นตัวที่ทำให้เกิดการรับรู้ การควบคุมตัวเอง และมีความเชื่อมั่นในตนเองประกอบด้วย

1.1 ความซื่อสัตย์ในอารมณ์ (Emotional Honesty) คือ รู้จักอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง มีสติรับรู้และเท่าทันอารมณ์ของตนเองที่เปลี่ยนแปลงไป

1.2 การมีพลังอำนาจทางอารมณ์ (Emotional Energy) มีความเชื่อมั่นในตนเอง

1.3 การรับทราบผลทางอารมณ์ (Emotional Feedback)

1.4 การหยั่งรู้และเชื่อมโยงทางอารมณ์ (Emotional Connection & Intuition)

1.5 การตระหนักรู้ในอารมณ์ (Emotional Awareness)

1.6 การรับผิดชอบในอารมณ์ (Emotional Responsibility)

2. ความสมบูรณ์ทางอารมณ์ (Emotional Fitness) ประกอบด้วย

2.1 สร้างความเชื่อถือให้เกิดแก่ตน (Authenticity Presence) เชื่อในความสามารถของตน

2.2 มีขอบเขตในการเชื่อถือ (Trust Radius) ในด้านอารมณ์ต่อผู้อื่น

2.3 การแสดงความไม่พอใจในเชิงสร้างสรรค์ (Constructive Discontent) มีความสามารถในการฟังผู้อื่นๆ

2.4 การมีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลง (Resilience & Renewal) จัดการกับความขัดแย้ง

3. ความลึกซึ้งทางอารมณ์ (Emotional Depth) เป็นการสำรวจแนวทางที่จะปรับชีวิตหน้าที การทำงานให้เข้าและสอดคล้องกับศักยภาพ และเป้าหมายของตัวเอง ประกอบด้วย

3.1 การมีเป้าหมายและศักยภาพเฉพาะตน (Unique Potential & Purpose) สามารถสำรวจแนวทางของชีวิต การทำงานตามศักยภาพให้บรรลุเป้าหมายของตน

3.2 การอุทิศตน (Commitment) สามารถรับผิดชอบในสิ่งที่ได้รับมอบหมาย

3.3 การปรับปรุงโดยยึดหลักธรรม (Appiled Integrity) สามารถทำงานอย่างซื่อสัตย์ รักษาคำพูด ยอมรับข้อผิดพลาดที่ตนกระทำอย่างเปิดเผย

3.4 การโน้มน้าวในอำนาจของตน (Influence Without Authority)

4. ความเป็นไปได้ทางอารมณ์ (Emotional Alchemy) เป็นความสามารถในการใช้อารมณ์ เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถเผชิญกับปัญหาต่างๆ ได้ ประกอบด้วย

4.1 การหยั่งรู้อย่างต่อเนื่อง (Intutive Flow) เกิดความเต็มใจ และเข้าถึงการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างกว้างขวาง

4.2 การตอบสนองตามเวลาที่เปลี่ยนไป (Reflective Time - Shifting) สามารถคิดพิจารณาได้

4.3 การเล็งเห็นโอกาส (Opportunity Sensing) สามารถที่จะแก้ปัญหา และความกดดัน

4.4 การสร้างอนาคต (Creating the Future) และไม่ปิดกั้นโอกาส

ส่วนโกลแมน (Goleman. 1995 : 43-44) ได้เสนอองค์ประกอบของ EQ 5 องค์ประกอบ คือ

1. ชั้นตระหนักรู้จักอารมณ์ของตน (Know One's Emotion) การตระหนักรู้ตนเอง (Self Awareness) เข้าใจยังรู้การเปลี่ยนแปลงในอารมณ์ ภาวะอารมณ์ ความต้องการของตนในแต่ละช่วงเวลา และสถานการณ์ เข้าทำนองว่าผู้ที่รู้จักตนเอง และเอาชนะตนเองได้เป็นผู้ที่ฉลาดที่สุด

2. ชั้นบริหารจัดการอารมณ์ของตน (Managing Emotions) เป็นความสามารถที่จะควบคุม จัดการกับความรู้สึก หรือภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และชาญฉลาด โดยเสริมสร้างจากภาวะ ที่ตระหนักรู้ในอารมณ์ของตน เมื่อเศร้า โกรธ ผิดหวัง หรือเสียใจ ก็ควบคุมตนได้ ไม่โมโหร้ายสร้างความทุกข์ระทมแก่ตน นำพาภาวะอารมณ์ของตนให้กลับคืนสู่สภาพปกติได้โดยเร็ว คิดไตร่ตรองก่อนตัดสินใจ

3. ชั้นสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง (Motivating Oneself) การกระตุ้นเตือนสติให้คิดริเริ่มอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ ผลักดันตนเองสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ จะนำมาซึ่งความสำเร็จสามารถ อดได้ รอได้ ไม่หุนหันใจเร็วด่วนได้ ผู้ที่ทำได้ดังนี้ถือว่า เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในงาน มุ่งสู่เป้าหมายอย่างมีพลังของความมุ่งมั่น ไม่ยึดติดกับเงินหรือตำแหน่ง

4. **ขั้นสามารถรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นได้ (Recognizing Emotion in others)** ความสามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นพื้นฐานของการใช้ทักษะทางสังคม รู้เท่าทันในความรู้สึก ความต้องการ ข้อวิตกกังวลของผู้อื่นได้อย่างชาญฉลาด มีไหวพริบ

5. **ความสามารถในการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Handling Relationships)** เป็นผลรวมของข้อ 1-4 ทำอย่างไรที่จะมีความสามารถในการสร้าง และรักษาความสัมพันธ์ส่วนตัว และที่เกี่ยวกับงานไว้ ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมาในการเป็นผู้นำ และสัมพันธ์ภาพ ซึ่งการาร์ดเนอร์ (วอร์นดี หมูเย็น. 2544 : 20 ; อ้างอิงจาก Gardner. 1983) ถือว่าเป็นลักษณะของ “ Interpersonal Intelligence ” ที่ประกอบจากการ จัดตั้งกลุ่ม หรือเครือข่าย การทำงานเป็นทีม การเจรจาแสวงหาทางออก การสร้างสายสัมพันธ์เป็นการส่วนตัว และเป็นผู้ที่มีความสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมได้ดี

3 ปีต่อมา โกลแมน (Gloeman. 1998a, 1998b) ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ไว้ 2 หมวด 5 องค์ประกอบ 25 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

องค์ประกอบด้านความสามารถส่วนบุคคล

องค์ประกอบที่ 1 การตระหนักรู้ในตนเอง (Personal Competence) หมายถึง การตระหนักรู้ความรู้สึกความโน้มเอียงของตน หยั่งรู้ความเป็นไปได้ของตน และความพร้อมต่างๆ ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 1.1 รู้เท่าทันในอารมณ์ตนเอง สาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้นๆ และผลที่จะตามมา
- 1.2 ประเมินตนเองได้ตามจริง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตน
- 1.3 มั่นใจในตนเอง มั่นใจในความสามารถ คุณค่าของตน

องค์ประกอบที่ 2 ความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self Regulation) หมายถึง ความสามารถในการจัดการความรู้สึกภายในตนเอง ประกอบด้วย

- 2.1 การควบคุมตนเอง สามารถจัดการกับภาวะอารมณ์ หรือความฉุนเฉียวได้
- 2.2 ความเป็นที่ไว้วางใจได้ รักษาความเป็นผู้ซื่อสัตย์ และคุณงามความดีไว้
- 2.3 ความเป็นผู้ที่ใช้สติปัญญา แสดงความรับผิดชอบ
- 2.4 ความสามารถที่จะปรับตัวได้ ยืดหยุ่นในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงได้

องค์ประกอบที่ 3 การสร้างแรงจูงใจ (Motivation) หมายถึงแนวโน้มของอารมณ์ที่เกื้อหนุน การมุ่งสู่เป้าหมาย ได้แก่

- 3.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พยายามที่จะปรับปรุงหรือให้ได้มาตรฐานที่ดีเลิศ
- 3.2 ความจงรักภักดี ยึดมั่นกับเป้าหมายขององค์กร
- 3.3 ความคิดริเริ่ม พร้อมที่จะปฏิบัติตามโอกาสอำนวย
- 3.4 การมองโลกในแง่ดี แม้มีอุปสรรค ปัญหา แต่ก็ไม่ย่อมน้อมสู่เป้าหมาย

องค์ประกอบด้านความสามารถทางสังคม

องค์ประกอบที่ 4 ความสามารถในการหยั่งรู้ความรู้สึก และความต้องการของผู้อื่น (Empathy) หมายถึงการตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการ และ ข้อห่วงใยของผู้อื่น ได้แก่

- 4.1 การเข้าใจผู้อื่นรู้ถึงความรู้สึก มุมมอง สนใจในข้อวิตกกังวลของเขา
- 4.2 การมีจิตใจมุ่งบริการ คาดคะเน รับรู้ และตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดี
- 4.3 การพัฒนาผู้อื่น ทราบความต้องการ เพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถได้ถูกทาง
- 4.4 การสร้างโอกาสในความหลากหลาย เล็งเห็นความเป็นไปได้ในความแตกต่าง

โดยไม่ แบ่งแยก

4.5 ความตระหนักรู้ถึงทักษะความคิดเห็นของกลุ่ม ความสามารถอ่านสถานการณ์ปัจจุบัน และความสัมพันธ์ของกลุ่มได้

องค์ประกอบที่ 5 ทักษะทางสังคม (Social Skill) หมายถึงความคล่องแคล่วในการก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ที่พึงประสงค์จากความร่วมมือของผู้อื่น ประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 5.1 การโน้มน้าว แสดงกลวิธีโน้มน้าวต่าง ๆ อย่างได้ผล
- 5.2 การสื่อสาร ส่งสารที่ชัดเจน และน่าเชื่อถือ
- 5.3 ความเป็นผู้นำ โน้มน้าว และผลักดันกลุ่มได้ดี
- 5.4 การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ริเริ่ม และบริหารความเปลี่ยนแปลงได้ดี
- 5.5 การบริหารความขัดแย้ง เจรจา และแก้ไข หาทางยุติความไม่เข้าใจกัน
- 5.6 การสร้างสายสัมพันธ์ เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อการปฏิบัติ
- 5.7 การร่วมมือร่วมใจกัน ทำงานกับผู้อื่นเพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย
- 5.8 สมรรถนะของทีม สร้างพลังร่วมของกลุ่มในการมุ่งสู่เป้าหมาย

ส่วน สเติร์นเบิร์ก (Sternberg. 1996 : 127-147) ได้เสนอแนวคิดของ EQ ในแง่ของความฉลาดในลักษณะดังนี้

1. การคิดเพื่อแก้ปัญหา (Analytical Thinking) มีวงจรเป็น 6 ขั้น คือ การตระหนักรู้ปัญหา การนิยามปัญหา พัฒนากลยุทธ์ในการแก้ปัญหา แสดงให้เห็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา จัดสรรทรัพยากร ในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ตรวจ และประเมินผลการแก้ปัญหา นอกจากนั้นยังสามารถกระตุ้นตนเองในการแก้ปัญหาให้เผชิญหน้ากับปัญหา วิเคราะห์ปัญหาด้วยความระมัดระวัง และใช้กลยุทธ์ที่สร้างสรรค์ในการหาทางแก้ปัญหา

2. ความฉลาดในทางสร้างสรรค์ (Creative Intelligence) มีความกระตือรือร้นในการแสวงหา และการสร้างโครงสร้าง แม้แบบ มีสมมติฐานของคำถามและกระตุ้นคนอื่น ๆ ให้ตอบคำถาม แสวงหา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา และทบทวนปัญหา และช่วยคนอื่น ๆ ด้วย อดทนต่อความไม่แน่ใจ เข้าใจในปัญหา เผชิญหน้ากับปัญหา มีความต้องการที่จะพัฒนา ตระหนักถึง ความสำคัญของความเหมาะสมระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม

3. ความฉลาดในการนำความรู้มาประยุกต์ (Practical Intelligence) ใช้ในโลกของความเป็นจริงเป็นความสามารถในการนำกลยุทธ์ต่างๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

ในลักษณะทั้ง 3 ด้านนี้ สเติร์นเบิร์ก (Sternberg) กล่าวว่า เฉพาะในด้านที่ 1 คือ การคิดเพื่อ แก้ปัญหา ที่แบบวัด IQ ให้ความสำคัญในการวัด แต่สำหรับ EQ จะต้องมียัง 3 ด้านซึ่งมีความเกี่ยวข้องกัน อย่างไรก็ตามมีผู้ให้ความเห็นว่า EQ จะมีความเกี่ยวข้องกับด้านที่ 2 และด้านที่ 3 คือ ความฉลาดในทาง สร้างสรรค์ และความฉลาดในการนำความรู้มาประยุกต์

2 ปีต่อมา เฮนดริค เวสซิงเจอร์ (Herdric Weisinger. 1998 : PXIX-XXII) ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ ตามแนวคิดของเมเยอร์ และสโลเวย์ (Meyer and Slovey. 1990) และสรุปว่า ความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยความสามารถ 4 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการรับรู้อย่างถูกต้อง ดีความ และแสดงอารมณ์ออกมาได้อย่างเหมาะสม
2. ความสามารถในการเรียนรู้ และได้ใช้ภาวะอารมณ์นั้นๆ กับตนเอง และผู้อื่น
3. ความสามารถที่จะเข้าใจอารมณ์ และความรู้เกี่ยวกับผลที่ได้มาจากอารมณ์นั้น
4. มีความสามารถควบคุมอารมณ์ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีความคิดไตร่ตรองในการสร้างพฤติกรรมในทางบวก

ในปีเดียวกัน เวสซิงเจอร์ (Weisinger. 1998) ได้นำแนวทางทั้ง 4 ประการ มาพัฒนาเป็น EQ ในการทำงาน 2 ลักษณะ คือ EQ ภายในตัวบุคคล และ EQ ในความสัมพันธ์กับผู้อื่น สำหรับ EQ ภายในตัวบุคคล ประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาการตระหนักรู้ตนเองให้สูงขึ้นด้วยการตระหนักรู้ตนเอง (Developing High Self-Awareness) สามารถสังเกตการกระทำของตนเองได้ สามารถมีอิทธิพลต่อการกระทำของตนเอง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง เช่น ท่านรู้ตัวว่าเสียงของท่านกำลังดังขึ้น และท่านมีความสำคัญต่องาน ของท่าน ดังนั้น ท่านจะลดเสียงของท่านลง และระบายความโกรธออกไป และสนทนากับลูกน้องของท่าน ด้วยความเคารพ

2. การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง (Managing Your Emotion) ไม่เหมือนกับการเก็บกดอารมณ์ซึ่งทำให้ตนเองไม่ได้รับข้อมูลที่มีคุณค่า การจัดการกับอารมณ์หมายถึงการเข้าใจอารมณ์เหล่านั้น และใช้ความเข้าใจนั้นจัดการกับสถานการณ์อย่างได้ผลดี เนื่องจากอารมณ์เป็นผลมาจาก ปฏิสัมพันธ์กันระหว่างความคิดของตนเอง แต่อารมณ์ทางลบ เช่น อารมณ์เศร้า โดยทั่วๆ ไปเกิดจากสถานการณ์ ที่เป็นปัญหา ดังนั้นความสามารถในการจัดการ คือ การทำให้ระดับ หรือความรุนแรงของอารมณ์ลดลงมาอยู่ในระดับที่ทำให้ตนเองพัฒนารูปแบบพฤติกรรมใหม่ และดีกว่าเดิม เป็นความรู้สึกผ่อนคลายได้ เมื่อต้องอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่มีความกดดัน และสามารถควบคุมอารมณ์ และรักษาอารมณ์ของตนเองได้

3. การจูงใจตนเอง (Motivation Yourself) เมื่อมีการจูงใจตนเอง บุคคลจะสามารถเริ่มงาน หรือรับผิดชอบหน้าที่ใฝ่ใจอยู่กับมัน มุ่งไปสู่ความสำเร็จ และในเวลาเดียวกันสามารถจัดการกับความท้อถอยที่ อาจเกิดขึ้น มีบุคคลที่สามารถช่วยจูงใจได้นอกจากตนเอง คือ เพื่อนที่

สนับสนุน ครอบครัว และเพื่อนร่วมงาน ซึ่งเป็นผู้ที่คอยแนะนำช่วยเหลือทางด้านอารมณ์ และสภาพแวดล้อมต่างๆ เช่น อากาศ แสง เสียงในที่ทำงาน พื้นฐานเหล่านี้ช่วยให้บุคคลได้รับการกระตุ้นด้วยการให้กำลังใจ และสนับสนุนความมั่นใจ

ส่วน EQ ในความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นประกอบด้วย

1. การพัฒนาทักษะการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Developing Effective Communication Skill) พื้นฐานของความสัมพันธ์ คือ การติดต่อสื่อสาร การติดต่อสื่อสารทำให้เกิดการเชื่อมโยง และการเชื่อมโยงทำให้เกิดความสัมพันธ์ คุณค่าของการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในการทำงานนั้น มีมากมายเกินกว่าจะคำนวณได้ ถ้าคิดจะแก้ไขความขัดแย้งระหว่างเพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน หรือลูกค้า สามารถทำได้โดยการติดต่อสื่อสารที่ดี มีทักษะ 5 ประการที่เกี่ยวข้อง คือ การเปิดเผยตนเอง การแสดงออกอย่างเหมาะสม การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจารณ์ และการติดต่อสื่อสารแบบทีม

2. การพัฒนาความรู้ความชำนาญระหว่างบุคคล (Developing Interpersonal Expertise) การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น หมายความว่า สามารถติดต่อกับบุคคลอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีความหมาย และเหมาะสม " การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างดี " ปอยครั้งถูกกำหนดเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการรับคนเข้าทำงาน มีองค์ประกอบของ ความสัมพันธ์ เช่น การแบ่งปัน ความรู้สึก ความคิด ความเห็น มีทักษะที่จะนำไปสู่ความรู้ ความชำนาญระหว่างบุคคล 2 ประการ คือ ความสามารถในการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์เพื่อให้ได้รับผลดีจากความสัมพันธ์นั้น และความสามารถในการติดต่อสื่อสารในระดับที่เหมาะสม เพื่อให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การช่วยผู้อื่นให้ช่วยตัวเอง (Helping Others Help Themselves) องค์การเป็นระบบที่ประกอบเข้าด้วยกัน ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบนั้น ดังนั้นการที่บริษัทจะประสบความสำเร็จหรือไม่นอกจากพนักงานจะทำงานอย่างสุดความสามารถแล้วยังสำคัญที่พวกเขาจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วย ในบริบทของ EQ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันหมายความว่า ช่วยเหลือกันในการจัดการกับอารมณ์ การติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การช่วยกันแก้ปัญหา การช่วยกันแก้ไขความขัดแย้ง และช่วยกันจูงใจ ซาปิโร (Shapiro. 1997 : 5) ได้นำความคิดของนักจิตวิทยา ปีเตอร์ สโลเวย์ (Peter Salovey) แห่งมหาวิทยาลัย เยล และจอห์น เมเยอร์ (John Meyer) แห่งมหาวิทยาลัย นิวแฮมเชียร์ ศึกษาเกี่ยวกับ EQ ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับ วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้มี EQ สูง ซึ่งเป็นการแนะนำพ่อแม่ให้เลี้ยงบุตรส่งเสริมพัฒนาการความฉลาดทางอารมณ์ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต ซึ่ง ซาปิโร ได้สรุปองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

3.1 การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy)

3.2 การแสดงอารมณ์ร่วมกับการเข้าใจในความรู้สึก (Expressing and Understanding Feelings)

3.3 การควบคุมตนเองได้ (Controlling One's Temper)

- 3.4 มีความมั่นใจในตนเอง มีอิสระในการคิด (Independence)
- 3.5 มีความสามารถในการปรับตัว (Adaptability)
- 3.6 ทำดีเสมอต้นเสมอปลาย (Being Well-linked)
- 3.7 การแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal Problem Solving)
- 3.8 มีความอดทน มั่นคง (Persistence)
- 3.9 แสดงความเป็นมิตร (Friendliness)
- 3.10 มีใจเมตตา (Kindness)
- 3.11 มีความนับถือตนเองและผู้อื่น

สำหรับในประเทศไทยมีผู้สนใจและพยายามกำหนดองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ดังนี้

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542 : 62-65) ได้เสนอองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์โดยอาศัยหลักของพระพุทธศาสนา ดังนี้

1. ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ซึ่งอาศัยธรรมะหมวดพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นตัวแทนของความเห็นอกเห็นใจ

2. สติ (Awareness) อาศัยธรรมข้อสติปัฏฐาน 4 จะช่วยให้สงบจิตใจจากความว้าวุ่น ทำให้เข้าใจความหมายของชีวิต

3. การแก้ไขข้อขัดแย้ง (Conflict Solving - Stress Management) แบ่งความขัดแย้งทางอารมณ์ในตนเอง และความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือธรรมชาติ การแก้ไขทำโดยการใช้ปัญญาตามธรรมะเรื่องอริยสัจ 4 เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

กรมสุขภาพจิต (2543 : 55-56) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วย

1. ดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และความต้องการของตนเองรู้จัก และเห็นใจผู้อื่น สามารถแสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม รู้จักให้และรับ รู้จักยอมรับผิดและให้อภัย มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

2. เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง รู้ศักยภาพของตนเอง มีแรงจูงใจ สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเอง มีความมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น กล้าแสดงออก และแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

3. สุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข โดยมีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าในตนเอง มีความพึงพอใจในชีวิตและพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ มองโลกในแง่ดี รู้จักผ่อนคลาย มีกิจกรรมที่ เสริมสร้างความสุข มีความสงบทางจิตใจ

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิดของความฉลาดทางอารมณ์จากแนวคิดของบุคคลที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยได้มีความเห็นที่สอดคล้องกับแนวคิดของ ญาดา หลาวเพชร (2544 : 40) และได้ นำแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของ ญาดา หลาวเพชร (2544 : 143 -144) มาใช้ใน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งได้ศึกษาตามแนวคิดของ โกลแมน (Goleman.1998) แนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ คือ

1. มีการตระหนักรู้ ประเมินภาวะอารมณ์ของตนเอง โดยบุคคลจะต้องเข้าใจว่าตัวเองกำลังรู้สึกอย่างไร และสามารถสื่อสารความรู้สึกเหล่านั้น โดยใช้คำพูด ท่าทาง การรับรู้อารมณ์ของตนเองตามที่เป็นจริง เช่น โกรธรู้ว่าโกรธ เสียใจรู้ว่าเสียใจ

2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ มีความสามารถที่จะควบคุมจัดการกับความรู้สึกหรือภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้ และแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสมตามที่สังคมยอมรับ เช่น เมื่อเศร้า โกรธ ผิดหวัง หรือเสียใจ สามารถควบคุมตนเองได้ ไม่โมโหร้าย หรือสร้างความทุกข์ให้แก่ตนเอง เมื่อควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ จะทำให้เกิดปัญญา แก้ไขปัญหาได้อย่างชาญฉลาด

3. สร้างแรงจูงใจที่ดีต่อตนเองผลักดันตนเองสู่เป้าหมายที่วางไว้ มีความเพียรพยายาม มีความอดทนในการทำงานอย่างต่อเนื่อง จะนำมาซึ่งความสำเร็จ มีความสามารถอดได้ รอได้ อดเปรี้ยวไว้กินหวานเป็นต้น

4. สามารถรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นได้ มีความใส่ใจต่อคนรอบข้าง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้เท่าทันความรู้สึก ความต้องการ สีนัยท่าทางของผู้อื่น

5. ความสามารถในการรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จัดการกับข้อขัดแย้งกับบุคคลที่เขาไปมีสัมพันธ์ด้วยในลักษณะประนีประนอม

1.5 ลักษณะของคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถอีกส่วนหนึ่งของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ และ ความเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง และนำเอาพลังแห่งอารมณ์ และความรู้สึกเหล่านั้น มาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการพัฒนาด้านต่างๆ รวมถึงการพัฒนาระหว่างบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วย การตระหนักรู้ตน และอารมณ์ของตน สามารถจัดการบริหารอารมณ์ของตนได้อย่างเหมาะสม สามารถพอใจ และให้กำลังใจตนเองได้รับรู้และเข้าถึงความรู้สึกและอารมณ์ของผู้อื่นในลักษณะใจเขาใจเรา และมีทักษะทางสังคมในการพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ควรมีลักษณะดังนี้ คือเป็นบุคคลที่สามารถพอใจและให้กำลังใจตนเอง สามารถควบคุมแรงกระตุ้นภายใน และรอคอย ตอบสนองความต้องการได้ สามารถเผชิญกับความคับข้องใจ และมีวิธีจัดการความเครียดที่จะไปขัดขวางความคิดสร้างสรรค์ของตนเองได้อย่างดี สามารถที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างราบรื่น สามารถที่จะควบคุมอารมณ์ บริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลรอบข้าง สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นๆ ได้อย่างมีความสุข ทั้งที่บ้าน สถานศึกษา ที่ทำงาน และในสังคม (ทศพร ประเสริฐสุข. 2543 : 34)

วีรวุฒิ ปันนิตมัย (2540 : 140) กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้คือ เป็นผู้รู้จักตนเอง รู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของตน รู้จุดเด่นจุดด้อยในความเป็นตัวของตัวเอง สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึก และการแสดงออกของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และ

สถานการณ์ต่างๆ สามารถสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง มองโลกในแง่ดี มีความคิดริเริ่ม ไม่ท้อถอยง่าย แสดงความเอื้ออาทรเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ตระหนักรู้ในความรู้สึกความต้องการของผู้อื่นได้ดี สร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มีทักษะทางสังคมที่ดี สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีมารยาท มีอารมณ์ขัน สามารถแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าต่างๆ ได้เป็นอย่างดี มีไหวพริบ สร้างความร่วมมือร่วมใจจากคนหลายๆ ฝ่ายได้ ต่อมา ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2542 : 16) กล่าวถึงบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นบุคคลที่มีลักษณะต่างๆ ดังนี้คือ เป็นผู้รู้จักและเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง สามารถควบคุมตนเองและแสดงออกได้อย่างเหมาะสม มีสติที่สามารถรับรู้และตระหนักรู้ได้ว่าขณะนี้กำลังทำอะไร รู้สึกอย่างไร ตลอดจนสามารถรับรู้ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม มีพลัง มีแรงบันดาลใจที่จะกระทำการสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายในชีวิต สามารถอดทนอดกลั้นต่อสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถเผชิญต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความเครียดได้อย่างเหมาะสม มีความยืดหยุ่น ไม่ยึดมั่นถือมั่น จนทำให้ปรับตัวไม่ได้ มีความคิดริเริ่ม มองโลกในแง่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความจริงใจและซื่อสัตย์

จากข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้าในอินเทอร์เน็ต ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงและต่ำไว้ดังนี้ (Home Page <http://eqi.org/sings.htm>) ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงเป็นผู้ที่สามารถแสดงความรู้สึกของตนเองได้อย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา ไม่ปิดบังความรู้สึก และไม่กลัวที่จะแสดงความรู้สึก ไม่ถูกรอบงำด้วยอารมณ์ทางด้านลบ เช่น ความกลัว ความกังวล ความรู้สึกผิด ความสิ้นหวังท้อแท้ มีความสมดุลระหว่างความรู้สึกกับเหตุผล และความรู้สึกกับความจริง สามารถแยกแยะความรู้สึกที่หลากหลายที่เกิดขึ้นกับตนเอง สามารถพูดถึงความรู้สึกของตนเองได้อย่างง่าย มีสภาวะอารมณ์ที่ยืดหยุ่นได้ มีแรงจูงใจภายใน และสามารถอ่านภาษากายของผู้สื่อสารด้วยได้ ส่วนผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ จะเป็นผู้ที่ไม่รับผิดชอบความรู้สึกของตนเอง กล่าวโทษตำหนิตนเอง และบุคคลอื่น ไม่สามารถบอกความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่น ใช้ความคิดของตนเองตีความ วิเคราะห์ผู้อื่น ไม่ตระหนักถึงผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้อื่น บ่อยครั้งที่จะใช้ประโยคที่ว่า “ฉันคิดว่าคุณเป็น...” และยึดติดกับความเชื่อของตน ไม่ยอมรับข้อเท็จจริงใหม่ๆ มองโลกในแง่ร้าย บ่อยครั้งที่รู้สึกไม่มั่นคง ผิดหวัง ขมขื่น ไม่พอใจ ไม่สามารถยอมรับความผิดหรือแสดงความเสียใจ หรือกล่าวคำขอโทษอย่างจริงใจ ขาดการพิจารณาถึงอารมณ์ความรู้สึกของตนเองก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำใดๆ ขาดความเห็นอกเห็นใจ เมตตา สงสารผู้อื่น หลีกเลี่ยงที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ค้นหาความสัมพันธ์จากสิ่งอื่นทดแทน เช่น สิ่งของอื่นๆ เพื่อสร้างจินตนาการของตนเอง เป็นผู้ฟังที่ไม่ดี ชอบพูดรบกวน ขาดอารมณ์ในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รู้สึกหงุดหงิดกับสิ่งรอบตัว แสดงความรู้สึกเกินความจริง หรือต่ำกว่าความเป็นจริง

1.6 การวัดความฉลาดทางอารมณ์

วีรวรรณ ปันตินามัย (2542 : 17) ได้รวบรวมวิธีการวัดความฉลาดทางอารมณ์ดังนี้

1. ด้านแรงจูงใจภายใน (The Motivational Approach) เพื่อประเมินแรงจูงใจที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมโดยการให้เล่าสาเหตุความรู้สึกนึกคิด แรงดลใจที่แสดงออก เช่น การเล่าเหตุการณ์ที่เคยประสบมา การเขียนเรียงความโดยพิจารณาจากเนื้อความที่สะท้อนถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

2. การใช้เทคนิคเหตุการณ์สำคัญ (The Critical Incident Approach) เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยมีเหตุการณ์ที่บ่งชี้ถึงการทำงานที่มีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับ ต่างๆ กัน แล้วให้เลือกเรียงลำดับพฤติกรรมที่ผู้ตอบเคยปฏิบัติ หรือประสงค์จะทำเพื่อนำคะแนน มาสรุปอ้างอิงถึงความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ตอบ

3. สถานการณ์จำลอง (The Simulation Approach) การกำหนดสถานการณ์จำลองขึ้นแล้วแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้เพื่อลดการบิดเบือนในการตอบ เช่นสถานการณ์ให้ติดต่อซื้อขายสินค้าแล้วให้สวมบทบาทตามที่กำหนด

4. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) เป็นการสังเกตโดยนักจิตวิทยาผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาของความฉลาดทางอารมณ์ และมีประสบการณ์ในการสังเกตคน วิธีนี้มีข้อจำกัด คือถ้าผู้ถูกสัมภาษณ์เล่าเหตุการณ์ในชีวิตจริงถือว่าประสบความสำเร็จ แต่ถ้าสัมภาษณ์ล้มเหลวอาจต้องสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ใกล้ชิด หรือใช้การสังเกตประกอบกัน

5. การใช้แบบทดสอบประเภท “ กระดาษกับดินสอ ” (Paper-and-Pencil) นิยมใช้ในรูปแบบการให้รายงานเกี่ยวกับตนเอง (Self-Report) ปัจจุบันมีหลายชนิด เช่น

- 5.1 EQ Map ของ Cooper & Sawaf (1997)
- 5.2 Tacit Knowledge Inventory for Managers ของ Wagner & Sternberg (1991)
- 5.3 Job Competencies Survey JCS X ของ Vic Dulewicz Perter Herbert (1985)
- 5.4 Weisinger' s EQ Instrument ของ Weisinger (1997)
- 5.5 Meta-mood Scal ของ Salovey และคณะ (1995)
- 5.6 Simmon Personal Survey Procedures ของ Simmon (1997)
- 5.7 แบบวัด EQ ของ Schutte และคณะ (1998)
- 5.8 The Emotional Competence Inventory ของ Goleman (1998)
- 5.9 Bar-On EQ Inventory ของ Bar-On (1997)

ในการวิจัยครั้งนี้เครื่องมือวัดความฉลาดทางอารมณ์ ผู้วิจัยใช้การรายงานตนเอง (Self Report) ซึ่งเป็นแบบมาตราวัดความรู้สึก ข้อมูลทางจิตอารมณ์ (Affective Domain) แบบ 5 สเกล (จริงมากที่สุด จริงมาก ก่อนข้างจริง จริงบางครั้ง ไม่จริง) เครื่องมือนี้ผู้วิจัยได้นำมาจากแบบวัดของ ญาดา หลาวเพชร (2544) ที่สร้างขึ้นตามแนวคิดของ โกลแมน (Gloeman. 1998)

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

ครอบครัวถือเป็นสังคมหน่วยแรกที่มีความสำคัญยิ่งต่อพัฒนาการของเด็ก ตั้งแต่แรกเกิด และวัย ต่อๆ มา หน้าที่สำคัญที่สุดของครอบครัว คือ การอบรมเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้บุตรของตนเป็น บุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งผลิตผลของการอบรมเลี้ยงดูนี้เป็เสมือนฐานรองรับบทบาทอื่นๆ ต่อไป (บุษกร ดำรง. 2542 : 45 ; อ้างอิงจาก จรรยา สุวรรณทัต. 2523 : 52-57)

พ่อแม่ นับว่าเป็นบุคคลแรก และเป็นบุคคลสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม เนื่องจากพ่อแม่เป็นผู้อยู่ใกล้ชิดเด็กตั้งแต่เกิดจนถึงที่ พ่อรอยด์ เจ้าของทฤษฎี จิตวิเคราะห์ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูหรือแบบแผนวิธีการที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อเด็กนั้นเป็นรากฐาน ในการพัฒนาบุคลิกภาพ และความสามารถของเด็กเริ่มตั้งแต่วัยทารก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 1-5 ปีแรก เด็กๆ จำเป็นจะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างดี เพื่อให้ได้รับการตอบสนองความต้องการ ตามธรรมชาติ ถ้าช่วงชีวิตตอนต้นได้รับการอบรมเลี้ยงดูไม่ดีพอ เด็กจะมีปัญหาเมื่อโตขึ้น

อย่างไรก็ตามการที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตรได้เหมาะสมเพียงใดนั้น พ่อแม่จำเป็นต้องประพฤติ ปฏิบัติให้สอดคล้องกับการพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย และในแต่ละสถานการณ์แวดล้อม ดังนั้น พ่อแม่จึงควรตระหนักว่า เป้าหมายในการเลี้ยงดูเด็กนั้นคือการพัฒนาให้เด็กพึ่งตนเองได้ ทั้งในแง่ อารมณ์ ความคิด และการกระทำ สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และทำให้ผู้อื่น เป็นสุขด้วย นอกจากนี้ควรสร้างความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กให้เพิ่มมากขึ้น ทำให้เด็กมีความ สามารถในการควบคุมตนเองมีความรับผิดชอบ และสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อ สังคม เอื้ออำนวยต่อความมีวินัยทางสังคม ก็จะช่วยให้การพัฒนาประเทศไปได้เร็ว (สุจินดา ใจพาน. 2529 : 40)

สรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม หรือลักษณะทาง จิตใจของเด็กเป็นอย่างมาก จึงควรศึกษาว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบใดที่สามารถส่งผลกับ ความฉลาด ทางอารมณ์เพื่อเป็นประโยชน์ในการหาทางส่งเสริมวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบนั้น

2.2 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยทั่วไป ผู้ปกครองมุ่งให้เด็กเจริญเติบโต - เป็นบุคคลที่มีความ ประพฤติดี มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีศีลธรรมอันดี มีน้ำใจ โอบอ้อมอารี และสร้างสรรค์ประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ แต่ การอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนจะต้องใช้ความรู้ในการที่จะอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง นักการศึกษาและนักวิจัยในต่างประเทศหลายท่านได้เสนอความหมายของการอบรมเลี้ยง ดูไว้ดังนี้

เชียร์ และคนอื่นๆ (นงนุช โรจนเลิศ. 2533 : 42 ; อ้างอิงจาก Sear and other 1957) ได้สรุปการศึกษาวิจัยเป็นจำนวนมากเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูว่าเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

ของเด็ก และการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาจะมีผลบางประการต่อพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบัน และศักยภาพของการกระทำในอนาคตของเขา ดังนั้นพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา 6 ปีต่อมา มุสเซน (นันทา เทนธานี, 2534 : 29 ; อ้างอิงจาก Mussen, 1963 : 193) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูในระยะต้นของชีวิตควรมีพื้นฐานของความรัก และความอบอุ่นเป็นสำคัญ และเมื่อเด็กโตขึ้นเขาจำเป็นต้องได้รับสิ่งแวดล้อมที่จะสร้างเสริมพัฒนาการของเขาให้กว้างออกไปสภาพแวดล้อมเด็ก และทัศนคติของพ่อแม่ มีอิทธิพลต่อเด็กมาก โดยเฉพาะแบบแผนของครอบครัว และวิธีการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งพฤติกรรมที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กโดยตรงทั้งสิ้น การเรียนรู้ทางสังคมครั้งแรกของเด็กเกิดขึ้นที่บ้าน จากการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว และต่อมา ไรท์ (อรุณ ฐิริสังข์, 2542 : 28 ; อ้างอิงจาก Wright, 1976 : 39) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดูหมายถึง การปฏิบัติของผู้ปกครองต่อเด็กใน 4 ด้านต่อไปนี้ คือ การควบคุมเด็ก การเป็นตัวอย่างแก่เด็ก การให้รางวัล และการลงโทษ

นักการศึกษา และนักวิจัยในประเทศไทยได้เสนอความหมายของการอบรมเลี้ยงดูไว้ดังนี้

สุวรรค์ จันทน์โสม (2520 : 28) การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการที่จำเป็นต่อมนุษย์ และกระบวนการที่สำคัญยิ่ง เพราะหากการอบรมเลี้ยงดูดี จะช่วยสร้างสรรค์บุคคลให้เป็นผู้ใหญ่ที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมเป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคล และสังคมได้เป็นอย่างดีถึง 5 ปีต่อมา จินตนา หมู่มิ่ง (2525 : 41) กล่าวว่า เป็นการปลูกฝังส่งเสริมนิสัยที่ดีงามให้แก่เด็ก เพื่อให้มีความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต ซึ่งควรยึดหลักในการอบรมที่ทำให้เด็กมีการเจริญเติบโตพร้อมกันในทุกๆ ด้าน คือด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ในปีต่อมา วันเพ็ญ พิตาลพงศ์ (2526 : 39) กล่าวว่า เป็นการที่ผู้ใหญ่ ในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย พ่อแม่ และบุคคลอื่นๆ ปฏิบัติต่อเด็กเพื่อสนองความต้องการที่จำเป็นของเด็กทั้งทางร่างกาย และจิตใจ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพร่างกาย และจิตใจที่ดี และยังให้การแนะนำสั่งสอนฝึกอบรมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม 2 ปีต่อมา ดวงเดือน พันธุมนาวิน อาจารย์ประจำสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และคณะ (2528 : 3) กล่าวว่า " การอบรมเลี้ยงดู " หมายถึง การที่ผู้ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็ก ทั้งทางด้านคำพูด และการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งทางด้านความรู้สึก และอารมณ์ของผู้กระทำ ตลอดจนเป็นหนทางให้ผู้เลี้ยงดูตนด้วย 3 ปีต่อมา โฉมสมร เหลือโกศล (2531 : 40) กล่าวว่า การเลี้ยงดูคือ แนวทางหรือวิธีการยึดถือปฏิบัติของผู้เลี้ยงดูที่มีต่อเด็ก นับตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา จนคลอดออกมาเป็นทารก และเติบโตจนเป็นผู้ใหญ่ โดยมีวิธีปฏิบัติฝึกอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดต่อไปยังเด็กประกอบกันขึ้นเป็นอุปนิสัยส่วนตัวของเด็กแต่ละคนต่อไป 4 ปีต่อมา สุรีย์ เหล็กขำ (2535 : 45) ได้สรุปจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเลี้ยงดูว่าเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิตของเด็ก และมีผลบางประการต่อพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบัน ศักยภาพของการกระทำในอนาคตของเขา 2 ปีต่อมา ปนัดดา พังงา (2537 : 41) กล่าวว่า เป็นการที่พ่อแม่หรือผู้ปกครอง ปฏิบัติต่อเด็กตามการรับรู้ของเด็กอันเป็นเหตุ ให้สามารถให้รางวัลหรือลงโทษการกระทำต่างๆ ของเด็กได้ และในปีเดียวกัน อัญชลี หนักแน่น (2537 : 46) กล่าวว่า

คือวิธีการที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียนในการเลี้ยงดูทั้งทางตรง และทางอ้อม ทั้งทางวาจา และการกระทำ ทำให้นักเรียนรับรู้ทั้งความรู้สึก และการกระทำดังกล่าว

จากความหมายของการอบรมเลี้ยงดูที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดา หรือผู้ปกครองต่อเด็กในลักษณะต่าง ๆ กัน ทั้งทางตรง และทางอ้อม ด้วยวาจา และการกระทำเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ในการปฏิบัติตนในสังคม

2.3 ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู

มีนักการศึกษา และนักจิตวิทยาชาวต่างประเทศหลายท่าน ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู และแบ่งลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูเป็นหลายรูปแบบดังต่อไปนี้

เซอร์ลอร์ด (บุษกร คำคง. 2542 : 47 ; Hurlock. 1956) ได้แบ่งลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู ออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ (Authoritarian Method) หมายถึง การที่ผู้เลี้ยงดูใช้กฎเกณฑ์ หรือระเบียบเข้มงวดเพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมตามต้องการ โดยไม่มีการอธิบายเหตุผลใดๆ ทั้งสิ้น ถ้าเด็กไม่สามารถปฏิบัติได้จะถูกลงโทษอย่างรุนแรง แต่ถ้าเด็กปฏิบัติได้ตามต้องการ ก็ไม่ได้รับการชมเชย หรือมีบ้างเพียงเล็กน้อย

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democratic Method) หมายถึงวิธีการที่ผู้เลี้ยงดูให้ความสำคัญกับการอธิบาย และให้เหตุผลเพื่อให้เด็กเข้าใจว่า ทำไมเขาจึงถูกคาดหวังให้ทำพฤติกรรมหนึ่ง มากกว่าอีกพฤติกรรมหนึ่ง และเมื่อเด็กสามารถทำพฤติกรรมที่ต้องการ หรือแสดงว่าพยายามทำ บิดามารดาอาจจะให้รางวัลด้วยการให้การยอมรับ ส่วนการลงโทษจะใช้ ต่อเมื่อเด็กตั้งใจที่จะปฏิเสธพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และจะใช้การลงโทษที่ไม่รุนแรง

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Permissive Method) วิธีนี้อาจจะถือว่าไม่ใช่วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่แท้จริง เพราะเด็กเรียนรู้โดยการลองถูกลองผิดด้วยตนเองมากกว่าจะเรียนรู้จากคำแนะนำของผู้เลี้ยงดู เมื่อเด็กพบว่าพฤติกรรมใดก็ตามที่ไม่ได้รับการยอมรับเขาจะเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ หรือคงพฤติกรรมนั้นไว้จนกว่าเขาจะพบพฤติกรรมใหม่ ซึ่งนอกจากจะทำความพึงพอใจให้ตัวเราแล้ว ยังทำให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มด้วย

12 ปีต่อมา กาเบรียล (Gabriel.1968 : 188-195) กล่าวถึงลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาไว้ 5 แบบ ดังนี้

1. บิดามารดาที่แสดงความเป็นเจ้าของมากเกินไป บิดามารดาประเภทนี้ให้ให้ความรัก ความคุ้มครองและตามใจบุตรเกินไป ซึ่งมักเป็นบิดามารดาที่สูญเสียของรักจนขาดเซสสิ่งทีขาดไป

2. บิดามารดาที่ไม่ยอมรับบุตร บิดามารดาประเภทนี้จะแสดงการไม่ยอมรับบุตรอย่างชัดเจนไม่สนใจสวัสดิภาพของบุตรไม่สนใจพัฒนาการทางร่างกาย และสังคมของบุตร ซึ่งบิดามารดาประเภทนี้จะมีพฤติกรรมตรงข้ามกับบิดามารดาที่แสดงความเป็นเจ้าของมากเกินไป

3. บิดามารดาแบบอึดค้ำใจไปโดย บิดามารดาประเภทนี้ควบคุมบุตรมาก ไม่ค่อยให้ความอบอุ่น ต้องการให้บุตรเชื่อฟังอยู่ในระเบียบวินัยและคำสั่ง

4. บิดามารดาที่ยอมบุตร บิดามารดาประเภทนี้จะปล่อยให้บุตรทำอะไรตามชอบใจ ให้บุตรมากเกินไป

5. บิดามารดาแบบประชาธิปไตย บิดามารดาประเภทนี้จะให้อิสระแก่บุตรในการแสดงความคิดเห็นส่งเสริมให้บุตรพัฒนาทักษะให้เหมาะสมกับวัย ให้ความอบอุ่น ความรัก แสดงความเห็นอกเห็นใจบุตร ในโอกาสที่เหมาะสม

4. ต่อมา โรเจอร์ (บุชกร จำคง. 2544 : 46-47 ; อ้างอิงจาก Roger.1972 : 117) ได้แบ่งลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง วิธีปฏิบัติของบิดามารดา หรือผู้ปกครองที่ทำให้บุตรรู้สึกว่าคุณเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดเกินไป บิดามารดาให้ความรักความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ส่งเสริมให้เด็ก มีอิสระในการตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง และให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสสมควร

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองเกินไป (Over protect) หมายถึง วิธีการปฏิบัติของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทั้งในสิ่งที่ตนต้องการ หรือทำอะไรด้วยตนเองต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่บิดามารดากำหนดไว้ ถูกควบคุมให้อยู่ในสายตา หรือคุ้มครองป้องกันให้ความช่วยเหลือตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นเด็กตลอดเวลา

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Rejection) หมายถึง วิธีการปฏิบัติของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ที่ปฏิบัติต่อเด็กแล้วทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่สนับสนุน หรือให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร มักใช้วิธีวิจารณ์ ตำหนิ ลงโทษที่รุนแรงปราศจากเหตุผล ไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเอง และปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่

11. ต่อมา แมคโคบี และมาร์ติน (อรุณ ฐิสังข์. 2542 : 33 ; อ้างอิงจาก Marrison 1990 : 342-346 citing Maccoby. 1983) นักจิตวิทยาพัฒนาการได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็น 4 แบบคือ

1. แบบใช้อำนาจอย่างมีเหตุผล (Authoritative Parenting) หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาดังกฎเกณฑ์ให้เด็กปฏิบัติตาม แต่ก็สนับสนุนให้เด็กแสดงความคิดเห็น เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะมีลักษณะไม่พึ่งพาผู้อื่น เชื้อมั่นในตนเอง ควบคุมตนเองได้ เป็นมิตรและให้ความร่วมมือกับผู้อื่น

2. แบบเผด็จการ (Authoritarian Parenting) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาดังกฎเกณฑ์เข้มงวดให้เด็กปฏิบัติตาม โดยไม่คำนึงถึงความต้องการของเด็ก และถ้าเด็กไม่ปฏิบัติตามก็จะได้รับการลงโทษอย่างรุนแรง เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ขาดความคล่องแคล่ว มีแนวโน้มที่จะถอยหนี มีพัฒนาการทางจริยธรรมต่ำ และพบว่ามีความสามารถทางสติปัญญาดำเนินเด็กชาย

3. แบบปล่อยตามใจ (Permissive Parenting) หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดา

ปล่อยให้เด็กแสดงความรู้สึก และอารมณ์ของตนโดยที่บิดามารดาไม่เอาใจใส่ บิดามารดาจะไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของเด็ก ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากความเหนื่อยล้า หรือความวิตกกังวล

4. แบบปล่อยปละละเลย (Indifferent-uninvolved Parenting) หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาหลีกเลี่ยงที่จะเกี่ยวข้องกับบุตร ซึ่งผลที่รุนแรงที่สุดที่มีต่อเด็ก คือการที่บิดามารดาปฏิเสธ และไม่สนใจบุตร

ในปีต่อมา บอลด์วิน (อรุณฯ ฐีรังษ์. 2542 : 35 ; อ้างอิงจาก Baldwin.1984 : 127-136) ได้ศึกษาลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และบรรยากาศในครอบครัวต่างๆ ได้แบ่งเป็นลักษณะการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบ คือ

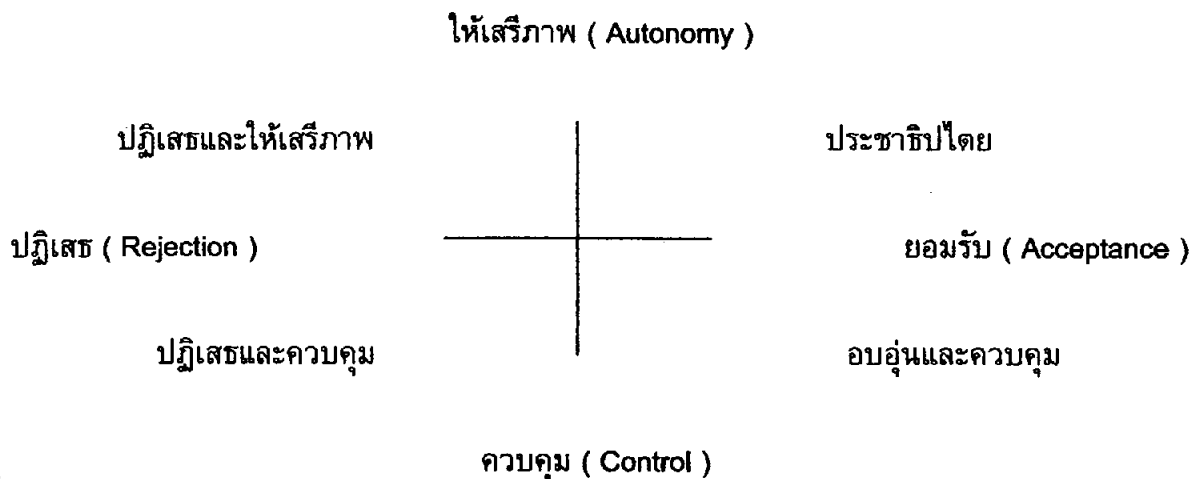
1. แบบให้ความรักและการยอมรับ เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่มีบรรยากาศแสดงถึงเจตนคติ และการกระทำที่เต็มไปด้วยความรักและการยอมรับ มีการตอบสนองต่อเด็กอย่างเป็นมิตร มีการสนับสนุนให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง ภายในขอบเขตของความสามารถ ไม่ปล่อยตามสบาย แต่ไม่มี การควบคุมบังคับ ในบรรยากาศแบบนี้เด็กจะรู้สึกว่าตนเป็นที่ต้องการ ได้รับการยอมรับ รู้สึกมีคุณค่า

2. แบบตามใจมาก เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ปล่อยให้เด็กแสดงพฤติกรรมได้ตามชอบใจ ไม่มีการลงโทษ ซึ่งเด็กไม่มีโอกาสรู้ว่าพฤติกรรมใดไม่พึงปรารถนา

3. แบบประชาธิปไตย เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาให้ความรัก ควบคุมปานกลางถึงค่อนข้างน้อย ใช้เหตุผลในการฝึกระเบียบวินัย มักใช้วิธีการชมเชยมากกว่าการลงโทษ

4. แบบควบคุมมาก เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาเข้มงวด และควบคุมอย่างเต็มที่ ให้โอกาสเด็กเป็นตัวของตัวเองน้อยมาก มีการบังคับเด็กให้ทำตามความเห็นชอบของ ผู้อบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยควบคุมอย่างเข้มงวดกดขี่และมีการลงโทษเมื่อเด็กไม่ปฏิบัติตาม

→ 5 ปีต่อมา มีการศึกษาลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบหลายมิติ ซึ่งฟอล์วและเบลคิน (บุษกร คำคง. 2544 : 47 ; อ้างอิงจาก Faw and Belkin. 1989 : 384-387) ได้กล่าวถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของวัยเด็กตอนกลาง โดยแบ่งออกเป็น 2 มิติ คือ มิติของการยอมรับ ซึ่งตรงข้ามกับการปฏิเสธ (Acceptance-rejection หรือ Wormth-hostility) และมิติของการควบคุม ซึ่งตรงข้ามกับการให้เสรีภาพ (Control-Autonomy) ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ แสดงมิติการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของ ฟอลว์ และเบลคิน (Faw and Belkin. 1989 : 385)

จากภาพประกอบ ฟอลว์ และเบลคิน ได้สรุปการอบรมเลี้ยงดูเป็น 4 แบบ ซึ่งได้แก่

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democratic Pattern of Parenting) เป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบที่บิดามารดาให้การยอมรับบุตรและมีข้อจำกัด แต่ในขณะเดียวกันก็ให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นซึ่งคล้ายกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจอย่างมีเหตุผล (Authoritative Parenting) เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบนี้จะมีลักษณะคล่องแคล่ว เป็นอิสระไม่พึ่งพาผู้อื่น และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความอบอุ่น แต่ควบคุมอย่างเข้มงวด (Warmth but Restrictive Pattern of Parenting) เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาให้ความรักและความอบอุ่นแก่บุตร แต่ควบคุมสูง เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะมีลักษณะพึ่งพาผู้อื่นสูง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีลักษณะที่เป็นมิตรน้อยกว่าเด็กอื่น

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปฏิเสธ และควบคุม (Rejection and Controlling Pattern of Parenting) เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาให้ความรักความอบอุ่นน้อย และควบคุมสูง เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะมีลักษณะขาดความเชื่อมั่น ลงโทษตัวเอง และหนีห่างจากสังคม

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบปฏิเสธและให้เสรีภาพ (Rejection and Autonomy Pattern of Parenting) เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาให้ความรัก และความอบอุ่นน้อย และไม่สนใจที่จะควบคุม หรืออบรมแนะนำเด็ก เมื่อมีการควบคุมก็จะเป็นการแสดงออกถึงความคับข้องใจของบิดามารดามากกว่าจะทำตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีให้เด็กเลียนแบบ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะมีลักษณะควบคุมตัวเองได้น้อย และก้าวร้าว

และในปี 1996 พัมรอยด์ (อรณัฐ ฐีสังข์. 2542 : 35 ; อ้างอิงจาก Pumroy.1996 : 73-78) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูตามลักษณะของบิดามารดาออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. บิดามารดาประเภทผ่อนปรนจนเกินไป บิดา มารดาให้ความรัก และตามใจบุตร เกินสมควร บังคับบุตรไม่ได้ บุตรไม่ได้รับการฝึกฝนให้อยากคิดอยากทำในสิ่งที่แปลกใหม่ ไม่ได้รับการฝึกให้รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบ บิดามารดามักจะให้ของบุตร หรือพาไปเที่ยวบ่อยๆ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

2. บิดามารดาประเภทเข้มงวด บิดามารดาจะอบรมเลี้ยงดูบุตรให้เชื่อฟังตนอย่างเคร่งครัด วางกฎเกณฑ์ให้บุตรปฏิบัติตาม ถ้าบุตรฝ่าฝืนจะถูกลงโทษอย่างยุติธรรม และสมเหตุผล บิดามารดาประเภทนี้มักจะกระตุ้นบุตรให้มีความสามารถเกินธรรมชาติของเขา และยังชอบเร่งรัดบุตรให้พัฒนาไปเร็วกว่าอายุ

3. บิดามารดาประเภทไม่ยอมรับบุตร บิดามารดาประเภทนี้จะทำตัวเป็นศัตรูกับบุตร อย่างเปิดเผยแสดงความโกรธเกลียดเด็กออกมาในรูปของการควบคุมบังคับ และการลงโทษ ซึ่งเป็นการปฏิบัติ ต่อบุตรตามความรู้สึกทางลบของบิดามารดาที่มีต่อบุตรมากกว่าที่จะเกี่ยวกับการกระทำผิดของบุตรเอง ทั้งยังคิดว่าบุตรของตนไม่มีความสามารถ

4. บิดามารดาประเภทปกป้องคุ้มครองบุตร บิดามารดาประเภทนี้จะให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบคอยสอดส่องดูแลไม่ให้บุตรต้องอยู่ในภาวะเสี่ยงต่ออันตราย ไม่เปิดโอกาสให้บุตรกระทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยเพราะกลัวบุตรจะลำบากหรือได้รับอันตราย

→ ส่วนในประเทศไทยได้มีนักการศึกษา และนักวิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู และแบ่งลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูเป็นหลายรูปแบบดังต่อไปนี้

เดโช สวานานนท์ (บุษกร ดำรง. 2542 : 49 ; อ้างอิงจาก เดโช สวานานนท์. 2516 : 67-68) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่มีต่อบุตร ซึ่งมีผลต่อบุคลิกภาพของบุตรไว้ดังนี้

1. ละเลยไม่เอาใจใส่บุตรทำให้บุตรรู้สึก ไม่อบอุ่น ไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัย ว่าเหว และมักมีการแสดงพฤติกรรมปฏิเสธ และให้ความรักแก่บุคคลอื่นไม่เป็น

2. แบบปกป้องคุ้มครองด้วยการบังคับ ออกคำสั่งตลอดเวลา ทำให้ขาดความมั่นใจ ในตนเอง ขาดความคิดริเริ่ม มักฟังคนอื่นตลอดเวลา แสดงออกซึ่งพฤติกรรมไปในทางลบ และมีความรุนแรง

3. แบบทะเลาะ และหย่าร้างกัน บุตรจะมีความเครียด รู้สึกมีปมด้อย ไม่ปลอดภัย ไม่มั่นใจในตนเอง ขาดความคิดริเริ่ม มักฟังคนอื่นตลอดเวลา

4. แบบยึดมั่นและเคร่งครัดในศีลธรรมจรรยาอย่างมาก บุตรจะเกิดความขัดแย้งทางจิต กลายเป็นคนโทษตนเอง ไม่เห็นคุณค่าของตนเอง

5. แบบมีศีลธรรมหย่อนยาน บุตรจะมีเจตคติที่สังคมไม่ต้องการ และกลายเป็นผู้ที่มีปัญหา ทางสังคม

4 ปีต่อมา ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม (บุษกร จำลอง. 2542 : 49 ; อ้างอิงจาก ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม. 2520) ได้แบ่งลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่สำคัญของเด็กไทย ออกเป็น 3 แบบ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาแสดงความรักต่อบุตรอย่างเปิดเผย ให้บุตรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว และมีความเข้าใจในความรู้สึกของบุตรอย่างดี

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาคอยควบคุมและลงโทษบุตรเมื่อบุตรกระทำในสิ่งที่ตนไม่ต้องการ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาแจกแจงเหตุผลต่างๆ แก่บุตรให้ทำ หรือห้ามปรามมิให้เด็กกระทำการสิ่งใด ๆ

13 ปีต่อมา รัชนิกร เสรฐฐา (2533 : 137-139) กล่าวว่าสังคมไทยมีลักษณะแตกต่างทางชั้นของสังคมของบุคคล แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. ครอบครัวชาวไร่ชาวนา การอบรมเลี้ยงดู ไม่มีพิธีรีตอง ไม่พิธีพิถันเท่าไร ไม่มีเทคนิควิธีใดๆ ปลดปล่อยไปตามความสะดวก และตามใจเด็กตามสถานการณ์ ให้ลูกดูจนมาจากเต้าตามธรรมชาติเรื่อยๆ ไป จนกว่าจะมีลูกใหม่ อบรมกิริยามารยาทและความรอบรู้จะสอนกันตามวิถีประชา และวัฒนธรรม โดยให้ความรู้แบบตรงไปตรงมา และผู้อยู่ในวงจำกัดของสังคมไม่ว่าจะเป็นเจตคติ ค่านิยม หรือพฤติกรรมใดๆ

2. ครอบครัวเจ้านายผู้ดีเก่า การอบรมสั่งสอนจะเข้มงวดพิธีพิถัน โดยเฉพาะกิริยามารยาท สมบัติผู้ดีเป็นที่สนใจเป็นพิเศษ ส่งเสริมให้บุตรได้เรียนรู้เกี่ยวกับการบ้านการเมือง

3. ครอบครัวชั้นกลาง ถือว่าเป็นตัวแทนครอบครัวไทยสมัยใหม่ ซึ่งจะเน้นเรื่องความสามารถ ทางการศึกษา และการทำงานของเด็ก มีทักษะในการแข่งขันมากกว่าสองแบบแรก การอบรมจะเพิ่มความพิธีพิถันมากขึ้น

2 ปีต่อมา สุรีย์ เหล็กขำ (2535 : 50) ศึกษาถึงการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ หรือผู้ปกครองในสังคมไทยที่มีลักษณะแตกต่างกันว่ามี 3 ลักษณะคือ

1. แบบมีเหตุผล หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ทั้งในด้านความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล เด็กสามารถแสดงอิสรภาพทางด้านความคิดความสามารถได้ตอบ เป็นตัวของตัวเอง ยอมรับนับถือความสามารถ และความคิดเห็นของเด็ก ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่เด็กตามโอกาสอันเหมาะสม

2. แบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อดูกโดยถือเอาความพอใจ และความต้องการของตนเป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ไม่ได้รับอิสระ เพราะพ่อแม่หรือผู้ปกครองก้าวก่ายในเรื่องส่วนตัว และต้องการให้เด็กอยู่ในระเบียบวินัยเสมอทั้งในด้านการทำงาน ความคิดเห็น การเรียน การแต่งกาย มารยาท เป็นต้น

3. แบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อเด็กจนมีความรู้สึกว่า ได้รับอิสรภาพจนเกินไป ถูกทอดทิ้ง ถูกตามใจมากเกินไป ไม่ได้รับความเอาใจใส่ ไม่ได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่เด็ก เด็กสามารถจะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ

2 ปีต่อมา ปนัดดา พังงา (2537 : 45) ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูบุตรใน 3 ลักษณะ คือ

1. แบบประชาธิปไตย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่นักเรียนรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม พ่อแม่ผู้ปกครองมีความอดทน ไม่ตามใจจนเกินไป และเข้มงวดกวดขันจนเกินไป รู้จักยอมรับนับถือความสามารถและความคิดเห็นของนักเรียน ให้ความร่วมมือตามโอกาสอันเหมาะสม

2. แบบเข้มงวด หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่นักเรียนรู้สึกว่า พ่อแม่ผู้ปกครองก้าวท้าวเรื่องส่วนตัวของตน ยับยั้งความก้าวร้าว และทำให้ตนรู้สึกผิด เมื่อแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีความรู้สึกว่าถูกบังคับให้ทำตามความต้องการของพ่อแม่ผู้ปกครอง และมักใช้คำพูดที่ทำให้ตนรู้สึกอาย

3. แบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่นักเรียนรู้สึกว่า ถูกตามใจหรือไม่ได้รับการเอาใจใส่ ให้คำแนะนำช่วยเหลือจากพ่อแม่ผู้ปกครองเท่าที่ควร

ในปีเดียวกันพรพริภา ม่วงคราม (2537 : 44) กล่าวถึงลักษณะการอบรมเลี้ยงดู โดยแบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ

1. แบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม มีเหตุผล ยอมรับนับถือความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก

2. แบบควบคุม หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ต้องอยู่ในระเบียบวินัยตามที่ผู้ปกครองต้องการ ยึดความพอใจตนเองเป็นสำคัญ และมักจะออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามเสมอ

3. แบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้งขาดการดูแลเอาใจใส่ ปล่อยให้ทำอะไรตามใจชอบ ไม่ให้ความอบอุ่นใจเท่าที่ควร

4. แบบให้ความคุ้มครอง หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่า พ่อแม่แสดงความรักและความห่วงใยเด็กจนเกินไป ให้ความช่วยเหลือเกินความจำเป็น มักจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเด็กในทุกเรื่อง

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับแนวคิดของ บุษกร คำคง (2542 : 49) และได้นำแบบสอบถามของ บุษกร คำคง (2542 : 121 -123) มาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งได้ศึกษาตามแนวคิดของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2520) เป็นการศึกษาการอบรมเลี้ยงดู 3 แบบ คือแบบรักสนับสนุน แบบควบคุม แบบใช้เหตุผล ซึ่งเป็นลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่พบกันมากในสภาพสังคมไทย

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึงการที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรให้ความรักใคร่เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขของบุตรมาก มีความใกล้ชิด ร่วมกระทำกิจกรรมต่างๆ กับบุตรให้ความสนับสนุนช่วยเหลือ และให้ความสำคัญแก่บุตร การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน เป็นสิ่งที่บุตรต้องการจึงเป็นสิ่งที่ทำให้บุตรรัก และเห็นความสำคัญของบิดามารดา จึงทำให้บุตรยอมรับการอบรมสั่งสอนต่างๆ ของบิดามารดา และยอมรับบิดามารดาเป็นแบบอย่างโดยไม่รู้ตัว (บุษกร คำคง. 2542 : 50 ; อ้างอิงจาก Sear Maccoby and Levin. 1957)

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการที่บิดามารดาจะสามารถถ่ายทอดลักษณะต่างๆ ไปสู่เด็ก การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะพบในบุตรที่มีความรับผิดชอบสูง เมื่อทำ ความผิดก็ยอมรับผิดและรู้สึกละอายใจในการทำ ความผิดนอกจากนี้ยังพบว่าเด็กมีความก้าวร้าว น้อย และให้ความร่วมมือสูงกับผู้อื่นด้วย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2528 : 5 ; อ้างอิงจาก Hoffman. 1963 ; Becker. 1964)

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ถือเป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล จากการศึกษาวิจัย พบว่า การใช้เหตุผลกับเด็กเป็นการแสดงออกของความรัก ความยอมรับ รักสนับสนุนเด็กอย่างชัดเจน (บุษกร คำคง. 2542 : 50 ; อ้างอิงจาก Hower. 1980) ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528 : 7) ได้สรุปการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนว่าพบในบุคคลที่มีคุณธรรมสูง และมีจริยธรรมสูง เป็นผู้ มีสุขภาพจิตดี มุ่งอนาคต และไม่มีการทำผิดกฎระเบียบหรือผิดกฎหมายของบ้านเมือง ฉะนั้น การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก จึงเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมกับเยาวชน ทุกเพศ ทุกวัย

การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม

การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาคอยควบคุม บังคับ ออกคำสั่งให้เด็กให้เด็กทำตาม โดยคอยตรวจตราอย่างใกล้ชิดว่า เด็กจะมีการทำตาม ที่ ต้องการ หรือไม่ ถ้าเด็กไม่กระทำให้ตามก็จะถูกลงโทษ การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากจะมีลักษณะ คล้ายการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมาก (Over Protect) ของโรเจอร์ (บุษกร คำคง. 2542 : 52 ; อ้างอิงจาก Roger. 1972 : 117) ซึ่งเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดู ที่ทำให้เด็กมีความรู้สึก ว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนต้องการ หรือทำอะไรด้วยตนเอง และต้อง ปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่พ่อแม่กำหนดให้ ถูกควบคุม ดูแลให้อยู่ในสายตาตลอดเวลาส่วนการอบรม เลี้ยงดูแบบคุ้มครองน้อย หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูที่ปล่อยให้เด็กรู้จักคิด ตัดสินใจเองว่า ควรทำ หรือไม่ควรรทำสิ่งใดและเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ่อย โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเด็กมากนัก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ 2528 : 11) การอบรมเลี้ยงดู แบบควบคุมน้อยจะมีลักษณะ คล้ายการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยของโรเจอร์ (บุษกร คำคง. 2542 : 52 ; อ้างอิงจาก Roger. 1972 : 117) ซึ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าจะไม่ได้รับการเอาใจใส่ สนับสนุนหรือ

ให้คำแนะนำช่วยเหลือบุตรเท่าที่ควร นอกจากนี้การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมในปริมาณมากเกินไป จะทำให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ไม่ดี และ มีความก้าวร้าวมาก

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาให้เหตุผลแก่บุตร ในการส่งเสริม หรือขัดขวางการกระทำของบุตร หรือลงโทษบุตร นอกจากนี้ยังใช้วิธีการให้รางวัล และลงโทษบุตรอย่างเหมาะสม กับการกระทำของบุตรมากกว่าที่จะปฏิบัติต่อบุตรตามอารมณ์ของตนเอง การกระทำของบิดามารดาจะเป็นเครื่องช่วยให้บุตรได้เรียนรู้ และรับทราบถึงสิ่งที่ควร หรือ ไม่ควรทำ นอกจากนี้ตนได้กระทำพฤติกรรมต่างๆ แล้วมากน้อยเพียงใด (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2528 : 9) ฮอฟแมน (บุษกร คำคง. 2542 : 54 ; อ้างอิงจาก Hoffman. 1970) ได้ศึกษาพบว่า การที่มารดาใช้เหตุผลกับเด็กเกี่ยวข้องกับการที่เด็กสามารถต้านทานสิ่งที่ยั่วยั่วจิตใจ เมื่อทำผิดแล้ว เด็กจะรู้สึกละอายใจ และ ยอมรับผิด ผลเช่นนี้จะพบใน เด็กโต และผู้ใหญ่

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ถือเป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตย ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน จากการศึกษาวิจัยพบว่า การใช้เหตุผลกับเด็กเป็นการแสดงออกของความรัก การยอมรับ และสนับสนุนเด็กอย่างชัดเจน (บุษกร คำคง. 2542 : 54 ; อ้างอิงจาก Hower. 1980) ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528 : 10) ได้สรุปการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลว่า มีความสำคัญต่อจิตใจ และพฤติกรรมของเด็กมานานแล้ว โดยจะเกี่ยวข้องกับลักษณะทางจริยธรรม สุขภาพจิต ลักษณะมุ่งอนาคต โดยพบว่า มีความสำคัญในเด็ก และวัยรุ่น จึงควรมีการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ มาตั้งแต่เด็กเล็กอย่างสม่ำเสมอ จนเติบโตใหญ่

3. เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์

คนที่มีอิคิวสูงจะเป็นผู้ที่เข้ากับผู้อื่นได้ดีทั้งในการทำงาน การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต หรือชีวิตส่วนตัว แต่มีไซคนอ่อนแอ ส่วนคนที่ไม่กล้าคิดอะไรด้วยตนเอง ขี้เกรงใจคนอื่น อยู่ตลอดเวลา ยอมแพ้ต่อปัญหา และอุปสรรคทุกรูปแบบ คนประเภทนี้เป็นคนอ่อนแอ ผลที่เกิดขึ้นกับคนสองประเภทนี้แตกต่างกัน คือ คนที่มีอิคิวสูงจะอยู่กับคนอื่น ๆ ได้อย่างสงบ โดยที่ตนเองก็มีความสุข มีความภาคภูมิใจในตนเอง ในขณะที่คนอ่อนแอ ยอมคนอื่นทุกอย่าง กรณี แม้ว่าจะเชื่อว่าอยู่กับคนอื่น ๆ ได้ดี เป็นคนเรียบร้อยใจดี แต่ภายในจิตใจเป็นคนรู้สึกเก็บกด รู้สึกด้อยค่า ขาดความภาคภูมิใจ ไม่มีความมั่นใจในอนาคต กลัวการเปลี่ยนแปลง อาจถูกชักจูงหรือหลอกลวงไปในทางที่เลื่องง่าย (ชัยวัฒน์ คุประตกุล. 2542 : 170-172)

พ่อแม่หรือผู้ปกครองปูพื้นฐานการควบคุมอารมณ์ให้เด็กฉลาดตั้งแต่วัยเล็ก ให้ไว้วางใจ พ่อแม่เกิดความรู้สึกมั่นใจเช่น พ่อแม่จะไม่ตำหนิติเตียนเมื่อพวกเขาทำความผิดพลาดจนทำลายล้างส่วนดีงามในตัวของพวกเขาไปด้วย จะต้องเริ่มตั้งแต่ตอนเป็นเด็กจนเริ่มซึมซาบกลายเป็นความรู้สึก

จากอารมณ์ของเด็กเอง เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็เกิดเป็นความเชื่อมั่นว่าพวกเขามีคุณค่า มีวิธีการดำเนินชีวิตในภายภาคหน้าเมื่อต้องเผชิญความกดดันต่างๆหรือสถานการณ์รุนแรงต่างๆอย่างมั่นใจ (นิमित คัลยา. 2542 : 128-129) ที่สำคัญนอกจากจะต้องดูแลเอาใจใส่สนองความต้องการอย่างเหมาะสมแล้ว ยังต้องการความสม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง และไม่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยจนเกินไป รวมทั้งที่เขามีโอกาสลง และแก้ไขปัญหาด้วย พ่อแม่ควรให้กำลังใจ ยอมรับ ชื่นชม ให้ความสำคัญในการทำงานยอมรับตามศักยภาพของเขา เด็กจะมีความภูมิใจในตนเอง และมั่นใจเพิ่มขึ้นให้โอกาสเด็กมีโอกาสติดต่อกับเพื่อนบ้างโดยพ่อแม่เป็นสื่อกลาง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องเป็นพื้นฐานมาแล้วใน 5 - 6 ปีแรก การอบรมเลี้ยงดูจึงขึ้นกับท่าทีของพ่อแม่ สิ่งแวดล้อมและตัวเด็กเองพร้อมทั้งปฏิสัมพันธ์ต่อกันและรวมกันเสมอ (ชนิภา ตูจินดา. 2542 :71-74) แต่ถ้าพ่อแม่ไม่มีเวลาอบรมเลี้ยงดูไปในแนวทางเดียวกันหรือเลี้ยงลูกแบบเอาใจใส่ปกป้องลูกมากเกินไป หรือไม่ดูแลเลย เด็กจะมีความก้าวร้าว ดำรงชีวิตในสังคม และปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ ได้ลำบาก เพราะไม่ได้ฝึกการรอ และเห็นใจคน (นิตยา คชภักดี. 2542 : 109-112)

Goleman (1995b) กล่าวว่า พ่อแม่หรือผู้ใหญ่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและทิศทางเดียวกัน เช่น อารมณ์ดี และมีเหตุผล เมื่อลูกทำผิดไม่จนทำให้เด็กกลัว ควรให้โอกาสลูก อธิบายเหตุผล การกระทำ อารมณ์และความรู้สึกของเขา ฝึกลูกให้ฟังตนเองและเอื้อเฟื้อพ่อแม่โดยเสริมแรงให้กำลังใจทุกครั้งที่ลูกทำสิ่งเหล่านั้นได้ฝึก ค่อยๆ กล้าเผชิญ กล้าลงมือทำที่ละเล็กละน้อย และควรติดต่อกับครูให้ใกล้ชิดสม่ำเสมอต่อเนื่องในการแก้ไข และพัฒนาเด็ก

อัจฉรา สุขารมณ์ (2542 :1-6) กล่าวถึง พ่อแม่ที่ขาดการอบรมเลี้ยงดูลูกเพื่อพัฒนาอีคิว จะมี 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. พ่อแม่ที่ละเลยไม่พูดถึง ไม่สนใจ หรือเห็นอารมณ์ด้านลบของเด็กเป็นเรื่องไร้สาระ น่ารำคาญ

2. พ่อแม่ที่ไม่ยอมรับอารมณ์ด้านลบของเด็กๆ และมักจะตำหนิว่ากล่าว หรือลงโทษเวลาที่เด็กแสดงอารมณ์ด้านลบออกมา

3. พ่อแม่ที่ตามใจ ยอมรับอารมณ์ด้านลบของเด็ก เห็นอกเห็นใจ แต่ก็ไม่สามารถแนะนำหรือ มีขอบเขตให้กับพฤติกรรมที่เหมาะสมของเด็กได้

พ่อแม่ที่มีการพัฒนาอีคิวให้กับลูกๆ จะเริ่มต้นคล้ายกับพ่อแม่ที่ตามใจคือเห็นอกเห็นใจเขา และแสดงให้เด็กรู้ว่า เราเข้าใจความรู้สึก ความเศร้าเสียใจ หรือความโกรธของเขา แต่ทำยิ่งกว่าความเข้าใจตรงที่มีการกำหนดขอบเขตของพฤติกรรมที่เขาสามารถทำได้และให้คำแนะนำว่าเขาควรทำอย่างไรต่อไปเมื่อเขารู้สึกไม่สบายใจเช่นนี้ หรืออย่างน้อยที่สุดก็ช่วยกันหาทางออกร่วมกันว่าเขาควรทำอย่างไรที่เหมาะสมที่สุดในสภาวะการณ์เช่นนี้ พ่อแม่ที่จะเป็นผู้พัฒนาอีคิวให้กับเด็กโดยทั่วไปควรมีบทบาท และสร้างคุณลักษณะดังนี้ คือการให้คุณค่า และความสำคัญกับอารมณ์ด้านลบของเด็กให้มากขึ้น ตระหนัก ยอมรับ และให้คุณค่าของอารมณ์ เห็นว่าอารมณ์ด้านลบก็เป็นอารมณ์สำคัญที่พ่อแม่ต้องเอาใจใส่ ให้ความสำคัญกับการรับรู้ ภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นของเด็กๆ ไม่สับสนหรือกังวลกับการแสดงออกของเด็กๆ รู้ว่าควรทำอย่างไร ยอมรับอารมณ์ที่เกิดขึ้นของเด็ก ไม่เห็นเป็นเรื่อง

ดลกขบขัน หรือไร้สาระที่เด็กมีอารมณ์ด้านลบ ไม่พูดว่าเด็กควรรู้สึกอย่างไร ใช้ภาวะอารมณ์ช่วงนั้น เป็นเวลาที่ฟังเด็กๆ เล่าถึงความรู้สึกของเขา แสดงความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ ปลอบโยน ช่วยเด็กๆ ที่ภาวะอารมณ์ของตนเอง มีข้อแนะนำในการจัดการกับภาวะอารมณ์ของเขา กำหนดขอบเขตของ พฤติกรรม และสอนการแสดงออกที่เป็นที่ยอมรับ ด้วยการสอนให้เด็กฝึกทักษะทางอารมณ์

สรุปได้ว่า การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ให้เกิดในเด็กด้วยการอบรมเลี้ยงดู เปรียบเสมือน พ่อแม่ได้สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ชีวิตของลูกในอนาคต ทำให้เด็กพร้อมที่จะเผชิญกับ โลกกว้างต่อไป และยังเป็นการพัฒนาการของเด็กเป็นไปอย่างสมบูรณ์เพื่อที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ต่อไปในอนาคต และเป็นกำลังสำคัญสำหรับประเทศชาติต่อไป

จากการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่าง การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการ อบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลกับความฉลาดทางอารมณ์โดยตรง พบว่า ยังมีน้อยมาก แต่ยังมีงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเรื่องการอบรม เลี้ยงดู (บุษกร คำคง. 2542 : 54 ; อ้างอิงจาก คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเรื่องการอบรมเลี้ยงดู. 2526) ได้สรุปว่า การอบรมเลี้ยงดู แบบรักสนับสนุนมาก แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ แบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย รวมเรียกว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่วนการ รวบรวมงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม กับความฉลาดทางอารมณ์ยังมีน้อย แต่มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และการอบรมเลี้ยงดูให้ความคุ้มครองเกินไป และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูกับ ความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งยังมีน้อยเพราะตัวแปรความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวแปรใหม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ มีดังนี้

แลนด์ส (จุมจินต์ สลัดทุทซ์. 2543 : 32 ; อ้างอิงจาก Landis. 1954 : 105-106) ได้ศึกษาการปรับตัวของวัยรุ่น ซึ่งมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ปกครองแบบประชาธิปไตย และแบบ เข้มงวด พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวแบบประชาธิปไตยปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่ พ่อแม่ปกครองแบบเข้มงวด ซึ่งสอดคล้องกับ คาเพลน (จุมจินต์ สลัดทุทซ์. 2543 : 32 ; อ้างอิงจาก Kaplan.1959 :188) กล่าวว่าพ่อแม่ที่เข้มงวดในกฎระเบียบขบขันกับลูกมากเกินไป จะทำให้ลูก รู้สึกก้าวร้าว มีปัญหาทางอารมณ์ไม่มั่นคงกลัวต่อต้าน ปรับตัวอยู่ในสังคมไม่ได้ แยกตัวเองออกจาก คนอื่น จากโลกแห่งความเป็นจริง แต่ถ้าพ่อแม่ปกครองลูกแบบให้ความรัก ยอมรับลูก และรับฟัง ความคิดเห็นก็จะทำให้เด็กปรับตัวได้ดี มีความรับผิดชอบสูง และสอดคล้องกับซาปิโร (อัจฉรา สุขารมณ. 2542 : 2 ; อ้างอิงจาก Shapiro. 1997) ได้ทำการศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของ พ่อแม่ที่ส่งผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็ก โดยแบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบคือ

แบบที่ 1 แบบใช้อำนาจ คือ บิดามารดาจะตั้งกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่เข้มงวด เผด็จการ มีความคาดหวังในตัวลูกสูง ส่งผลให้บุตรมีอารมณ์กดดันสูง ไม่ไว้วางใจใคร มองโลกในแง่ร้าย ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้

แบบที่ 2 แบบตามใจ คือ บิดามารดาจะทะนุถนอมจนเกินเหตุ ไม่มีการตั้งกฎระเบียบใดๆ ทั้งสิ้น ไม่มีการดุ หรือลงโทษเมื่อบุตรทำความผิด บิดามารดาจะทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างให้ตามที่เด็กปรารถนา ส่งผลให้เด็กเป็นคนเอาแต่ใจตนเอง มีอารมณ์ก้าวร้าว อารมณ์อ่อนไหว ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ รู้จักแต่การรับไม่รู้จักการให้ ทำให้มีปัญหาในการปรับตัว

แบบที่ 3 แบบให้เหตุผลในการเลี้ยงดู คือ พ่อแม่ รู้จักการยืดหยุ่น ไม่เข้มงวดหรือปล่อยเด็กจนเกินไป มีการชี้แจงเหตุผลเมื่อเด็กทำผิด ไม่ควบคุมหรือออกคำสั่ง ให้คำแนะนำเมื่อเด็กมีปัญหา ส่งผลให้บุตรเป็นเด็กที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความหนักแน่นควบคุมอารมณ์ได้ดี รู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล เป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี สามารถปรับตัวได้ดี

และสอดคล้องกับ แรดต์ (จุมจินต์ สลัดทุกข์. 2543 : 31 ; อ้างอิงมาจาก Radke. 1964 : 11-12) พบว่า พ่อแม่ที่เคร่งครัดในระเบียบวินัย บุตรจะมีความมั่นคงทางอารมณ์น้อย ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในบ้าน ชอบทะเลาะเบาะแว้ง เหตุที่การลงโทษของพ่อแม่ มีผลในการสกัดกั้น และยับยั้งการกระทำของตนตามธรรมชาติ ซึ่งทำให้มีผลต่อจิตใจของเด็กได้

สมาน กำเนิด (2520 : 36) ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อการปรับตัวของเด็ก พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยทำให้เด็กมีลักษณะการปรับตัวดีกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแบบเข้มงวดกวดขัน กล่าวคือการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นการเลี้ยงดูที่พ่อแม่มีพฤติกรรมในลักษณะยอมรับฟังเหตุผลของลูกๆ ด้วย ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น กล้าแสดงความคิดเห็น ให้ความร่วมมือผู้อื่น มีความมั่นคงทางอารมณ์ ปรับตัวได้ดี มีความเข้าใจตนเองสูง รู้สึกว่าตนเองมีค่า

สุวรรณ ทองรัมย์กุล (ญาดา หลาวเพชร. 2544 : 74 ; อ้างอิงจาก สุวรรณ ทองรัมย์กุล. 2538) ได้ศึกษาเรื่องการอบรมเลี้ยงดู การส่งเสริมประสบการณ์ทางสังคมจากครอบครัว มีผลต่อความสามารถในการหยิ่งเล็งทางสังคมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กก่อนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดามีผลต่อความสามารถในการหยิ่งเล็งทางสังคมของบุตร

กิตติศักดิ์ เชื้ออาษา (ญาดา หลาวเพชร. 2544 : 73 ; อ้างอิงจาก กิตติศักดิ์ เชื้ออาษา. 2536) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมบางประการกับวุฒิภาวะ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาท้องที่การศึกษา 2 ในเขต กรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพแวดล้อม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู การศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจ และลำดับการเกิดของนักเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับวุฒิภาวะ ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มาริสา รัษฎ์ (อ้อมจิต แป้นศรี. 2544 : 67 ; อ้างอิงจาก มาริสา รัษฎ์. 2532) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ได้ทำการศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ในทางบวกต่อการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน แบบรักและตามใจ และปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์ทางลบกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นงนุช โรจนเลิศ (ญาดา หลาวเพชร. 2544 : 72 ; อ้างอิงจาก นงนุช โรจนเลิศ. 2533) ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเองของนักเรียนวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มัธยมศึกษาปีที่ 4 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2532 ของโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ผลการศึกษา พบว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา ส่งผลต่อการควบคุมตนเอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีการควบคุมตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบปล่อยปละละเลย และนักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป มีการควบคุมตนเองไม่แตกต่างกับนักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตย และที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบปล่อยปละละเลย ซึ่งสอดคล้องกับ โกลด์ฟาร์บ (วิเชียร ทองนุช. 2521 : 24-25 ; อ้างอิงจาก Goldfarb) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กกำพร้า 2 กลุ่ม ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันในระยะเวลา 3 ปี โดยกลุ่มแรกจะให้ความรักความเอาใจใส่จากผู้เลี้ยงดูเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป โดยให้อาศัยอยู่ในบ้านด้วย ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเด็กจะถูกทอดทิ้งให้อยู่ในสถานเลี้ยงเด็ก โดยจะขาดความรักความเอาใจใส่จากแม่เป็นเวลา 3 ปี จากนั้น นำกลุ่มนี้มาเลี้ยงที่บ้านเช่นเดียวกับกลุ่มแรก ผลการศึกษาพบว่าเมื่อเด็กทั้งสองกลุ่มโตขึ้นมีอายุ 12 ปี จะมีความแตกต่างทางพัฒนาการด้านสติปัญญา และบุคลิกภาพ โดยเฉพาะในเรื่องบุคลิกภาพ จะมีนิสัย ก้าวร้าว ขาดการควบคุมตนเอง การปรับตัวไม่ดี และสอดคล้องกับ ครินสกี (ประชัน จันทรสุข. 2544 : 38 ; อ้างอิงจาก Krinsky. 1996. Abstract) ได้ศึกษาถึงการควบคุมอารมณ์ สิ่งกระตุ้นความสำเร็จในชีวิต และความก้าวร้าวของเด็กที่มี บิดามารดาติดยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 6-12 ปี เชื้อสาย แอฟริกัน อเมริกันที่บิดามารดาใช้สารเสพติดจำนวน 50 คน พบว่าการรู้จักระงับควบคุมอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงกระตุ้นความสำเร็จในชีวิต บิดามารดาที่มีนิสัยก้าวร้าวจะส่งผลให้บุตรมีความก้าวร้าว โดยแสดงบุคลิกลักษณะถึงความสามารถในการระงับควบคุมอารมณ์ได้น้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป รวมทั้งจะควบคุมอารมณ์ก้าวร้าวได้ยากกว่าด้วย

บอลวิน และคณะ (สามารถ อุทปา 2544 : 59 ; อ้างอิงจาก Baldwin.1967 : 129-136) ที่ศึกษากับเด็กอายุ 4 ขวบ จำนวน 67 คน โดยให้ครูสังเกตพฤติกรรมของเด็ก พบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวประชาธิปไตย มักซุกซนกล้าแสดงออก มีความเป็นผู้นำ มีแบบแผนในการดำเนินงาน อยากรู้อยากเห็น ซึ่งตรงข้ามกับเด็กที่มาจากครอบครัวที่เข้มงวดกวดขันมักเป็นคนเก็บตัว เรียบร้อย มีความอยากรู้อยากเห็นและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์น้อย ซึ่งสอดคล้องกับ มัสเสน และคณะ (สามารถ อุทปา. 2544 : 59 ; อ้างอิงจาก Mussen et.al. 1969) ได้ศึกษาถึงผลของ การอบรมเลี้ยงดูกับบรรยากาศในครอบครัว พบว่า บิดามารดา ที่ตามใจเด็กอย่างมีเหตุผล คือปล่อยให้เด็กมีโอกาสเป็นอิสระในการช่วยเหลือตนเอง สนองความต้องการในด้านความอยากรู้อยากเห็นจะทำให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าพูด กล้าแสดงออก ฟังตนเอง และสามารถเผชิญชีวิตโดยไม่วิตกกังวล มีความเชื่อมั่นในตนเอง

มานูเอล มาร์ติเนส พอนส์ (Manuel Martinez-Pons. 1998) ได้ศึกษาถึงบทบาทของ บิดา มารดา ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนเกรด 7 และ เกรด 8 อายุ 11-15 ปี จำนวน 109 คน โดยพฤติกรรมของบิดา มารดา ประกอบด้วยพฤติกรรมด้านต่างๆ 4 ด้าน คือ พฤติกรรมด้าน การเป็นต้นแบบการสนับสนุนส่งเสริม การฝึกหัดให้คำแนะนำ และการให้รางวัล โดยผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมทั้ง 4 ด้าน ของบิดา มารดา สามารถทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจนิก. 2524 ; อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2522 : 4) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว กับสุขภาพจิต สุขภาพกายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของนักเรียน ในกรุงเทพฯ และสงขลาพบว่า วัยรุ่นที่รายงานตนเองว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก เป็นผู้ที่มีความสุขจิตดีกว่าวัยรุ่นที่รายงานตนเองว่า ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลในปริมาณที่ น้อยกว่า และต่อมา ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมในครอบครัว สุขภาพจิต และการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาในกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาจากผู้ปกครองจำนวน 62 คน สรุปได้ว่า สุขภาพจิตที่ดีของผู้ปกครองนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างสูงกับการอบรมเลี้ยงดู แบบสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล (แบบประชาธิปไตย) นอกจากนี้พบว่า มีความสัมพันธ์ทางลบ กับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย (แบบเข้มงวดกดขี่) เพราะฉะนั้นเห็นได้ว่าสุขภาพจิต มีบทบาทที่สำคัญในการทำนายการอบรมเลี้ยงดูทุกแบบ ซึ่งสอดคล้องกับ อรพินทร์ ชูชม และ อัจฉรา สุขารมณ (2535 : 58) ได้ทำการวิจัยเรื่ององค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของ นักเรียนวัยรุ่น พบว่า การอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของนักเรียนวัยรุ่น แบบรักสนับสนุน และ แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสามารถในการปรับตัวของ นักเรียนวัยรุ่น การอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของเด็กอย่างมาก การอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความอบอุ่น พ่อแม่มีความเข้าใจ รักสนับสนุน ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ จะทำให้เด็กมีการปรับตัว ได้ดี และมีปัญหาน้อยกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ถูกทอดทิ้ง ส่วน มัลลวีร์ อดุลวัฒน์ศิริ และวิศรา ศรีสวัสดิ์ (2538 : 60) ศึกษาปัญหาการปรับตัว และวิถีแก้ไขของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า นักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และแบบให้พึ่งตัวเอง ร่วมกันมีการปรับตัวดีกว่านักเรียน ที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบพึ่งตัวเองและแบบรักสนับสนุน

จากเอกสาร และงานวิจัยทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศพบว่าการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ โดยการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุตร โดยเฉพาะ ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเข้าใจตนเอง และผู้อื่น ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และควบคุมตนเองได้ดี มีวินัยในตนเอง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และมีลักษณะมุ่งอนาคต มีทักษะทาง สังคม สามารถปรับตัวได้ดี ซึ่งเป็นลักษณะผู้มีความฉลาดทางอารมณ์ ฉะนั้นการอบรมเลี้ยงดูจึงมีความสำคัญในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ซึ่งส่งผลให้เด็กประสบความสำเร็จในชีวิต ครอบครัว และการทำงานต่อไป ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู

แบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ ส่วนนักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างตัวแปรเพศกับความฉลาดทางอารมณ์

เพศ (Sex) ซึ่งเป็นตัวกำหนดบทบาททางสังคมระหว่างบุคคลอีกประการหนึ่งนั้น จะเห็นว่าเพศเป็นสิ่งที่ธรรมชาติกำหนดมาตั้งแต่กำเนิด เพื่อแยกความแตกต่างของมนุษย์ ด้านสรีระ แต่เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างบทบาททางสังคมระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงแล้ว จะเห็นได้ว่าธรรมชาติไม่ได้เป็นฝ่ายกำหนดขึ้นมาเป็นกฎเกณฑ์ หากจะมีวัฒนธรรม และสังคมเป็นฝ่ายกำหนดความแตกต่างของบทบาททางสังคม เนื่องจากการถูกอบรมสั่งสอนจากบิดามารดาการปฏิบัติที่ได้รับจากสังคมรอบข้าง ทำให้ตัวแปรเพศมีอิทธิพลต่อลักษณะการแสดงออกเกี่ยวกับอารมณ์ ศักยภาพ และพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล

นัท (สํารวย ประไพศรี. 2544 : 62 ; อ้างอิงจาก Nutt. 1972 : 650) ศึกษาปัญหาของนักเรียนรัฐโคโรลาโด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น 7-12 จำนวน 607 คน ครู 33 คน พบว่านักเรียนประสบปัญหาจากมากไปหาน้อยคือ ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรการปรับตัวให้เข้ากับงานของโรงเรียน ความสัมพันธ์ทางจิตวิทยาส่วนบุคคล ปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคม และสถานการณ์ นอกจากนี้ยังพบว่า เพศ ระดับชั้น มีอิทธิพลต่อลำดับความสำคัญของปัญหานักเรียนอีกด้วยแต่เพศมีอิทธิพลมากกว่าระดับชั้น

ส่วนชูท และคณะ (ปาริชาติ แสงพานิช. 2545 : 54 ; อ้างอิงจาก Schute, et al.1988 : 167-177) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ Development and Validity of a Measure of Emotional Intelligence ” ได้พัฒนาแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ตามโครงสร้างของ สาโลเวย์ และเมเยอร์ (1990) จากฉบับเดิมที่มีข้อคำถามจำนวน 62 ข้อเมื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 364 คน จนเหลือข้อคำถาม 33 ข้อ ต่อจากนั้นทำการศึกษาคุณภาพของ 33 ข้อ พบว่าแบบวัดมีความเชื่อมั่นแบบคงที่ภายในสูงถึง .87 และมีความเชื่อมั่นชนิดสอบซ้ำ .78 หลังจากนั้นศึกษาความเที่ยงตรงของแบบวัด พบว่า เพศหญิงมีคะแนนสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับทาเปีย (Tapia. 1998 : Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนที่ได้จากแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่สร้างขึ้น กับคะแนนจากแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์อื่นๆ ได้แก่ คะแนนจากแบบวัด SATโอทิส เลนนอน คะแนนวิชาภาษาและคณิตศาสตร์จากแบบวัด Preliminary Scholastic Assessment คะแนนผลการเรียนเฉลี่ย (GPA) นอกจากนี้ยังดูความแตกต่างของความฉลาดทางอารมณ์ กับตัวแปรสถานภาพทั่วไป เช่น การนับถือศาสนา เพศ และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การศึกษาครั้งนี้ พบว่า แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์มีความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา .81 พบว่าเพศหญิงมีคะแนนจากแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ ชูทาร์โซ (ลักษณะ แพทยานันท์. 2543 ; อ้างอิงจาก Sutarso. 1998) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศกับระดับความฉลาดทางอารมณ์

กลุ่มตัวอย่างเป็นชาย 129 คน เป็นหญิง 329 คน อายุ 17-54 ปี โดยใช้แบบประเมิน EQ-I ที่มีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ .88 โดยประเมินความฉลาดทางอารมณ์ใน 5 องค์ประกอบ คือการจงใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น การดำรงความสัมพันธ์กับผู้อื่น การรู้อะไรควรไม่ควร และการจัดการ หรือควบคุมอารมณ์ของตนเอง ผลการศึกษาพบว่า ผู้หญิงมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าผู้ชาย (วัดโดยคะแนนรวมทั้ง 5 ด้าน) โดยเฉพาะในช่วงวัย 20-40 ปี ผู้หญิงโสดและผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว มีระดับความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าผู้ชาย

สเติร์น (ชวนจิตร ฐะทอง. 2544 : 92 ; อ้างอิงจาก Stein. 1998) ได้ศึกษาความแตกต่างของระดับความฉลาดทางอารมณ์ของเพศชาย และเพศหญิงที่มีต่อการประสบความสำเร็จในการทำงานโดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาย จำนวน 4,500 คน และหญิงจำนวน 3,200 คน ที่อาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดา พบว่า เพศหญิงจะมีความสามารถรับรู้ถึงความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) มากกว่า และมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) มากกว่า เพศชายอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งถือได้ว่าเพศหญิงมีทักษะระหว่างบุคคลดีกว่า ส่วนเพศชายมีการจัดการกับปัญหาเฉพาะหน้า (Problem Solving) และความเครียด (Stress Tolerance) ได้ดีกว่า เพศหญิง ซึ่งในอดีตนั้น เพศชายมักมีอำนาจการปกครองเหนือกว่าเพศหญิง เนื่องจากมีความอดทนต่อความเครียด (Stress Tolerance) สูงกว่า แต่ปัจจุบันทักษะด้านคนเก่ง (People Skills) เข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้น ดังนั้นเพศหญิงที่มีทักษะระหว่างบุคคลสูง จึงมีโอกาสในการเข้ารับตำแหน่งหน้าที่ในระดับสูงขององค์กรได้ และยังพบว่าคะแนน EQ เฉลี่ยของเพศหญิงเท่ากับ 98 และเพศชายเท่ากับ 101 โดยองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ที่พบแตกต่างกันอย่างเด่นชัดในเพศชายและเพศหญิง แสดงในตาราง ดังนี้

ความฉลาดทางอารมณ์ของคนทั่วไปในแต่ละองค์ประกอบด้านที่แตกต่างกันโดยแบ่งตามเพศ

องค์ประกอบ	คะแนน EQ ของ เพศหญิง	คะแนน EQ ของ เพศชาย
การนับถือตนเอง (Self-Regard)	97	(+5) 102
สัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relation Ship)	(+4) 101	97
ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility)	(+6) 102	96
ความเข้าใจผู้อื่น (Empathy)	(+9) 103	94
ความทนทานต่อความเครียด (Stress Tolerance)	97	(+) 103

หมายเหตุ : เกณฑ์ปกติของคะแนน EQ เท่ากับ 100 EQ หมายถึงความฉลาดทางอารมณ์
ที่มา : (<http://eqi.mhs.com/press5.html>)

จากตาราง เพศหญิงตระหนักถึงอารมณ์ของผู้อื่น มีความเข้าใจผู้อื่นและมีความรับผิดชอบทางสังคมมากกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชายสามารถจัดการกับความเครียด รับผิดชอบ และนับถือตนเองมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับ ญุชานา เอื้อสิริมนต์ (2544 : 78) ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้นำในวงการธุรกิจประกันชีวิต พบว่า เพศหญิงจะมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง และด้านความรู้สึกแตกต่างจากเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศหญิงจะมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง และด้านความรู้สึกสูงกว่าเพศชาย

เคนเฟอร์ และซิค (ปารีชาติ แสงพานิช. 2545 : 54 ; อ้างอิงจาก Kenfer and Zick. 1974 : 108-115) ได้ศึกษาการควบคุมตนเองของเด็ก โดยทำการทดลองกับเด็กอายุ 5-6 ปี จำนวน 84 คน จำนวนผู้หญิงและผู้ชายเท่ากัน วัดพฤติกรรมการควบคุมตนเองในลักษณะที่ไม่ละเมิดกฎที่ตั้งไว้ โดยการสังเกตพฤติกรรมการควบคุมตนเองของเด็ก ในการไม่ละเมิดคำเตือนที่ไม่ให้กลับมาดูของเล่น และจับเวลาที่เด็กสามารถควบคุมตนเองได้ ผลพบว่าเด็กชายมีการควบคุมตนเองน้อยกว่าเด็กหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับ ชาวาโร (ปารีชาติ แสงพานิช. 2545 : 55 ; อ้างอิงจาก Chavaro. 1987 : 188) ได้ศึกษาวิเคราะห์การควบคุมตนเอง และความหุนหันพลันแล่นในกลุ่มเด็กวัยก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดการควบคุมตนเอง ผลพบว่าเด็กชายมีการควบคุมตนเองต่ำกว่าเด็กหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับ วีรวรรณ บัณฑิตามัย (2542 : 118-119) ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านชีวประวัติของนักศึกษาปริญญาตรี จำนวน 464 คน กับความสามารถด้านความฉลาดทางอารมณ์ 7 ด้าน ประกอบด้วย การรู้จักอารมณ์ของตน การตระหนักรู้ภาวะอารมณ์ของผู้อื่น ความเอื้ออาทร วุฒิภาวะทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ตนเอง การมีแรงจูงใจที่ดี และทักษะทางสังคม พบว่า เพศหญิงโดยภาพรวมมีความสามารถด้านความเอื้ออาทร วุฒิภาวะทางอารมณ์ และการควบคุมด้านอารมณ์ของตนสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านความเอื้ออาทร และสอดคล้องกับ จงจรัส แจ่มจันทร์ (2524 : 90) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบสอบถามที่เป็นเทคนิคการฉายออก (Projective Technique) สรรวจพฤติกรรมทางจริยธรรม 6 ลักษณะ คือ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความอดุสาหะ และความยุติธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัด นนทบุรี ชลบุรี และกรุงเทพฯ ข้อความบางส่วนเกี่ยวข้องกับลักษณะการควบคุมตนเอง ในด้านที่มีความพยายามในการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ความอดทนต่อการควบคุมอารมณ์ การไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรค ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนหญิงมีการแสดงออกถึงการไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรคสูงกว่านักเรียนชาย และนักเรียนหญิงสามารถควบคุมอารมณ์สูงกว่านักเรียนชาย

ถนอมศรี อินทนนท์ (2530 : 82) ได้ศึกษาสุขภาพจิต และพฤติกรรมกล้าแสดงออกของวัยรุ่นที่อยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกัน ได้แก่วัยรุ่นในโรงเรียนในสถานสงเคราะห์และในวัดสระแก้ว พบว่าวัยรุ่นหญิงมีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ นิลวรรณ ศิริอังกุล (2535 : 110) ได้ศึกษาสุขภาพจิตของนักเรียน ในชุมชนแออัดเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร พบว่า สุขภาพจิตของนักเรียนชายและหญิงไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณา

ในแต่ละด้าน พบว่า สุขภาพจิตด้านการปรับตัวด้านอารมณ์ และความสามารถในการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชาย และหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนชาย มีการปรับตัวทางอารมณ์ดีกว่านักเรียนหญิง และนักเรียนหญิง มีความรับผิดชอบ ควบคุมอารมณ์ และมีความอดทนมากกว่านักเรียนชาย

ทัศนาศร ทองภักดี (2528 : 20) ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจในตนเองของนักเรียน วัยรุ่นไทย โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบทดสอบ ความเชื่อมั่นภายในตนเอง ลิแวนสัน และมิลเลอร์ ผลพบว่าวัยรุ่นหญิงมีความเชื่ออำนาจในตนสูงกว่าวัยรุ่นชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โรเจอร์ (วรรณ ทองนุ้ย. 2533 : 11 ; อ้างอิงจาก Roger. 1960 : 3161 A) ได้ศึกษา ปัญหาของนักเรียนชั้นปีที่ 1 ในวิทยาลัยครู โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เป็น รายบุคคลพบว่านักเรียนชายมีปัญหาตกว่านักเรียนหญิง ประเภทของปัญหา ได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับการเรียน ความสัมพันธ์กับอาจารย์ การเงิน อารมณ์ และปัญหาอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ แคคคาร์ (Kakkar. 1968 : 706) ได้ศึกษาการปรับตัวกับการยอมรับตนเอง ระหว่างเด็กหญิงกับเด็กชาย พบว่า เด็กหญิงมีการปรับตัว และการยอมรับตนเองดีกว่าเด็กชาย ซึ่งสอดคล้องกับ ไพบูลย์ อินทวิศา (2522 : 181-183) ศึกษาปัญหาความต้องการ และปัญหา การปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนมัธยมสาธิต วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร จำนวน 490 คน ชาย 250 คน และหญิง 240 คน พบว่านักเรียนชาย และนักเรียนหญิงประสบปัญหาด้านการปรับตัว พอๆ กัน แต่นักเรียนชายมีปัญหาการปรับตัวมากกว่านักเรียนหญิง ซึ่งสอดคล้องกับ อารี ทองทัพ (2531 : 43) ศึกษาการปรับตัวทางสังคมในสถานศึกษา กับปัญหาสุขภาพจิตของนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม และโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 270 คน พบว่า นักเรียนชาย และนักเรียนหญิงมีการปรับตัวทางสังคม และปัญหาทางด้านสุขภาพจิตแตกต่างกัน โดยนักเรียนหญิงปรับตัวเข้ากับเพื่อน และกิจกรรม กฏระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียนได้ดีกว่านักเรียนชายและสอดคล้องกับ จิระ จีระเจริญศิลป์ (2523 : 42-52) ได้ศึกษาค่านิยมในการคบเพื่อนต่างเพศ ของเด็กวัยรุ่นในแหล่งเสื่อมโทรม คลองเตย อายุ 15-19 ปี จำนวน 226 คน พบว่า เด็กวัยรุ่นชายรู้สึกเสรีในการปฏิบัติตนในการ คบเพื่อนต่างเพศมากกว่าเด็กวัยรุ่นหญิง เด็กวัยรุ่นที่ ปรับตัวไม่ดีรู้สึกเสรีในการปฏิบัติตนในการ คบเพื่อนต่างเพศมากกว่าเด็กวัยรุ่นที่ปรับตัวดี

พวงสร้อย วรกุล (2522 : 81) ได้เปรียบเทียบสภาพปัญหาด้านการปรับตัวของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่านักเรียนชาย และนักเรียนหญิงมีสภาพปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน และด้านการปรับตัวกับสภาพภายในครอบครัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในด้านการปรับตัวกับบรรยากาศด้านการเรียนการสอน และในด้านการปรับตัวกับครูไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วน กุลวรรณ วิทยาวงศ์รุจิ (2526 : 57-58) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพ ในครอบครัวกับการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-5 สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า

วัยรุ่นหญิงมีสัมพันธภาพในครอบครัวสูงกว่าวัยรุ่นชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่วัยรุ่นหญิงมีการปรับตัวไม่แตกต่างกัน

โรบินเฟลด์ (ปาริชาติ แสงพานิช. 2545 : 55 ; อ้างอิงจาก Robinfeld. 1960 : 1104) ได้ประเมินผลการให้คำปรึกษา ปัญหาส่วนตัว ปัญหาสังคม และปัญหาการเรียนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเมือง เนวาดา มลรัฐ นิวเจอร์ซี โดยออกแบบสอบถามนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน จำนวน 693 คน และถามนักเรียนที่ต้องออกจากโรงเรียนกลางคันอีกจำนวน 115 คน ผลปรากฏว่านักเรียนกลุ่มที่ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน และยังไม่มียานทำนั้นเป็นกลุ่มที่มีปัญหา มากที่สุด และนักเรียนชายต้องการความช่วยเหลือ จากฝ่ายแนะแนวมากกว่านักเรียนหญิง แสดงให้เห็นว่าเพศชายมีความฉลาดทางอารมณ์น้อยกว่าเพศหญิง

จากเอกสารงานวิจัย พบว่าเพศเป็นตัวแปรที่มีส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งสรุปได้ว่าเพศหญิงมีการปรับตัวทางอารมณ์ และสามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ดีกว่าเพศชาย ซึ่งส่งผลให้เพศหญิงมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเพศชาย ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่านักเรียนวัยรุ่นเพศหญิงมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเพศชาย

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างตัวแปรขนาดของครอบครัวกับความฉลาดทางอารมณ์

ขนาดของครอบครัว (Family Size) ในแต่ละครอบครัวย่อมประกอบด้วยสมาชิกที่แตกต่างกัน สมาชิกแต่ละคนเหล่านี้ ก็มีส่วนในการพัฒนาบุคลิกภาพของสมาชิกคนอื่นๆ ภายในครอบครัวเดียวกัน ครอบครัวยิ่งใหญ่สมาชิกยิ่งมีความเกี่ยวข้องกันมากขึ้น บางครอบครัวยอมรับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง และยอมรับผู้ชายเป็นใหญ่ในครอบครัว บางครอบครัวก็ยกผู้หญิงให้เป็นใหญ่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลภายในครอบครัวนั้น นอกจากสมาชิกภายในครอบครัวแล้ว บางครอบครัวยังมีญาติหรือคนรับจ้างมาอาศัยอยู่ด้วย ทำให้ขนาดของครอบครัวใหญ่ขึ้นอีก บุคคลเหล่านี้ต่างมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของเด็กทั้งนั้น เพราะบางครั้งพ่อแม่อาจจะไม่เฝ้าระวังในการเป็นพ่อแม่ที่สมบูรณ์ โดยปล่อยให้ลูกอยู่ในความดูแลของ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติพี่น้อง หรือคนเลี้ยงเด็ก ซึ่งจะทำให้บุคลิกภาพของเด็กเปลี่ยนไปตามคนเลี้ยงดูได้

แลนดิส (วจิราภรณ์ ไชยรัตน์. 2539 : 71 ; อ้างอิงจาก Landis. 1980) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของเด็กวัยรุ่นโดยมีตัวแปรต่างๆ ดังนี้

1. พันธะครอบครัวที่พ่อแม่ปกครองแบบพ่อแม่มีอำนาจเหนือบุตรและแบบประชาธิปไตย
2. ขนาดครอบครัวเล็ก ครอบครัวใหญ่
3. สภาพของครอบครัวบ้านแตก และครอบครัวธรรมดา

ซึ่งผลการศึกษาที่เกี่ยวกับขนาดครอบครัว พบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวขนาดเล็กมีปัญหาในการปรับตัวมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวขนาดใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับ กรมเพชร ฉัตรศุภกุล

(วจิราภรณ์ ไชยรัตน์. 2539 : 71 ; อ้างอิงจาก คมเพชร จัตรศุภกุล. 2515 : 82) ได้ศึกษาพบว่า ครอบครัวที่มีพี่น้อง 5-7 คน มีปัญหาด้านการปรับตัวมากกว่าครอบครัวที่มีพี่น้อง 8 คน และมากกว่าครอบครัวที่มีพี่น้อง 1-4 คน ตามลำดับ

ไพเราะ เลิศวิราม (2544 : 111) ได้ศึกษาภาวะทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-4 คน มีภาวะทางอารมณ์สูงกว่า นักศึกษาที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 1-2 คน และสูงกว่านักศึกษามีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 5 คน ขึ้นไป

วจิราภรณ์ ไชยรัตน์ (2539 : 136) ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เขตคลองเตย สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 822 คน พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในขนาดครอบครัวที่แตกต่างกัน การปรับตัวจะแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่เป็นบุตรคนเดียว หรือในครอบครัวเล็กจะปรับตัวดีกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขนาดใหญ่

จากเอกสาร และงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าขนาดของครอบครัวส่งผลต่อการสร้างสัมพันธภาพและการปรับตัวกับบุคคลอื่น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า นักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีขนาดต่างกัน มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน

6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างตัวแปรบรรยากาศในครอบครัวกับความฉลาดทางอารมณ์

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 (2534 : 294) ได้ให้ความหมายของบรรยากาศ ไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกหรือสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัว

นวลศิริ เปาโลหิตย์ และคนอื่นๆ (วจิราภรณ์ ไชยรัตน์. 2539 : 37 ; อ้างอิงจาก นวลศิริ เปาโลหิตย์ และคนอื่นๆ. 2520 : 197) กล่าวว่าประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากทางบ้านเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพัฒนา ทางด้านบุคลิกภาพและการปรับตัวของเด็ก บรรยากาศของบ้านเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาการ หากเด็กมาจากบ้านที่มีบรรยากาศดีจะมีความรู้สึกดี และสามารถปรับตัวได้ดีกับสังคมนอกบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับ มุสส์ และคองเกอร์ (วจิราภรณ์ ไชยรัตน์. 2539 : 24 ; อ้างอิงจาก Mussen and Conger. 1969 : 250) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลที่มีต่อพัฒนาการของเด็ก พบว่าพื้นฐานพฤติกรรมของเด็ก ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เกิดขึ้นเนื่องจากสภาพแวดล้อมภายในครอบครัว ถ้าทุกคนในบ้านมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันก็จะแสดงพฤติกรรมที่ดี เป็นมิตร สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นด้วย

แคนโด (จริยกุล ศรีสุวรรณ. 2542 : 34 ; อ้างอิงจาก Kando.1971 : Social interaction) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ดี เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกันของบุคคลในครอบครัว เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้ที่จะสวมบทบาทของบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด เริ่มด้วยการสวมบทบาทของบิดามารดา โดยเด็กจะยอมรับเอาเอกลักษณ์ของบิดามารดา และยึดถือเป็นโลกของ

ตัวเอง ขณะเดียวกันก็จะเรียนรู้บทบาทของตัวเอง ด้วยการสวมบทบาทที่บิดามารดากำหนดให้ สภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ดีจึงมีส่วนทำให้เด็กรู้จักประพจน์ ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการเป็น สมาชิกที่ดีในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ โบววิน (วจิราภรณ์ ไชยรัตน์. 2539 : 24 ; อ้างอิงจาก Boldwin.1968 : Child Development) กล่าวว่าสภาพแวดล้อมในครอบครัวดีหรือไม่ เกิดจากการที่ บิดามารดารวบรวมเอาประสบการณ์ ความรู้ที่ถูกต้องมาใช้ควบคุมพฤติกรรมของเด็ก ให้เกิด ความเชื่อและความรู้สึกในสิ่งที่เป็นความจริง ซึ่งเป็นการวางรากฐานโครงสร้างของพฤติกรรม และ พื้นฐานจากความรักที่แท้จริงของบิดามารดา เพื่อช่วยให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับแต่ละ สถานการณ์ โดยอาศัยภาษาเป็นสื่อในการติดต่อสัมพันธ์ สภาพแวดล้อมในครอบครัวจึงมีส่วนทำให้ ความสัมพันธ์ในระหว่างสมาชิกของครอบครัวจะเป็นไปอย่างถาวรและทำให้เด็กมีเอกลักษณ์ที่มั่นคง ฝังแน่นในตัวเด็ก และสอดคล้องกับปีเตอร์สัน (วจิราภรณ์ ไชยรัตน์. 2539 : 24 ; อ้างอิงจาก Citing Peterson. 1989) ศึกษาพบว่า ความขัดแย้งระหว่างบิดามารดากับวัยรุ่น มีความสัมพันธ์กับ พัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งตน โดยความขัดแย้งระหว่างบิดามารดากับวัยรุ่น จะทำให้บรรยากาศ ในครอบครัวไม่ดี ก่อให้เกิดความเครียด ซึ่งมีผลกระทบต่อการอารมณ์และการปรับตัวของวัยรุ่น

ส่วน จรรยา สุวรรณทัต (วจิราภรณ์ ไชยรัตน์. 2539 : 37 ; อ้างอิงจาก จรรยา สุวรรณทัต. 2523 : 54-56) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวไว้ดังนี้

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจ – สังคมของครอบครัว กล่าวคือครอบครัวใดที่มีความมั่นคง ทางเศรษฐกิจ ไม่ขัดสนย่อมนำมาซึ่งความสงบสุขของครอบครัวเกิดความกลมเกลียวสมัครสมานกัน ในครอบครัว

2. การรู้จักบทบาท และหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนสามารถปฏิบัติการให้ สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของตนเองทั้งพ่อแม่ และตัวเด็กเอง

3. การรู้จักลักษณะธรรมชาติ และความต้องการมูลฐานของเด็ก พ่อแม่ที่พยายามเข้าใจ ในลักษณะธรรมชาติของการเจริญเติบโต และมีความพร้อมที่จะช่วยเหลือเด็ก เมื่อเกิดปัญหา ย่อมมีส่วนช่วยสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดี

4. ความคงเส้นคงวาของพ่อแม่ในการวางระเบียบวินัย ปัจจัยนี้นับว่ามีอิทธิพลมากต่อ บรรยากาศในครอบครัว โดยเฉพาะวัยรุ่นที่มีความอดทนน้อย ต่อการไม่คงเส้นคงวาของพ่อแม่ ซึ่งเป็นต้นเหตุให้เกิดความคลอนแคลนในการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างพ่อแม่ลูก

โคลน์แมน และแฮมเมน (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 :176 ; อ้างอิงจาก Coleman and Hammen. 1974 : Contemporary Psychology and Effective Behavior) กล่าวว่าองค์ประกอบ ของสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการของเด็ก ซึ่งได้แก่ ความรัก ความอบอุ่น การยอมรับ และการยกย่องเด็ก สภาพแวดล้อมในครอบครัวซึ่งประกอบด้วยความรัก ความอบอุ่น และการยอมรับบุตรวิจาดด้วยความเหมาะสม สมเหตุสมผล และสอดคล้องกับ สถานการณ์ มีความสำคัญต่อพัฒนาการและความสมบูรณ์แห่งบุคลิกภาพของสมาชิกในครอบครัว นั้นๆ

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า บรรยากาศในครอบครัวส่งผลต่อพัฒนาการในด้านการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น บุคลิกภาพ และการปรับตัวของสมาชิกในครอบครัว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกัน มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

✓การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 250 คน

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. สํารวจจำนวน และรายชื่อของโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสุ่มตามขนาดของโรงเรียนโดยแบ่งตามขนาดของโรงเรียนได้ 3 ขนาดคือ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลาง
2. ในโรงเรียนแต่ละขนาด สุ่มโรงเรียนมาขนาดละ 1 โรงเรียน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย ได้ทั้งหมด 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนดอนเมืองจาตุรจินดา โรงเรียนประดิษฐารามวิทยาคม และโรงเรียนมักกะสันพิทยาคม
3. ในแต่ละโรงเรียนสุ่มห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย โรงเรียนละ 2 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 250 คน

✓การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้แบ่งเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียน ตามตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ เพศ และ ขนาดของครอบครัว

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว

ตอนที่ 3 เป็นแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียน

แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียน ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามตัวแปรที่ศึกษา โดยศึกษาจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ เพศ และขนาดของครอบครัว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมีคำตอบให้เลือก (Check List) ดังตัวอย่าง

ตอนที่ 1 แบบสอบถามรายละเอียดส่วนตัวของนักเรียน และครอบครัว

คำแนะนำ โปรดเติมคำหรือขีดเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริง เกี่ยวกับตัวนักเรียน และครอบครัว

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. นักเรียนมีพี่น้องทั้งหมด คน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว

1. แบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยนำมาจาก แบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัวของ วจิราภรณ์ ไชยรัตน์ (2539 : 104-106) จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

2. ตัวอย่างแบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
0	ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ทุกคนในครอบครัวช่วยเหลือกันและกัน					
00	ความรู้สึกที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา ฉันรู้สึกว่าไม่มีใครในบ้านเอาใจใส่ฉัน					
000	การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของครอบครัว ทุกๆ คนในครอบครัวปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ ครอบครัวกำหนดไว้					
0000	การแก้ปัญหาความขัดแย้งของสมาชิกใน ครอบครัว เมื่อคนในครอบครัวทะเลาะกันสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวจะช่วยให้เข้าใจกัน					
00000	การพักผ่อนร่วมกันในครอบครัว เมื่อถึงวันหยุดทุกๆ คนในครอบครัวจะ ปรึกษาหารือกันว่าควรจะทำอะไร					
000000	การมีกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน ทุกๆ คนในครอบครัวปฏิบัติตามคำสอนของ ศาสนา					

เกณฑ์การให้คะแนน กำหนดไว้ 2 กรณีคือ

กรณีที่ 1 ข้อคำถามมีความหมายด้านบวก กำหนดการให้คะแนนดังนี้

จริงมากที่สุด	5	คะแนน
จริงมาก	4	คะแนน
จริงปานกลาง	3	คะแนน
จริงน้อย	2	คะแนน
จริงน้อยที่สุด	1	คะแนน

กรณีที่ 2 ข้อคำถามมีความหมายด้านลบ กำหนดการให้คะแนนดังนี้

จริงมากที่สุด	1	คะแนน
จริงมาก	2	คะแนน
จริงปานกลาง	3	คะแนน
จริงน้อย	4	คะแนน
จริงน้อยที่สุด	5	คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายบรรยาภาคในกรอบครัว (วิเชียร เกตุสิงห์. 2538 : 9)

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง บรรยาภาคในกรอบครัวไม่ดี

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 หมายถึง บรรยาภาคในกรอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00 หมายถึง บรรยาภาคในกรอบครัวดี

3. วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถามบรรยาภาคในกรอบครัว ผู้วิจัยได้ทดสอบคุณภาพของเครื่องมือโดย

3.1 นำแบบสอบถามบรรยาภาคในกรอบครัวของ วจิราภรณ์ ไชยรัตน์ (2539) ไปทดสอบกับนักเรียน ที่มีคุณสมบัติคล้ายกลุ่มตัวอย่าง 50 คน และนำผลที่ได้มาตรวจให้คะแนน

3.2 หาค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามบรรยาภาคในกรอบครัว โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ เท่ากับ .83

ตอนที่ 3 แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์

1. แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยนำมาจาก แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของ ญาดา หลาวเพชร (2544 : 143-144) ซึ่งเป็นแนวคิดตามนิยามปฏิบัติการ เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ตามองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน โดยแบ่งเป็น ความสามารถส่วนบุคคล (Personal Competence) 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ความสามารถในการควบคุมตน การจงใจตนเองและความสามารถทางสังคม (Social Competence) 2 ด้านคือ ความสามารถในการหยั่งรู้ความรู้สึก และความต้องการของผู้อื่น และด้านทักษะสังคม ซึ่งแต่ละด้านประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยๆ 25 องค์ประกอบตามแนวคิดของ แดเนียล โกลแมน (Daniel Gloeman.1998) ข้อคำถามเป็นแบบมาตราวัดความรู้สึก ข้อมูลทางจิตอารมณ์ (Affective Domain) ประกอบด้วยข้อคำถามในลักษณะการรายงานตนเอง (Self Report)

แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยข้อคำถามด้านบวก มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ซึ่งเป็นพฤติกรรมการแสดงออกถึงความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ตอบจำนวน 25 ข้อ ได้แก่

1. การตระหนักรู้ในตนเอง	จำนวน 3 ข้อ	ข้อที่ 1 - 3
2. ความสามารถในการควบคุมตนเอง	จำนวน 5 ข้อ	ข้อที่ 4 - 8
3. การจงใจตนเอง	จำนวน 4 ข้อ	ข้อที่ 9 - 12
4. ความสามารถในการหยั่งรู้ความรู้สึก และความต้องการของผู้อื่น	จำนวน 5 ข้อ	ข้อที่ 13 - 17
5. ทักษะทางสังคม	จำนวน 8 ข้อ	ข้อที่ 18 - 25

2. ตัวอย่างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ข้อที่	ข้อคำถาม	จริงมากที่สุด	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง
0	การตระหนักรู้ในตนเอง ฉันสามารถบอกได้ถึงอารมณ์ที่ฉันประสบอยู่					
00	ความสามารถในการควบคุมตนเอง เมื่อฉันเครียด ฉันสามารถผ่อนคลายได้โดยเร็ว					
000	การจงใจตนเอง ฉันพยายามปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นเสมอ					
0000	ความสามารถในการหยั่งรู้ความรู้สึก และ ความต้องการของผู้อื่น ฉันสามารถรับรู้ความรู้สึกของเพื่อนจากการ สังเกตสีหน้าและท่าทาง					
00000	ทักษะทางสังคม ฉันสามารถเจรจาแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น ในกลุ่มได้					

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อคำถาม กำหนดการให้คะแนนดังนี้

จริงมากที่สุด	5	คะแนน
จริงมาก	4	คะแนน
ค่อนข้างจริง	3	คะแนน
จริงบางครั้ง	2	คะแนน
ไม่จริง	1	คะแนน

3. วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ผู้วิจัยได้ทดสอบคุณภาพของเครื่องมือโดย

3.1 นำแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของ ญาตา หลาวเพชร (2544) ไปทดสอบกับนักเรียน ที่มีคุณสมบัติคล้ายกลุ่มตัวอย่าง 50 คน และนำผลที่ได้มาตรวจให้คะแนน

3.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ เท่ากับ .88

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

1. แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูเป็น แบบสอบถามที่ผู้วิจัยนำมาจาก แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของ บุษกร คำคง (2542 : 121-123) จำนวน 30 ข้อ แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูที่นำมาศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งด้านบวก และด้านลบ มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 3 ระดับ ซึ่งเป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบ จำนวน 30 ข้อ ได้แก่

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	จำนวน 10 ข้อ	ข้อที่ 1 - 10
การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม	จำนวน 10 ข้อ	ข้อที่ 11 - 20
การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล	จำนวน 10 ข้อ	ข้อที่ 21 - 30

2. ตัวอย่างแบบวัดการอบรมเลี้ยงดู

ข้อที่	ข้อความ	ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	ไม่เคยทำเลย
0	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน พ่อแม่แสดงให้รู้ว่ารักฉันมาก			
00	การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม พ่อแม่คอยสอดส่องดูแลความประพฤติ ของฉันอย่างใกล้ชิด			
000	การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล พ่อแม่จะอธิบายถึงเหตุผลในการ ลงโทษ ฉันทุกครั้ง			

เกณฑ์การให้คะแนนกำหนดไว้ 2 กรณีคือ

กรณีที่ 1 ข้อคำถามมีความหมายด้านบวก กำหนดการให้คะแนนดังนี้

ถ้าตอบ “ ทำเป็นประจำ ”	3	คะแนน
ถ้าตอบ “ ทำเป็นบางครั้ง ”	2	คะแนน
ถ้าตอบ “ ไม่เคยทำเลย ”	1	คะแนน

กรณีที่ 2 ข้อคำถามมีความหมายด้านลบ กำหนดการให้คะแนนดังนี้

ถ้าตอบ “ ทำเป็นประจำ ”	1	คะแนน
ถ้าตอบ “ ทำเป็นบางครั้ง ”	2	คะแนน
ถ้าตอบ “ ไม่เคยทำเลย ”	3	คะแนน

การแปลความเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละด้าน

ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยรายข้อสูงกว่า 2.5 แสดงว่า ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หรือแบบควบคุม หรือแบบใช้เหตุผลมาก

ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยรายข้ออยู่ระหว่าง 1.5 ถึง 2.5 แสดงว่า ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หรือแบบควบคุม หรือแบบใช้เหตุผลเป็นบางครั้ง

ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยรายข้อต่ำกว่า 1.5 แสดงว่า ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หรือแบบควบคุม หรือแบบใช้เหตุผลน้อย

3. การหาคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู ผู้วิจัยได้ทดสอบคุณภาพของเครื่องมือโดย

3.1 นำแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของ บุษกร คำคง (2542) ไปทดสอบกับนักเรียนที่มีคุณสมบัติคล้ายกลุ่มตัวอย่าง 50 คน และนำผลที่ได้มาตรวจให้คะแนน

3.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ เท่ากับ .70

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ถึงผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล และขออนุญาตในการเก็บข้อมูล

2. ติดต่อกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียน เพื่อกำหนดวัน และเวลา ในการดำเนินการเก็บข้อมูล

3. นำแบบสอบถามทั้งหมดไปทดสอบกับนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยขอความอนุเคราะห์ให้ทางโรงเรียนดำเนินการเก็บข้อมูล

4. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ และนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ของเครื่องมือแต่ละตอน และนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

✓การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ทั้งหมดกระทำโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสันทนุ การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลกับความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson 's Product Moment Correlation
3. เปรียบเทียบความแตกต่างของความฉลาดทางอารมณ์ ระหว่างนักเรียนเพศชาย กับนักเรียนเพศหญิง โดยใช้สถิติ ที ทดสอบ (t-test)
4. เปรียบเทียบความแตกต่างของความฉลาดทางอารมณ์ ระหว่างนักเรียนที่มีขนาดของครอบครัวและบรรยากาศในครอบครัวต่างกันโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way ANOVA)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
- $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย
- SD แทน คะแนนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้ค่าที (t-Distribution)
- F แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้ค่าเอฟ (F-Distribution)
- P แทน ระดับความมีนัยสำคัญ
- df แทน ระดับขั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
- SS แทน ผลบวกของค่าความแปรปรวนยกกำลังสอง (Sum of Square)
- MS แทน ค่าคะแนนเฉลี่ยของผลรวมกำลังสองของค่าเบี่ยงเบน (Mean Square)
- r แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
- * แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- ** แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลความหมาย แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การเสนอค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ตามตัวแปรเพศ ขนาดของครอบครัว และการเสนอค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาระดับของบรรยากาศในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู

ตอนที่ 2 การเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู 3 แบบ ได้แก่ แบบรักสนับสนุน แบบควบคุม และแบบใช้เหตุผล กับความฉลาดทางอารมณ์

ตอนที่ 3 การเสนอผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ ตามตัวแปรเพศ ขนาดของครอบครัว และบรรยากาศในครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การเสนอค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ตามตัวแปรเพศ ขนาดของครอบครัว และการเสนอค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาระดับของบรรยากาศในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู

1.1 การเสนอค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ของตัวแปรเพศ ขนาดของครอบครัวของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ผลปรากฏดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวน (คน) และร้อยละของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรเพศ และ ขนาดของครอบครัว

ขนาดของครอบครัว	เพศ ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ครอบครัวบุตรหรือธิดาคนเดียว	29	11.6	34	13.6	63	25.2
ครอบครัวขนาดเล็ก	56	22.4	109	43.6	165	66.0
ครอบครัวขนาดใหญ่	5	2.0	17	6.8	22	8.8
รวม	90	36.0	160	64.0	250	100

จากตาราง 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีร้อยละ 64 โดยส่วนใหญ่มีครอบครัวขนาดเล็ก ร้อยละ 43.6 รองลงมาเป็นครอบครัวที่มีบุตรหรือธิดาคนเดียว ร้อยละ 13.6 และครอบครัวขนาดใหญ่มีจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 6.8 ส่วนในเพศชาย มีร้อยละ 36 โดยมีครอบครัวขนาดเล็ก ร้อยละ 22.4 ครอบครัวบุตรหรือธิดาคนเดียว ร้อยละ 11.6 และครอบครัวขนาดใหญ่ ร้อยละ 2.0

1.2 การเสนอค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาระดับของบรรยากาศในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของนักเรียนวัยรุ่น ผลปรากฏดังตาราง 2

ตาราง 2 การเสนอค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาระดับของบรรยากาศในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของนักเรียนวัยรุ่น จำนวน 250 คน

	$\bar{X}$	SD	คะแนนเฉลี่ยรายข้อ
บรรยากาศในครอบครัว	73.36	10.20	3.67
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	23.34	3.26	2.33
การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม	21.52	3.23	2.15
การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล	23.10	2.82	2.31

จากตาราง 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีบรรยากาศในครอบครัวดี (เกณฑ์คือ 3.67-5.00) มีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบควบคุม และแบบใช้เหตุผลเป็นบางครั้ง (เกณฑ์คือ 1.5-2.5)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล กับความฉลาดทางอารมณ์

2.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล กับความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1 ที่ว่า "นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์" ผลปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล กับความฉลาดทางอารมณ์

การอบรมเลี้ยงดู	ความฉลาดทางอารมณ์	P
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	.204**	.001
การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล	.112*	.038

*P < .05, **P < .01

จากตาราง 3 พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม กับความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2 ที่ว่า “นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์” ผลปรากฏดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม กับความฉลาดทางอารมณ์

	ความฉลาดทางอารมณ์	P
การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม	.124*	.025

*P < .05

จากตาราง 4 พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 3 การเสนอผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ ตามตัวแปรเพศ ขนาดของครอบครัว และบรรยากาศในครอบครัว

3.1 การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นเพศชาย และหญิง เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 3 ที่ว่า “นักเรียนวัยรุ่นเพศหญิงมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเพศชาย” ผลปรากฏดังตาราง 5

ตาราง 5 เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นเพศชาย และหญิง

เพศ	N	$\bar{X}$	SD	t	P
ชาย	90	88.28	11.62	-3.6	.36
หญิง	160	88.86	12.94		

จากตาราง 5 พบว่า นักเรียนวัยรุ่นเพศชาย และหญิง มีความฉลาดทางอารมณ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.2 การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น ที่มีขนาดของครอบครัว ต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 4 ที่ว่า “นักเรียนวัยรุ่นที่มีขนาดของครอบครัวต่างกัน มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน” ผลปรากฏดังตาราง 6 และ 7

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น ที่มีขนาดของครอบครัวต่างกัน

ขนาดของครอบครัว	N	$\bar{X}$	SD
ครอบครัวบุตรหรือธิดาคนเดียว	63	87.43	10.75
ครอบครัวขนาดเล็ก	165	89.05	12.99
ครอบครัวขนาดใหญ่	22	89.18	13.27

จากตาราง 6 พบว่านักเรียนวัยรุ่นที่มีครอบครัวขนาดใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์มากที่สุด 89.18 รองลงมาเป็นครอบครัวขนาดเล็ก มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 89.05 และคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด 87.43 คือ ครอบครัวที่มีบุตรหรือธิดาคนเดียว

ตาราง 7 เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มีขนาดของครอบครัวต่างกัน

แหล่งของความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	2	126.41	63.21	.41	.67
ภายในกลุ่ม	247	38520.31	155.95		
รวม	249	38646.72			

จากตาราง 7 พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีขนาดของครอบครัวต่างกัน มีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.3 การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนวันรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกันเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 5 ที่ว่า “นักเรียนวันรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกัน มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน” ผลปรากฏดังตาราง 8, 9 และ 10

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวันรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกัน

บรรยากาศในครอบครัว	N	$\bar{x}$	SD
บรรยากาศในครอบครัวไม่ดี	4	74.50	5.45
บรรยากาศในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง	107	85.61	12.55
บรรยากาศในครอบครัวดี	139	91.40	11.74

จากตาราง 8 พบว่านักเรียนวันรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวดี มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์มากที่สุด 91.40 รองลงมา คือ บรรยากาศในครอบครัวที่อยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 85.61 และคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด 74.50 คือ บรรยากาศในครอบครัวไม่ดี

ตาราง 9 เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวันรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกัน

แหล่งของความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	2	2844.77	1422.39	9.81**	.000
ภายในกลุ่ม	247	35801.95	144.95		
รวม	249	38646.72			

**P < .01

จากตาราง 9 พบว่า นักเรียนวันรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกัน มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ และได้นำผลการวิเคราะห์ไป เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe) ผลปรากฏดังตาราง 10

จากตาราง 10 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่

บรรยากาศในครอบครัว	$\bar{X}$	บรรยากาศในครอบครัวไม่ดี	บรรยากาศในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง	บรรยากาศในครอบครัวดี
		74.50	85.61	91.40
บรรยากาศในครอบครัวไม่ดี	74.50	-	11.11	16.90*
บรรยากาศในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง	85.61	-	-	5.80*
บรรยากาศในครอบครัวดี	91.40	-	-	-

*P < .05

จากตาราง 10 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวเป็นรายคู่พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวไม่ดีกับนักเรียนวัยรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวดี และนักเรียนวัยรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางกับนักเรียนวัยรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวดี มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นตอนต้น ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์กับตัวแปร เพศ ขนาดของครอบครัว และบรรยากาศในครอบครัวของเด็กวัยรุ่นตอนต้นที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร

สมมุติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์
2. นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์
3. นักเรียนวัยรุ่นเพศหญิงมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเพศชาย
4. นักเรียนวัยรุ่นที่มีขนาดของครอบครัวต่างกัน มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน
5. นักเรียนวัยรุ่นที่มีบรรยากาศครอบครัวต่างกัน มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ นักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในกรุงเทพมหานคร
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ นักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) จำนวน 250 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้แบ่งเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียนตามตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ เพศ และ ขนาดของครอบครัว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมีคำตอบให้เลือก (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยนำมาจากแบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัวของ วจิราภรณ์ ไชยรัตน์ (2539 : 104-106) จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' s Coefficient Alpha) ทั้งฉบับเท่ากับ .83

ตอนที่ 3 แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยนำมาจาก แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ของ ญาดา หลาวเพชร (2544 : 143-144) ซึ่งเป็นแนวคิดตามนิยามปฏิบัติการ เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ตามองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน โดยแบ่งเป็น ความสามารถส่วนบุคคล (Personal Competence) 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ความสามารถในการควบคุมตน การรู้จักตนเอง และความสามารถทางสังคม (Social Competence) 2 ด้าน คือ ความสามารถในการหยั่งรู้ความรู้สึก และความต้องการของผู้อื่น และด้านทักษะสังคม ซึ่งแต่ละด้านประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยๆ 25 องค์ประกอบตามแนวคิดของแดเนียล โกลแมน (Daniel Gloeman. 1998) ข้อคำถามเป็นแบบมาตราวัดความรู้สึก ข้อมูลทางจิตอารมณ์ (Affective Domain) ประกอบด้วยข้อคำถามในลักษณะการ รายงานตนเอง (Self Report) มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ซึ่งเป็นพฤติกรรม การแสดงออกถึง ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ตอบจำนวน 25 ข้อ มีความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' s Coefficient Alpha) ทั้งฉบับเท่ากับ .88

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยนำมาจากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของ บุษกร คำคง (2542 : 121-123) จำนวน 30 ข้อ แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูที่นำมาศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 3 ระดับ ซึ่งเป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบ จำนวน 30 ข้อ มีความเชื่อมั่น โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' s Coefficient Alpha) ทั้งฉบับเท่ากับ .70

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อกับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อขอหนังสือราชการ ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง นำแบบสอบถามไปทดสอบกับนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยขอความอนุเคราะห์ให้ทางโรงเรียนดำเนินการเก็บข้อมูล ในช่วงเดือน กรกฎาคม ถึงเดือน สิงหาคม

พ.ศ. 2546 และนำแบบสอบถามทั้งหมดมาคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ นำมาตรวจให้คะแนน และนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. หาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลกับความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson 's Product Moment Correlation
3. เปรียบเทียบความแตกต่างของความฉลาดทางอารมณ์ ระหว่างนักเรียนเพศชาย กับนักเรียนเพศหญิง โดยใช้สถิติ ที ทดสอบ (t-test)
4. เปรียบเทียบความแตกต่าง ของความฉลาดทางอารมณ์ ระหว่างนักเรียนที่มีขนาดของครอบครัว และบรรยากาศในครอบครัวต่างกันโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way ANOVA)

✓สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่าง การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล และ แบบควบคุมกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นตอนต้น ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร เป็นดังนี้
 - 1.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และแบบใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสนับสนุนสมมุติฐาน
 - 1.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งไว้
2. ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์กับตัวแปร เพศ ขนาดของครอบครัว และบรรยากาศในครอบครัวของเด็กวัยรุ่นตอนต้นที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานครเป็นดังนี้
 - 2.1 นักเรียนวัยรุ่นเพศชาย และเพศหญิงมีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งไว้
 - 2.2 นักเรียนวัยรุ่นที่มีขนาดครอบครัว มีบุตรหรือธิดาคนเดียว ครอบครัวขนาดเล็ก และครอบครัวขนาดใหญ่ มีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งไว้

2.3 นักเรียนวัยรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกัน จะมีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่า ที่นักเรียนวัยรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวดี มีแนวโน้มค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีบรรยากาศในครอบครัวปานกลาง และบรรยากาศในครอบครัวไม่ดี

อภิปรายผล

การศึกษาผลของการอบรมเลี้ยงดู และบรรยากาศในครอบครัว ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในกรุงเทพมหานคร มีข้อค้นพบและการอภิปรายผลโดยผู้วิจัยได้แยกอภิปรายตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล และแบบควบคุม กับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นตอนต้น ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร

1.1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ ซึ่งสนับสนุนสมมุติฐาน ข้อที่ 1 ทั้งนี้เนื่องจากพ่อแม่มีแนวโน้มว่าเป็นบุคคลแรก และเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยให้เด็กมีการพัฒนาด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดา มารดาปฏิบัติต่อเด็กโดยการแสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขของบุตร มีความใกล้ชิดทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับบุตร (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2528 : 15 ; อ้างอิงจาก Sear, Maccoby and Levin. 1957) ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล เป็นลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่บิดา มารดาให้ความอบอุ่นปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจ หรือเข้มงวดมากเกินไป ให้คำแนะนำ สั่งสอนต่างๆ ส่งผลให้เด็กมีอิสระในการคิด ตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. 2520 : 17) ทั้งนี้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล ถือเป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งครอบครัวที่มีบรรยากาศ แบบประชาธิปไตย คือการที่สมาชิกยอมรับนับถือความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เด็กจะได้รับการส่งเสริมให้แสดงความคิดเห็น และมีความสามารถอย่างเต็มที่ภายใต้กรอบและกฎเกณฑ์ที่ตกลงร่วมกันไว้ ทำให้มีโอกาส เรียนรู้และพัฒนาการคิดของตนได้ (จรรยา สุวรรณทัต. 2531) การอบรมเลี้ยงดูรูปแบบนี้จะพบในบุตรที่มีความรับผิดชอบสูง เด็กสามารถต้านทานสิ่งยั่วยุจิตใจ เมื่อทำความผิดก็ยอมรับผิดรู้สึกละอายใจในการทำผิด ทำให้มีความก้าวร้าวน้อยลง และให้ความร่วมมือกับผู้อื่นสูง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2528 : 5 ; อ้างอิงจาก Hoffman.1963 ; Becher.1964.) ซึ่งจากการวิจัยพบว่าการใช้เหตุผลกับเด็ก เป็นการแสดงอาการของความรัก การยอมรับ และการสนับสนุนเด็กอย่างชัดเจน (บุษกร คำคง. 2542 : 54 ; อ้างอิงจาก Hower. 1980 .) ซึ่งสอดคล้องกับ ครอนบัค (Cronbach. 1963) ที่ได้กล่าวถึงทัศนคติและวิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ที่มีผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของบุตร

พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้เหตุผล จะส่งเสริมให้บุตรเกิดความต้องการรู้ อยากเห็น แรงให้บุตรมีความเป็นอิสระ สามารถช่วยตนเองได้ มีความเป็นตัวของตัวเอง มีอารมณ์ผ่อนคลาย เกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ง่ายและรวดเร็ว สามารถส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาได้ ซึ่งสอดคล้องกับ มัสเสน และคณะ (สามารถ อุทปา. 2544 : 59 ; อ้างอิงจาก Mussen et.al. 1969) ได้ศึกษาถึงผลของการอบรมเลี้ยงดูกับบรรยากาศในครอบครัว พบว่า บิดามารดา ที่ตามใจเด็กอย่างมีเหตุผล คือปล่อยให้เด็กมีโอกาสเป็นอิสระในการช่วยเหลือตนเอง สนองความต้องการในด้านความต้องการรู้ อยากเห็น จะทำให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าพูด กล้าแสดงออก ฟังตนเอง และสามารถเผชิญชีวิตโดยไม่วิตกกังวล มีความเชื่อมั่นในตนเอง และสอดคล้องกับ อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ์ (2535 : 58) ได้ทำการวิจัยเรื่ององค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น พบว่า การอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของนักเรียนวัยรุ่นแบบรักษานับสนุน และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น การอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อการปรับตัว ของเด็กอย่างมาก การอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความอบอุ่น พ่อแม่มีความเข้าใจ รักสนับสนุน ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ จะทำให้เด็กมีการปรับตัวได้ดี และมีปัญหาน้อยกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ถูกทอดทิ้ง และจากเหตุผลข้างต้นจึงสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้รับ พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักษานับสนุน และแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์

1.2 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สนับสนุนสมมุติฐานข้อที่ 2 ซึ่งรูปแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดา มารดาควบคุมบังคับ ออกคำสั่งให้เด็กทำตาม โดยคอยตรวจตราอย่างใกล้ชิดว่าเด็กจะทำตามที่ต้องการหรือไม่ ถ้าเด็กไม่ทำตามก็จะถูกลงโทษ ในการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากหรือน้อยจะส่งผลต่อจิตใจเด็กแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับอายุ และเพศ จากการศึกษาวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากจะมีประโยชน์ต่อเด็กเล็กจนถึงวัยรุ่นตอนต้นและมีประโยชน์ต่อเด็กผู้หญิงมากกว่าเด็กผู้ชาย (บุษกร ดำคง. 2542 : 52 ; อ้างอิงจาก Baumrind.1966 ; Baumrind and Black.1967) เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และคณะ (บุษกร ดำคง. 2542 : 52 ; อ้างอิงมาจาก ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และคณะ. 2524) ที่พบว่าวัยรุ่นตอนต้นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก จะเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สัมมาคารวะ เอื้อเฟื้อ กตัญญู และยึดเรื่องบาปบุญมากกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ เป็นเด็กนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ และเพศที่ยังต้องการให้บิดามารดาดูแลอย่างใกล้ชิดทำให้เด็กรู้สึกว่ามีบิดามารดาให้ความรักความอบอุ่น และเกิดความรู้สึกปลอดภัย จากเหตุผลดังกล่าวจึงสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้รับ พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการ อบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์

2. ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์กับตัวแปร เพศ ขนาดของครอบครัว และ บรรยากาศในครอบครัวของเด็กวัยรุ่นตอนต้นที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร

2.1 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนวัยรุ่นเพศชาย และเพศหญิง มีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สนับสนุนสมมุติฐานข้อที่ 3 และมีความขัดแย้งกับการศึกษาของ ชูทาร์โซ (ลักษณะ แพทยนันท์. 2542 ; อ้างอิงจาก Sutarso. 1998) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศกับความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มตัวอย่างอายุ 17-54 ปี โดยใช้แบบประเมิน EQ-I พบว่าเพศหญิงจะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเพศชาย ซึ่งเป็นผลการวิจัยที่ศึกษาในต่างประเทศ มีความแตกต่างกันในระดับอายุ ความแตกต่างด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม โกลแมน (Goleman. 1998 : 7) กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ว่าเกิดจากการเรียนรู้ ระดับประสบการณ์ ของบุคคล สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เพิ่มขึ้นได้จากองค์ประกอบหลายๆ อย่าง เช่น ครอบครัว โรงเรียน ภาวะแวดล้อม วัฒนธรรม คอสเมอร์เรอร์ (ลักษณะ แพทยนันท์. 2542 : 4 ; อ้างอิงจาก Klausmerer. 1985) กล่าวว่าในช่วงของการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น จะทำให้เกิดการสั่งสม บุคลิกภาพ ซึ่งนำไปสู่การปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง มีอัตมโนทัศน์ทางบวก รู้จัก ควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีคุณสมบัติที่เป็นประโยชน์ ต่อบุคคลและสังคมด้วย โดยเฉพาะหลักสูตรของการศึกษาในปัจจุบัน มุ่งพัฒนาผู้เรียนในลักษณะ องค์กรรวมให้มีความสมดุลทั้งด้าน จิตใจ ร่างกาย ปัญญา และสังคม ในทุกช่วงชั้นของการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันเด็กวัยรุ่นทั้งชายและหญิงมีความสามารถที่จะพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ได้ในระดับ ที่เหมือนกัน (Goleman. 1998 : 240) จึงมีผลทำให้ความฉลาดทางอารมณ์ในเพศชาย และเพศ หญิงไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ สมศรี บุญอรุณรักษา (2539 : 69) ได้ศึกษาการปรับตัวของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเครือคาทอลิก พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมี การปรับตัวไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณุชนา เอื้อสิริมนต์ (2544 : 78) ศึกษา ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารงานธุรกิจประกันชีวิตกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารระดับส่วนขึ้นไป จากบริษัทประกันชีวิตในกรุงเทพ ฯ จำนวน 249 คน พบว่า เพศหญิง และเพศชายมีความฉลาดทาง อารมณ์โดยรวมไม่แตกต่าง จากเหตุผลดังกล่าวจึงสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้รับ พบว่า นักเรียน วัยรุ่น เพศชายและเพศหญิงมีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนวัยรุ่นที่มีขนาดของครอบครัวต่างกัน จะมีความ ฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สนับสนุนสมมุติฐานข้อที่ 4 เนื่องจากในแต่ละครอบครัวย่อม ประกอบด้วยสมาชิกที่แตกต่างกัน สมาชิกแต่ละคนเหล่านี้ ก็มีส่วนในการพัฒนาบุคลิกภาพของ สมาชิกคนอื่นๆ ภายในครอบครัวเดียวกัน ครอบครัวยิ่งใหญ่มาสมาชิกยิ่งมีความเกี่ยวข้องกันมาก ขึ้น บางครอบครัวยอมรับผู้ชายมากกว่าผู้หญิงและยอมรับผู้ชายเป็นใหญ่ในครอบครัวบางครอบครัว ก็ยกผู้หญิงให้เป็นใหญ่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ของบุคคล ภายในครอบครัวนั้น นอกจากสมาชิกภายในครอบครัวแล้ว บางครอบครัวยังมีญาติหรือคนรับจ้าง มาอาศัยอยู่ด้วย ทำให้ขนาดของครอบครัวใหญ่ขึ้นอีก บุคคลเหล่านี้ต่างมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโต

ของเด็กทั้งนั้น เพราะบางครั้งพ่อแม่อาจจะไม่ใช้บทบาทในการเป็นพ่อแม่ที่สมบูรณ์ โดยปล่อยให้ลูก อยู่ในความดูแลของ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติพี่น้อง หรือคนเลี้ยงเด็ก ซึ่งจะทำให้บุคลิกภาพของเด็ก เปลี่ยนไปตามคนเลี้ยงดูได้ จากเหตุผลดังกล่าวจึงสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้รับ พบว่า นักเรียน วิทยาลัย ที่มีขนาดของครอบครัวต่างกันจะมีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนวิทยาลัยที่มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกัน จะมีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสนับสนุนสมมุติฐานข้อที่ 5 โดยนักเรียนที่อยู่ในบรรยากาศในครอบครัวดี จะมีการปรับตัวทางอารมณ์ดีกว่า นักเรียนที่อยู่ในบรรยากาศในครอบครัวปานกลาง และบรรยากาศในครอบครัวไม่ดี ทั้งนี้เพราะว่าบรรยากาศในครอบครัวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการของเด็ก เด็กที่โชคดี และเกิดมาอยู่ท่ามกลาง สิ่งแวดล้อมของครอบครัวที่ร่มเย็นเป็นสุขตั้งแต่ทารกจนกระทั่งเติบโตย่อมมีบุคลิกภาพที่ดีงามและสามารถปรับตัวได้ มีชีวิตที่เป็นสุข ซึ่งสอดคล้องกับ เฮอร์ลอค (วจิราภรณ์ ไชยรัตน์. 2539 : 84 ; อ้างอิงจาก Hurlock. 1964 : 661) ที่กล่าวว่าบิดามารดาที่ยอมรับเด็ก คือให้ความรักความสนใจ และสร้างความอบอุ่นที่เกิดขึ้นในบ้าน จะทำให้เด็กมีอารมณ์มั่นคง ร่าเริง สามารถเผชิญชีวิต มีความมั่นใจ และปรับตัวทางอารมณ์ได้ดี นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ นวลศิริ เปาโรหิตย์ และคณะ (วจิราภรณ์ ไชยรัตน์. 2539 : 37 ; อ้างอิงจาก นวลศิริ เปาโรหิตย์ และคณะ. 2520 : 197) ที่กล่าวว่าประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากทางบ้านเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ และการปรับตัวของเด็ก เด็กจะนำเอาสิ่งต่างๆ ที่ตนได้พบเห็นมาวิจารณ์ และมาทำความเข้าใจกับบิดามารดาของเขาที่บ้าน หากเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศดี เด็กจะมีความรู้สึกดี และสามารถปรับตัวได้ดี และยังสอดคล้องกับ จรรยา สุวรรณหัต (วจิราภรณ์ ไชยรัตน์. 2539 : 37 ; อ้างอิงจาก จรรยา สุวรรณหัต. 2523 : 408) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวสัมพันธ์ โดยกล่าวถึงการปรับตัวไว้ว่า เด็กจะมีความสุขและปรับตัวได้ดีเมื่ออยู่ในครอบครัวที่บิดามารดาให้ความอบอุ่น ให้มีอิสระเสรี และให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเองภายในขอบเขตที่สมควรและมีเหตุผล จากเหตุผลดังกล่าวจึงสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้รับ พบว่า นักเรียนวิทยาลัย ที่มีในบรรยากาศครอบครัวต่างกันจะมีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไปสำหรับบิดามารดา

ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อ บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ วิทยาลัยตอนต้น ให้ตระหนักถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมกับเด็ก ให้เขามีอิสระในการคิด การตัดสินใจ หรือกระทำการสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองในขอบเขตที่ถูกต้องเหมาะสม ไม่ควบคุมเกินไป หรือให้ความช่วยเหลือทุกสิ่งทุกอย่างเกินไป บิดามารดาควรคำนึงถึงพัฒนาการในแต่ละช่วงอายุและเพศ ตอบสนองตามความต้องการ ทางกาย และจิตใจ อย่างเหมาะสม เมื่อเด็กอยู่ในบรรยากาศครอบครัว ที่เต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่น ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และเติบโตมาจากครอบครัวที่มีพื้นฐาน

ความรักและความเข้าใจที่ดี บิดามารดา หรือผู้ปกครองปูพื้นฐานการควบคุมอารมณ์ ทำให้เด็กไว้วางใจ ย่อมทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว มองโลกในแง่ดี และมีความมั่นใจในตนเอง ทำให้มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้พวกเขา เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับสังคม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอื่นอีก เช่น นักเรียนประถมศึกษา อุดมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบผลการให้เครื่องมือ เพื่อพัฒนาเครื่องมือ และได้แนวคิดในการอบรมเลี้ยงดูของ บิดามารดากับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่หลากหลายมากขึ้น
2. เนื่องจากการศึกษาค้างนี้กำหนดพื้นที่เฉพาะในกรุงเทพมหานครเพื่อที่จะให้การศึกษา มีขอบเขตกว้าง ควรจะมีการศึกษาเปรียบเทียบกันระหว่างในเมือง และชนบท ซึ่งมีสภาพแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกัน และน่าจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่แตกต่างกันด้วย
3. ความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวแปรใหม่ ซึ่งในวงการการศึกษาเริ่มให้ความสำคัญ แต่เนื่องจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีน้อย จึงควรจะศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ กับตัวแปรอื่น เพื่อขยายความรู้ความเข้าใจเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิตติศักดิ์ เชื้ออาษา. (2536). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมบางประการกับบุคลิกภาพ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- กุลวรรณ วิทยาวงศ์รุจิ. (2526). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว.
ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- กรมสุขภาพจิต. (2543). เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปีเรื่องสุขภาพจิตดีด้วยอีคิว.
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จอม ชุ่มช่วย. (2540, กรกฎาคม). " ความฉลาดทางอารมณ์. "วารสารการศึกษาปฐมวัย.1(3) : 57.
- จินตนา หมู่ผึ้ง. (2525). การอบรมเลี้ยงดูเด็ก. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- จิระ จีงเจริญศิลป์. (2525). คำนิยมในการคบเพื่อนต่างเพศในแหล่งเสื่อมโทรม คลองเตย. ปรินญา
ณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จุมจินต์ สลัดทุกข์. (2543). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จงจรัส แจ่มจันทร์. (2524). การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ในจังหวัดนนทบุรี. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม.(วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- โณมสมร เหลือโกศล.(2531). คำนิยมพื้นฐานเรื่องการพึ่งตนเองกับการอบรมเลี้ยงดู.ปรินญาสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ชวนจิตร ฐะทอง. (2544). เชาวปัญญา เชาวอารมณ์ และความสามารถในการเผชิญ และฟันฝ่า
อุปสรรคที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกขายในธุรกิจ สรรพสินค้าในเขตกรุงเทพ
มหานคร. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม (วิชาเอกจิตวิทยาอุตสาหกรรม และองค์กร). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ชนิกา ตูจินดา. (2541). " เลี้ยงลูกตามลำพัง." รักลูก. 17(180) : 71-74.
- ชนันภรณ์ ลักษมีพิเชษฐ์. (2545). การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์
กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- ✓ ชัยวัฒน์ คุประตกุล. มัทศจรรย์แห่งชีวิต 20. สารคดี 15(170) : 16-167 (2542 ก)., มัทศจรรย์แห่งชีวิต 21. สารคดี 15(171) : 173-174.(2542 ข)., มัทศจรรย์แห่งชีวิต 22. สารคดี 15(172) : 164 - 165. (2542 ค)., มัทศจรรย์แห่งชีวิต 23. สารคดี 15(173) : 170-172.
- ✗ ญาดา หลาวเพชร. (2544). บทบาทของบิดา บทบาทของมารดา กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร.ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ณัชชา เอื้อสิริมนต์. (2544). เชาว์อารมณ์ของผู้นำในวงการธุรกิจ ประกันชีวิต. ปริญญานิพนธ์
ศศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาอุตสาหกรรม และองค์กร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉิม. (2520). รายงานการวิจัยจริยธรรมของ
เยาวชนไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน,อรพินทร์ ชูชม และงามตา วณิชานนท์. (2528). ปัจจัยทางนิเวศน์เกี่ยวกับ
การเลี้ยงดู. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- ถนอมศรี อินทนนท์. (2530). การศึกษาสุขภาพจิตและพฤติกรรมกล้าแสดงออกของวัยรุ่นที่อยู่ใน
สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน.ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ทศพร ประเสริฐสุข. (2542). EQ (Emotional Intelligence) : ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับ
ความสำเร็จในชีวิต. เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการ สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย
ไทย กรุงเทพฯ.
- (2543). ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา. พฤติกรรมศาสตร์. 5(1)
: 19-35.
- ทัศนากัญญา. (2528). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลกับความเชื่ออำนาจ
ภายในตัวเองของเด็กวัยรุ่นไทย. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ✗ เทอดศักดิ์ เดชคง. (2542). จากความฉลาดทางอารมณ์สู่สติปัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์มติชน.
- นนุช โรจนเลิศ. (2533). การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเองของนักเรียนวัยรุ่น.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ถ่ายเอกสาร.

นันทา แท่นธานี. (2534). การศึกษาตัวแปรบางประการ ที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาของเด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพฯ. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

นันทนา วงษ์อินทร์. (2542). การพัฒนาอารมณ์. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย.

นัยพินิจ คชภักดี. (27 มิถุนายน 2542). ปลุกพ่อแม่รู้จักพัฒนาอีคิวเด็กไทย. ไทยรัฐ.

นิตยา คชภักดี. (2542). เด็กไทยยุคใหม่กับความฉลาดทางอารมณ์. เอกสารอบรมยุทธศาสตร์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กไทยในยามวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม. สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ.

..... (2542). " EQ กับความสำเร็จในชีวิต ". Life & Family. หน้า 109-112.

นิมิต ศัลยา. (2541). " ครอบครัวอารมณ์ร้าย ". รักลูก 16 (192) : 128-129.

นิลวรรณ ศิริอังกุล. (2535). สุขภาพจิตของนักเรียนในชุมชนแออัดเขตห้วยขวางกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.

บุษกร คำคง. (2542). ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดวิจารณ์ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6.ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

ประชัน จันทรสุข. (2544). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาว์อารมณ์กับความสามารถในการ ปฏิบัติการพยาบาล จิตเวชของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี. ปรินญา นินพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

ประสาธ อิศรปริดา. (2523). จิตวิทยาวัยรุ่น .กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้ว.

ปนัดดา พังงา. (2537). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู นิสัยในการเรียน และแบบการคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญาณินพนธ์ ศศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา). ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปาริชาติ แสงพานิช (2545). การศึกษาเปรียบเทียบความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ และประสิทธิ ภาพในการทำงาน ของกลุ่มแรงงานเด็กที่เข้าร่วม และไม่เข้าร่วมทำกิจกรรมในสโมสร แรงงานเด็ก.ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2530). สุขภาพจิตเบื้องต้น.กรุงเทพฯ : บัณฑิตการพิมพ์.

พวงสร้อย วรกุล. (2522). การศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดสงขลา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

พรรณีภา ม่วงคราม. (2537). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูกับการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนสังกัดกรมอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา). ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.

✧ พระราชวรมูณี (ประยูร ชมมจิตโต). (2542, สิงหาคม). " อธิคุณในพระพุทธศาสนา " วารสารพุทธปริทัศน์. 5(1).

ไพเราะ เลิศวิราม. (2544). วุฒิกวาระทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (วิชาเอกพัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

มัลลวีร์ อุดลวัฒน์ศิริ และ วริศรา ศรีสวัสดิ์. (2538). รายงานการวิจัยเรื่องปัญหาการปรับตัวและวิธีแก้ไขของนักเรียนประถมศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มาริสา รัฐปัดย์. (2532). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

รัชนิกร เทรษฐโร. (2532). โครงสร้างวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ลักขณา แพทยานันท์. (2542). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคมและความผาสุกทางจิตวิญญาณ กับเชื้ออารมณ์ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกการพยาบาลศึกษา). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

วรรณดา ทองนุ้ย. (2523). การวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

วรรณดี หมู่เย็น. (2544). รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

วันเพ็ญ บุญประกอบ. (2543). " ความรักความผูกพันของครอบครัวในยุค 2000. " สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. 45(1) : 11-16.

วันเพ็ญ พิตาลพงศ์ และคณะ. (2526). การศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดู พัฒนาการทางด้านร่างกายและความพร้อมทางการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพฯ. รายงานการวิจัยฉบับที่ 29 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

วันเพ็ญ พิตาลพงศ์. (2541). " จะพัฒนาสมองลูกอย่างไร. " รักลูก. : 68-71.

วจิราภรณ์ ไชยรัตน์. (2539). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เขตคลองเตย สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

วราภรณ์ พันพงศ์. (2539). ไอคิวและอีคิวตัวใดวัดความสำเร็จในชีวิต. ว.วิชาการ. 14(157) : 41-47.

วิเชียร ทองนุช. (2521). การเปรียบเทียบการคิดให้เหตุผลตามหลักการอนุรักษ์ และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ นักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดู และภูมิหลังทางสังคมต่างกัน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

✓ วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2542). ดัชนีวัดความสุขความสำเร็จในชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัทเอกซเปอร์เน็ทจำกัด.

สมศรี บุญอรุณรักษา. (2539). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเครือคาทอลิก. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

สมาน กำเนิด. (2520). การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อการปรับตัวของเด็ก. ปรินูญานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

สามารถ อุทปา. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจในอาชีพตามแนวทฤษฎีของฮอลแลนด์ กับความเจริญส่วนบุคคล และการอบรมเลี้ยงดู ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ อำเภอพยุหะคีรี จ.พิจิตร จังหวัดมหาสารคาม. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.

สุรางค์ จันทน์เอม. (2520). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต.

สุรีย์ เหล็กขำ. (2535). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเด็ก ปัจจัยด้านครอบครัว และวิธีการอบรมเลี้ยงดู และการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กโรคหัวใจรั่วมาติค. วิทยานิพนธ์ ปรินูญาพยาบาลศาสตร์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.

สุวรรณี ทองรัมย์กุล. (2539). การอบรมเลี้ยงดู การส่งเสริมประสบการณ์ทางสังคมจากครอบครัว และลักษณะทางชีวสังคมที่มีผลต่อความสามารถ ในการหยั่งลึกทางสังคมของเด็กก่อนวัยรุ่น (10-12 ปี). ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

สุจินดา ใจขาน. (2529). ความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูกับความก้าวร้าว : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา คหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2541). แผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544).

สำราญ ประไพศรีศรี. (2544). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านการเรียนในระบบไตรภาคของ
นักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
(วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
ถ่ายเอกสาร.

อ้อมจิต แป้นศรี. (2544). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อชาวอาร์มณของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัย
นเรศวร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกวิจัย และพัฒนาการศึกษา). พิษณุโลก :
มหาวิทยาลัย นเรศวร.

อรนุช ฐริสังข์. (2542). อิทธิพลของปัจจัยทางครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อการตัดสินใจ
เลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 .ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอก
จิตวิทยา ให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย รามคำแหง.ถ่ายเอกสาร.

อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ. (2535). องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียน
วัยรุ่น. รายงานการวิจัยฉบับที่ 48. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ : ปรินญา
ณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

อัจฉรา สุขารม. (2542). " EQ กับการอบรมเลี้ยงดู. " พฤติกรรมศาสตร์. 5 (1) : 1-6.

อัญชลี หนักแน่น. (2537). การเปรียบเทียบมโนภาพแห่งตน การอบรมเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อม
ของโรงเรียนระหว่าง นักเรียนที่มีพฤติกรรมผิวนัย และนักเรียนที่มีพฤติกรรมอยู่ในวินัย
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Cooper, R.K. and A. Sawaf. (1997). *Executive EQ Intelligence in leadership and
Organization*. New York : Grosset / Put nam.

Erickson, E. H. (1959). *Childhood and Society*. New York : Norton.

Gabriel, J. (1968). *Children Growing VP*. London : University of London.

Goleman, D. (1995). *Working with Emotional Intelligence*. New York : Bantam Books.

..... (1998). *Working with Emotional Intelligence*. New York : Bantam Books.

Homepage [http :egi.org / signs.htm](http://egi.org/signs.htm).

Kakkar, S.S. (1968, May). " Adjustment and Self-Acceptance, " The Psychology and
Abstract. 42 : 706.

Martines-Pons, M. (1998-1999). *Parental inducement of emotional intelligence,
Imagination, Cognition & Personality*. 18 (1) : 3-23.

Mayer, John D. and Peter, Salovey. (1994). *Emotional Development and Emotion
Intelligence*. New York : Basic Book.

..... (1997). *What 's your Emotion Intelligence Qoutient ?* In P. Salovey &

- D. Sluyter (EDS) *Emotional Development and Emotion Intelligence Education Implication*. New York : Basic Book.
- Shapiro, L.E. Z (1997). *How to Raise a Child with a Hight EQ : A Parents' Guide to Emotional Intelligence*. New York : Harpen Collins Publisher.
- Sternberg, R.J. (1997). *Successful Intelligence : Now Practical and Creative. Intelligence Determine Success in Life*. New York : Simon and Schuster , 1997.
- Tapia, M. L (1998). "A Study of Relationships of the Emotion Intelligence Inventory (*Intelligence Test*)," Dissertation Thesis, Ph.D (Education, Tests and Measurements).The University of Alabama.
- Wagner, R.K. and Sternberg R.J. (1985). " *Practical Intelligence in Real-World Pursuits : The Role of Tacit Knowledge*," Journal of Personality and Social Psychology.
- Weisinger, H. (1998). *Emotional Intelligence at work : The Untapped Edge for Success*. San Francisco : Jassey – Bass.

ภาคผนวก

หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

ที่ ทม 1012/ 5417

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๗ กรกฎาคม 2546

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม และแบบทดสอบ

เนื่องด้วย นางสาวจิราภรณ์ มอนเต้ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์ เรื่อง "ความฉลาดทางอารมณ์ การอบรมเลี้ยงดู และบรรยากาศในครอบครัว ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในกรุงเทพมหานคร" โดยมี อาจารย์สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตอบแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูและบรรยากาศในครอบครัว และแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ ในระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวจิราภรณ์ มอนเต้ ได้เก็บข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภภรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 02-7118354 มือถือ 09-7766383

ที่ ทม 1012/ 5416

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๗ กรกฎาคม 2546

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนประดิษฐารามวิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม และแบบทดสอบ

เนื่องด้วย นางสาวชिरาภรณ์ มอนเต้ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง "ความฉลาดทางอารมณ์ การอบรมเลี้ยงดู และบรรยากาศในครอบครัว ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในกรุงเทพมหานคร" โดยมี อาจารย์สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตอบแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูและบรรยากาศในครอบครัว และแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ ในระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอบความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวชिरาภรณ์ มอนเต้ ได้เก็บข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภาพร หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 02-7118354 มือถือ 09-7766383

ที่ ทม 1012/ 5415

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

7 กรกฎาคม 2546

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนคอนเมืองจตุรจินดา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม และแบบทดสอบ

เนื่องด้วย นางสาวชิราภรณ์ มอนต์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง "ความฉลาดทางอารมณ์ การอบรมเลี้ยงดู และบรรยากาศในครอบครัว ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในกรุงเทพมหานคร" โดยมี อาจารย์สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตอบแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูและบรรยากาศในครอบครัว และแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ ในระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอกความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวชิราภรณ์ มอนต์ ได้เก็บข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภภรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 02-7118354 มือถือ 09-7766383

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

ดิฉันนางสาววชิราภรณ์ มอนเต้ นักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มีความประสงค์จะทำสารนิพนธ์เรื่อง “ผลของการอบรมเลี้ยงดู และบรรยากาศในครอบครัวที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในกรุงเทพมหานคร” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์ และเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ทั้งเพศชายเพศหญิง ขนาดครอบครัว และบรรยากาศในครอบครัวที่แตกต่างกันของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในกรุงเทพมหานคร

ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลที่ได้จากท่านอย่างครบถ้วนตามความเป็นจริงมากที่สุดจะช่วยให้ผลการวิจัยที่ได้รับมีความถูกต้อง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์ ในกลุ่มตัวอย่างอื่นหรือในด้านความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นต่อไป และสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางการกระตุ้นเตือน และแนะนำให้ความรู้บิดา มารดา ให้เห็นความสำคัญในการให้การอบรมเลี้ยงดูเพื่อพัฒนาบุตรให้เป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง

ดังนั้นดิฉันจึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถาม โดยคำตอบของท่านจะไม่มีเปิดเผยให้เกิดผลเสียต่อท่านทั้งด้านการศึกษาและด้านส่วนตัว การเสนอข้อมูลจะเสนอโดยภาพรวม เพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการเท่านั้น ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ
นางสาววชิราภรณ์ มอนเต้
ผู้วิจัย

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งเป็น 4 ส่วน ขอความร่วมมือนักเรียนตอบทุกส่วน และทุกข้อ
2. โปรดอ่านคำชี้แจงในแต่ละส่วน แต่ละข้อให้เข้าใจก่อนตอบคำถาม ขอให้นักเรียนตอบให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด
3. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน () ที่ตรงกับความเป็นจริงที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนมากที่สุด

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดของนักเรียน และครอบครัว

1. เพศ
() ชาย () หญิง
2. นักเรียนมีพี่น้องทั้งหมด คน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว

ข้อที่	ข้อคำถาม	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
1.	ทุกๆ คนในครอบครัวช่วยเหลือกันและกัน					
2.	ในครอบครัวของฉันมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน					
3.	ทุกๆ คนในครอบครัว ช่วยกันทำงานบ้าน					
4.	ในครอบครัวของฉันไม่มีใครสนใจกันและกัน					
5.	เมื่อฉันมีปัญหา ฉันปรึกษา พ่อแม่ พี่น้อง					
6.	ฉันรู้สึกว่าไม่มีใครในบ้านเอาใจใส่ฉัน					
7.	ฉันรู้สึกว่าไม่ได้รับความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่					
8.	ฉันรู้สึกว่า เมื่อพ่อแม่อารมณ์เสียท่านจะดุด่าฉัน					
9.	ฉันรู้สึกว่าพ่อแม่ใช้อารมณ์อย่างไม่มีเหตุผล					
10.	ทุกๆ คนในครอบครัวของฉันรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง					
11.	ทุกๆ คนในครอบครัวปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ครอบครัวกำหนดไว้					
12.	ถ้าฉันไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของครอบครัว ฉันจะถูกพ่อแม่ลงโทษ					

ข้อที่	ข้อความถาม	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
13.	เมื่อฉันถูกพ่อแม่ดุ ฉันจะพยายามอธิบายเหตุผลให้พ่อแม่ฟัง					
14.	เมื่อคนในครอบครัวทะเลาะกัน สมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวจะช่วยให้เข้าใจกัน					
15.	เมื่อมีเวลาว่างทุกๆ คนในครอบครัวจะพูดคุยกัน					
16.	เมื่อถึงวันหยุด ทุกๆ คนในครอบครัวจะปรึกษาหารือกันว่าควรจะทำอะไร					
17.	ทุกคนในครอบครัวทำงานอดิเรกร่วมกัน เช่น ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์					
18.	เมื่อมีเวลาว่างทุกๆ คนในครอบครัวเล่นกีฬาด้วยกัน					
19.	เมื่อถึงวันสำคัญทางศาสนาทุกๆ คนในครอบครัวไปทำบุญด้วยกัน					
20.	ทุกๆ คนในครอบครัวปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา					

ตอนที่ 3 แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์

เลือกคำตอบที่ตรงกับความรู้สึกหรือสิ่งที่ท่านเป็นมากที่สุด

ข้อที่	ข้อคำถาม	จริงมาก ที่สุด	จริงมาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บางครั้ง	ไม่จริง
1.	ฉันสามารถบอกได้ถึงอารมณ์ที่ฉันประสบอยู่					
2.	ฉันรู้ถึงข้อเสียในตนเอง					
3.	ฉันเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง					
4.	เมื่อฉันเครียด ฉันสามารถผ่อนคลายได้ โดยเร็ว					
5.	ฉันเป็นคนซื่อสัตย์ เพื่อนๆ ไว้วางใจฉัน					
6.	ฉันพร้อมที่จะแก้ไขในสิ่งที่ฉันทำผิด					
7.	ฉันปรับตัวกับเพื่อนใหม่ได้เร็ว					
8.	ฉันยอมรับความคิดเห็นที่ดีของเพื่อน					
9.	ฉันพยายามปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้น					
10.	ฉันยอมรับและปฏิบัติตามเป้าหมายของกลุ่ม					
11.	ฉันชอบอ่านหนังสือเพื่อพัฒนาความคิดของ ตนเอง					
12.	ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นทำให้ฉันเป็น คนเข้มแข็งอดทน					
13.	ฉันสามารถรับรู้ถึงความรู้สึกของเพื่อนจาก การสังเกตเห็นสีหน้าและท่าทาง					
14.	ในการทำงานเป็นกลุ่ม ฉันแบ่งงานให้เพื่อน ตามความสามารถของเขา					
15.	ฉันไม่รังเกียจที่จะช่วยเพื่อนเมื่อเขามีปัญหา					
16.	ฉันยอมรับข้อดีข้อเสียของบุคคลอื่นได้					
17.	ฉันสามารถสรุปความคิดเห็นของกลุ่มได้					
18.	ฉันสามารถพูดความจริงให้เพื่อนเห็นด้วยกับฉัน					
19.	ฉันสามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจตามที่ฉัน ต้องการจะบอก					

ข้อที่	ข้อคำถาม	จริงมาก ที่สุด	จริงมาก	ค่อนข้าง จริง	จริงบาง ครั้ง	ไม่จริง
20.	ฉันสามารถเจรจาแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น ในกลุ่มได้					
21.	ฉันเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมกลุ่มได้					
22.	ฉันมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลงานของกลุ่ม					
23.	ฉันทำงานกลุ่มอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ในกลุ่ม					
24.	ฉันให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม					
25.	ฉันสร้างขวัญกำลังใจให้กับสมาชิกในกลุ่ม					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูฉบับนี้ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับบุคคลที่ให้การอบรมเลี้ยงดูนักเรียน ซึ่งอาจจะเป็นพ่อแม่หรือผู้ปกครองของนักเรียน ขอให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อให้เข้าใจ แล้วพิจารณาว่าในแต่ละข้อ พ่อแม่หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ทำเป็นประจำ ทำเป็นบางครั้ง ไม่เคยทำเลย เพียงแห่งเดียว ในแต่ละข้อ กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

ข้อที่	ข้อความ	ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	ไม่เคยทำเลย
1.	พ่อแม่มักแสดงให้เห็นว่าภูมิใจในตัวฉันมาก			
2.	พ่อแม่ไม่ชอบให้ฉันปรึกษาหรือขอคำแนะนำจากท่าน			
3.	พ่อแม่ชอบพูดคุยกับลูกด้วยเสียงอันไพเราะ			
4.	พ่อแม่สามารถช่วยให้ฉันหายกลุ้มใจ และคลายทุกข์			
5.	พ่อแม่ไม่เคยแสดงให้เห็นว่าท่านรักฉันมาก			
6.	เวลาใกล้สอบพ่อแม่จะให้กำลังใจ และให้คำแนะนำในการเตรียมตัวสอบ			
7.	พ่อแม่ชมเชยฉันเมื่อทราบว่าผลการเรียนดีขึ้นกว่าเทอมที่แล้ว			
8.	เมื่อฉันนำปัญหาของเพื่อนมาปรึกษาพ่อแม่ ก็จะให้ความสนใจที่จะตอบปัญหา			
9.	พ่อแม่คอยดูแลเอาใจใส่จัดหาของว่างมาให้ ในขณะที่ฉันกำลังทำการบ้าน			
10.	พ่อแม่ยกย่องในขณะที่ฉันทำสิ่งต่างๆ สำเร็จ			
11.	พ่อแม่คอยสอดส่องดูแลความประพฤติของฉันอย่างใกล้ชิด หากประพฤติตัวไม่ดี จะถูกลงโทษทันที			
12.	พ่อแม่ไม่ชอบให้ฉันออกนอกบ้านโดยไม่มีผู้ใหญ่ดูแล			
13.	แม่จะเป็นผู้เลือกแบบ และสีของเสื้อผ้าของฉันตามที่ท่านชอบ			
14.	พ่อแม่ปล่อยให้ฉันไปเที่ยวกับเพื่อนๆ โดยที่ท่านไม่ห่วง			

ข้อที่	ข้อความ	ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	ไม่เคยทำเลย
15.	พ่อแม่ควบคุมการใช้เงินของฉัน			
16.	พ่อแม่ให้ฉันเล่ารายละเอียดเมื่อฉันจะไปเที่ยวข้างนอก			
17.	พ่อแม่ไม่ให้ฉันไปไหนจนกว่าจะทำการบ้านเสร็จ			
18.	ถ้าผลการเรียนแย่งกว่าเทอมที่ผ่านมา ฉันจะถูกพ่อแม่ลงโทษ			
19.	พ่อแม่จะลงโทษเมื่อฉันไม่ทำงานตามที่ท่านได้มอบหมายให้			
20.	ฉันรู้สึกว่าในบ้านมีกฎเกณฑ์มากเกินไป			
21.	พ่อแม่เปิดโอกาสให้ฉันอธิบายเหตุผลก่อนที่จะถูกลงโทษ			
22.	พ่อแม่จะลงโทษฉันตามปริมาณความผิดที่ได้กระทำอย่างเหมาะสม			
23.	ก่อนที่พ่อแม่จะให้สิ่งของต่างๆ แก่ฉัน ท่านมักจะบอกกับฉันด้วยว่า ท่านให้เพราะฉันทำดีอะไร			
24.	พ่อแม่จะอธิบายถึงเหตุผลในการลงโทษทุกครั้ง			
25.	พ่อแม่สนับสนุนให้ฉันทำสิ่งต่างๆ โดยไม่ต้องอธิบายเหตุผล			
26.	หากฉันกลับบ้านผิดเวลา พ่อแม่จะลงโทษทันทีโดยไม่ฟังเหตุผล			
27.	พ่อแม่ไม่ให้ฉันไปไหนกับเพื่อนๆ โดยไม่ชี้แจงเหตุผล			
28.	เมื่อฉันพูด หรือแสดงกิริยามารยาทที่ไม่เรียบร้อยกับคนอื่น พ่อแม่จะให้ข้อคิดที่ไม่สมควรจะแสดงกิริยาเช่นนั้น			
29.	พ่อแม่แบ่งงานให้ฉันทำตามความสามารถอย่างเหมาะสม			
30.	ฉันมีสิทธิ์ที่จะเรียกร้องจากพ่อแม่ ถ้าฉันไม่ได้รับความยุติธรรมในเรื่องต่างๆ			

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล

นางสาววชิราภรณ์ มอนต์

วัน เดือน ปี เกิด

22 เมษายน พ.ศ. 2517

สถานที่เกิด

จังหวัดตราด

สถานที่อยู่ในปัจจุบัน

29 / 2541 ม.2 หมู่บ้านวรารักษ์รังสิตคลองสาม
ตำบล คลองสาม อำเภอ คลองหลวง จังหวัด
ปทุมธานี 12120

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน

พยาบาลหอทารกแรกเกิด และทารกภาวะวิกฤติ

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

โรงพยาบาลสมิติเวช สุขุมวิท

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2534

มัธยมศึกษาปีที่ 6

จากโรงเรียนมัธยมกะสันพิทยา

พ.ศ. 2538

พยาบาลศาสตรบัณฑิต

จากมหาวิทยาลัย อัสสัมชัญ

พ.ศ. 2546

การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ)

จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร